

مندال به مه به سستی گوزار شتکردن، تا ته مه نی به ره و
سه رتربچیت، زیاتر پشت به چاوه کانی ده به سستیت و نه وهی
ده یکیشیت، یان دروستی ده کات ده یهه ویت زیاتر له راستی
بچیت.

«فیکتور لؤنفیلد»

سه‌رپه‌رشتی زانستی : سالار جه‌لال ئه‌حمه‌د
سه‌رپه‌رشتی هونه‌ری : عوسمان پیرداود کواز
خالد سلیم محمود
تایپکردن : شقان سابیر عولا
نه‌خشه‌سازی به‌رگ : عوسمان پیرداود کواز
نه‌خشه‌سازی ناوه‌رۆک: شقان سابیر عولا

چاپی یه‌که‌م، ژماره‌ی سپاردن (٤١٢)، ٢٠١٩، تیراژ: ٥٠٠٠دانه،
نرخ: ٢٠٠٠دینار

له چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده له هه‌ولیر چاپکراوه

پەرۋەردەى ھونەر
بۇ پۆلى ھەشتەمى بىنەرەت

رئىبەرى مامۇستا

پەرۋەردەى ھونەر

بۇ پۆلى ھەشتەمى بىنەرەت

رئىبەرى مامۇستا

ئامادەكردنى

م. خەلىل عەلى عەبدوﻻ

پىداچونەوھى زمانەوانى

پ.ى.د. عەباس مستەفا عەباس

پ.ى.د. عەتا رەشىد حسىن

د. شىروان حسىن خۇشناو

پىداچونەوھى زانستى

د. قادر حسىن سالىح

د. محەمەدئەمىن عەلى عەبدوﻻ

ناوھرۆك

لاپەرە

بابەت

۸	پیشه کی
۹	پیشکار
۹	گه شه
۱۰	دیارده کانی گه شه
۱۰	دیارده کانی گه شه فسیؤلۆژییه کان
۱۳	به رهو هه رزه کاری
۱۶	دهسته واژه ی هه رزه کار
۱۶	تاییه تمه ندییه کانی مندال له م تمه نه دا
۲۱	گه شه ی هونه ری مندال له م قوناخه دا (۱۴) سال
۲۲	قوناخه کانی دابه شبوونی هونه ری مندال لای (فیکتور لۆنفیلد):
۲۳	قوناغی هه رزه کاری، له تمه نی ۱۳ سال دهست پیده کات تا ۱۷ - ۱۸ سال
۲۵	تاقیکردنه وه
۲۹	خشته ی پیشنیارکراوی پلاندانان بو ماموستا
ته وه ری یه که م: میژووی هونه ر	
۳۴	بیره ئانه وه
وانه ی یه که م	
۳۷	هونه ر له دوّلی نیلدا
وانه ی دووهم	
۴۶	هونه ر له شارستانییه تی یوناندا
وانه ی سییه م	
۵۲	هونه ر له شارستانییه تی رۆمانیدا
ته وه ری دووهم: هونه ری چاپگه ری	
۶۱	هونه ری چاپگه ری
وانه ی یه که م	
۶۷	مۆرهلکه ندن
وانه ی دووهم	
۷۹	گرافیک
ته وه ری سییه م: نه خشه سازی	

وانه‌ی یه‌که‌م	
۸۹	نه‌خشه‌سازی گرافیکی Graphic Design
وانه‌ی دووهم	
۱۰۵	نه‌خشه‌سازی پازاندنه‌وه
وانه‌ی سییه‌م	
۱۱۲	خوشنووسی: نووسینی کوفی
ته‌وه‌ری چواره‌م: هیلکاری	
۱۱۹	هیلکاری
ته‌وه‌ری پینجه‌م: ره‌نگاری	
۱۳۰	ره‌نگاری
ته‌وه‌ری شه‌شه‌م: هونه‌ری کارده‌ستی	
۱۴۳	کارکردن به دار
۱۵۴	فهره‌ه‌نگوک
۱۷۴	سه‌رچاوه‌کان

مامۆستای به‌رێز... لەم پرۆگرامەدا کۆمەڵێک بابەتی نوێ و تاقیکردنەوەی تازە بۆ قوتابییه‌کان خراوەتەرۆو، کە هاوتایە لەگەڵ گەشەیی ئەقڵی و جەستەییاندا، جا ئەوەی لەسەر بەرێزتانە بەپێی ئەو رێنماییانە دانراون قوتابییه‌کانی پێ ئاراستە بکە. ئەم پرۆگرامە لە شەش تەوەر پیکهاتوووە لە تەوهری یەكەمدا میژووی هونەری سێ شارستانییه‌تی میسرۆ یۆنان و رۆمان بە سێ وانە خراوەتەرۆو، ئەركی بەرێزیشتانە ئەم میژوووە لە دیدیکی هونەرییه‌وه بخەنەرۆو. هەرودها لەتەوهری دووهمیشدا بابەتی هونەری چاپگەری، وەك هەلبژاردەیه‌ك لە دوو وانەدا بۆ كاری قوتابییه‌كان دەرخواوە. لە تەوهری سێیەمیشدا نەخشەسازى بە كۆمەڵێك رۆونكردنەووە خراوەتەرۆو، هەربۆیه پێویستە مامۆستا كەمێك لەجاران خۆی ماندوو بكات و لێزانی و كارامەیی خۆی لەو بوارەدا پێشان بدات. لە تەوهری چوارەمیشدا هونەری هێلكاری لە كۆمەڵێك چالاكى یەك لەدوای یەكی پر كار بۆ قوتابییه‌كان ئامادە كراوە، لەگەڵ كۆمەڵێك رێنمایی و شیوازی جێبەجێكردندا. بێگومان، لە تەوهری پێنجەمیشدا هونەری رەنگكاری دانراوەو قوتابی ئاراستە دەكات بۆ باشتر تیگەیشتن لە پلەى رەنگى و دروستكردنى رەنگ لەناورەنگدا. لە كۆتاییشدا تەوهری شەشەم دانراوە بۆ هونەری كاردەستی و بابەتی كۆلێنى دار، وەك یەكەیه‌كى سەربەخۆ هەلبژێردراوە بۆ كاركردن و شیوازی جێبەجێكردنەكەشى خراوەتەرۆو.

مامۆستای به‌رێز... لە پێشكاری ئەم پرۆگرامەدا كۆمەڵێك زانیاری نوێ خراوەتەرۆو، تا بەرێزتان بتوانن، وەك مامۆستایه‌كى سەركەوتوو رەفتار بكەن و لەكاتى وانەگوتنەوهدا بە كرده‌كى لەناو پۆلدا رەنگى پێدەنەووەو قوتابیانی پێ گۆش بكەن. لە هەمانكاتیشدا بەرچاوپروونیتان پێدەدات لەبارەى گەشەى قوتابى لەم تەمەنەدا و شیوازی مامەلەكردنیشى لەوبارەیه‌وه رۆونكراوەتەوه، تا مامۆستا لەكاتى مامەلەكردندا لەگەڵ قوتابییه‌كاندا تووشى رۆوداوى نەخوازراو نەبیتەوهو لە دیدو بۆچوونى قوتابییه‌كان تیبگات و بوانیت وەك پێویست رەفتاریان لەگەڵدا بكات، كە ئەو‌هش ئامانجى وانەكەیه.

م. خەلیل عەلى

پێشكار

مامۆستای به‌رێز... قوتابی له‌م ته‌مه‌نه‌دا ئاستی تاوگیرییه‌کانی به‌رز بۆته‌وه‌و له‌کاتی ره‌فتارکردن و گفتوگوکردندا ئاستی هه‌ستیا‌ری زۆر ناسک بووه‌، هۆکاره‌که‌شی ئه‌و گه‌شه ئه‌قلی و له‌شه‌کییه‌یه‌، که له‌م قوناخه‌دا پینیدا تینه‌په‌ریت و هه‌نگاو ده‌نیت به‌ره‌و بالقبوون. لێره‌دا به‌پێویست ده‌زانریت زانیاری ته‌واو له‌باره‌ی «گه‌شه» بخریته به‌رده‌م مامۆستای وانیه‌ی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بۆ ئه‌م قوناخه‌، چونکه پێویسته مامۆستا باشت‌تر ئه‌و مندالانه بناسیت و ئه‌و گۆرانکارییه‌ ده‌روونی و له‌شه‌کیانه‌ی له‌ منداله‌کاندا به‌ده‌رده‌که‌ون له‌ هه‌ردوو ره‌گه‌زدا بیان ناسیت. جا له‌به‌ر ئه‌وه به‌پێویست ده‌زانریت له‌باره‌ی گه‌شه‌وه هه‌ندیک زانیاری بخرینه‌ روو، وه‌ک:

یه‌که‌م: گه‌شه

ده‌توانریت وا پیناسه‌ی گه‌شه‌ی مندال بکریت، که بریتییه له گه‌وره‌بوونی قه‌باره‌ی له‌ش و زۆربوونی خانه‌کانی جه‌سته‌ی مرو‌ف، یان بریتییه له جیبه‌جیکردنی ئه‌رکه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی ریکوپی‌ک له‌لایه‌ن جه‌سته‌وه

گه‌شه‌ی مندال هه‌ستیی‌کراوه

له هه‌ر قوناخیکي جیاوازی ته‌مه‌ندا. هه‌روه‌ها ده‌توانریت بگوتریت گه‌شه بریتییه له‌و گۆرانکارییه‌ی له‌ جه‌سته‌ی مرو‌فدا رووده‌دات له‌ رووی قه‌باره‌و شیوه‌و ژماره‌ی خانه‌کانه‌وه. بۆیه به‌پێویست ده‌زانریت جاریکی دی شیوازی گه‌شه‌ی مندال

دووباره بخریته‌وه به‌رچاوی مامۆستای په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر، تا هه‌نگاوه‌کانی گه‌شه‌ی مندال بزانی‌ت و ئه‌و گۆرانکاریانه‌ی له‌به‌رچاوی‌ت، هه‌ر وه‌ک له‌ باسه‌کانی دواتر دا خراوته‌ روو.

دووه‌م: دیاره‌کانی گه‌شه

دیارده‌کانی گه‌شه له سه‌ره‌تای له‌دایکبوونه‌وه

۱. پیستیکی چرچ ولۆچی هه‌یه‌و ژیر پیسته‌که‌شی چه‌وره.
۲. په‌نجه‌کانی نه‌رمۆله‌ن.

۳. ماسولکه‌کانی لاوازن.
۴. جسته‌ی توکنه.
۵. جیاوازی له‌قه‌باره‌دا. بۆنمونه‌که‌لله‌سه‌ر له‌جسته‌گه‌وره‌تره‌و قه‌باره‌ی چاوه‌کانی به‌نیوه‌ی چاوی مروّقی ئاساییه.

دیارده‌کانی گه‌شه فسیۆلۆژییه‌کان

۱. لیدانی دلی خیرایه‌و ده‌گاتی (۱۶۰) پله له‌یه‌ک خوله‌کدا به‌جیاوازی زۆر له‌گه‌ل پیگه‌یشتواندا.
۲. هه‌ناسه‌دانی خیرایه، جیاواز له‌گه‌ل پیگه‌یشتوان.
۳. فشاری خوینی لاوازه به‌جیاوازی له‌گه‌ل پیگه‌یشتواندا.
۴. پیویسته‌هه‌ر (۳بۆ۴) کاتژمیرجاریک شیریی پیبدریت.
۵. پیویسته‌رۆژانه (۴بۆ۵) جار پیسای بکات و پیویستیشه‌رۆژانه (۱۸) جار میز بکات.

۶. پیوسته زور بنویت و پله‌کانی جه‌سته‌ی داده‌به‌زیت و چالاک‌ی جه‌سته‌ی که‌مه و سو‌ری خوینی لاوازه و هه‌ناسه‌دانی ری‌که و زور‌جاریش خیرایی هه‌ناسه‌دانی که‌م ده‌بیته‌وه.
۷. له‌دوای له‌دیکبوون کوئه‌ندامی ده‌ماره‌کانی پیده‌گه‌ن، به‌لام به‌باشیش ئەم کوئه‌ندامه‌ گه‌شه‌ی نه‌کردوو‌ه و کیشی می‌شکی (۲۵%) ی کیشی جه‌سته‌یه‌تی له‌کاتی پی‌گه‌ییندا.

دیاردەکانی گەشە‌ی جوولە‌کی

۱. زور‌به‌ی کات له‌سه‌رپشت پراکشاو‌ه، چونکه ناتوانیت دانیشیت و گاگۆلکه‌ بکات.
۲. جوولە‌ی ناریکوپیک ده‌کات و هه‌ندی‌کجار خیراو هه‌ندی‌کجاریش خاوو‌خلیچکه.
۳. ر‌ه‌فتاره جوولە‌کییه‌کانی په‌یوه‌ندی به‌ ترسان و خورپه‌کردن و پی‌که‌نینه‌وه هه‌یه.

دیاردەکانی گەشە‌ هه‌سته‌یه‌کان

۱. هه‌ستی بیستن گه‌شه‌ی کردوو‌ه، تا ئەو ئاسته‌ی زور‌به‌ی ده‌نگه‌ به‌رزو مامناوه‌نده‌کان ده‌بیستیت، به‌لام ده‌نگه‌ نزمه‌کان نابیستیت و ناتوانیت ئاماژو ناوه‌رۆکی ده‌نگه‌کان جیا‌بکاته‌وه.

۲. هه‌ستی بینین کزه‌و ته‌نها پوون‌ناکی ده‌بینیت و هه‌رله‌به‌هر ئه‌وه‌شه‌ له‌گه‌ل ده‌رکه‌وتنی

- رووناکی به‌ر له‌چاوی سه‌ری ده‌جوولینیت.
۳. هه‌ستی بو‌نکردنی لاوازه‌و ته‌نها وه‌لامدانه‌وه‌ی بو‌بونی به‌هیز هه‌یه.
۴. هه‌ستی تامکردنی لاوازه، به‌لام مندالی تازه له‌دایکبوو ده‌توانیت هه‌ست به‌شتی شیرین و تال بکات.

۵. ههست به ئازار دهکات، له ههفتهی یهکه مدا لاوازه، به لام له ههفتهی دووهدا به شینهیی گهشه دهکات.

دیاردەکانی گەشەى زمانەوانی

گریان و زیریکاندن ئاماژەن بۆ هەندیک شت لەوانەش:

۱. زیریکاندنی پچر پچر

نیشانهی تەنگاوییه.

۲. زیریکان بۆ ماوهی

دوو کاتژمێر

نیشانهی

توورەبوونە.

۳. گریانی توند

نیشانهی ئازارە.

۴. گریانی دووردریژ نیشانهی توورەبوون و بیزارییە.

دیاردەکانی گەشەى تاوگیری

۱. گریان، دیاردەیهکی سروشتی مندالە لەم قوناخەدا.

۲. توورەبوون و خۆشه‌ویستی پەییوەندیان بە گریانەوه هەیه.

دیاردەکانی گەشە کۆمەلایەتییهکان

۱. مندال لەکاتی لەدیكبوونییهوه له ژینگه‌یه‌کی کۆمەلایەتیدا پەروەردە دەکریت، که‌واته کۆمەلایەتییه.

۲. لەم قوناخەدا دایک تاکه سه‌رچاوه‌ی به‌کۆمەلایەتی بوونی مندالە.

۳. مندال بوونه‌وه‌ریکی کۆمەلایەتییه‌وه له‌کاتی له‌دایکبوونییه‌وه له چوارچێوه‌یه‌کی کۆمەلایەتیدا گەشه دهکات.

دیاردەى گەشە سینکسییه‌کانی

۱. کۆئەندامی زاوژی نیرو می له جه‌سته‌یدا گه‌وره‌تر ده‌رده‌که‌ون.

۲. مندال چێژ له مژینی پەنجەکانی، مژین و گەزینی جله‌کانی، شیرخواردن وەرده‌گریت.

بەرەو ھەرزەکاری

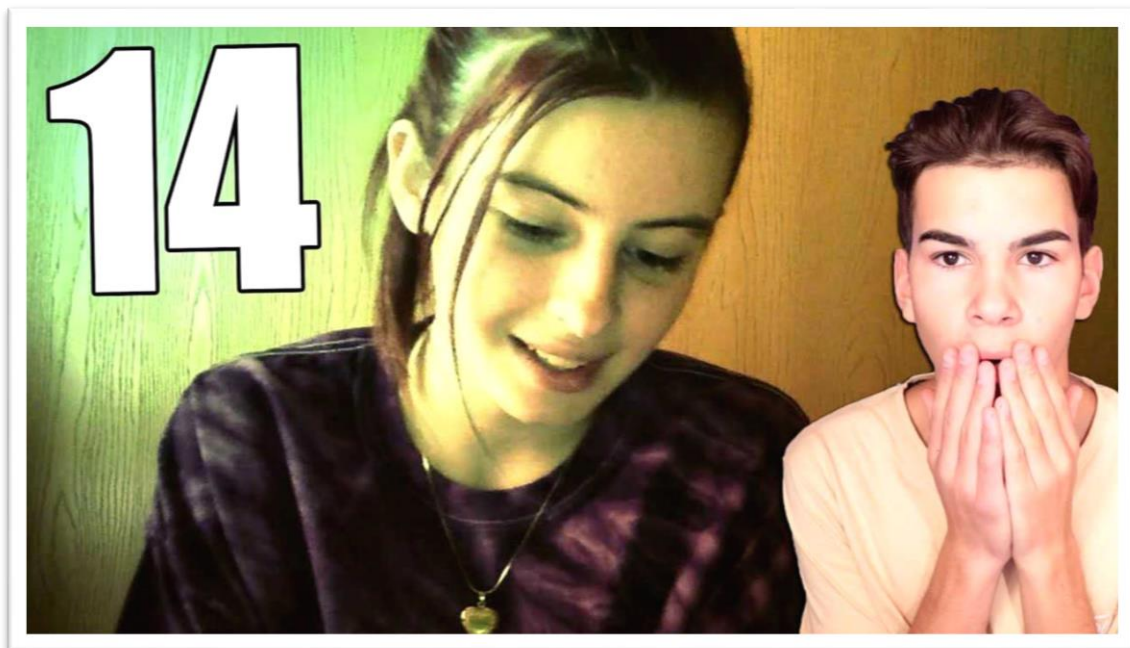
ئەوھى بۇ ئەم باسە جىگەى لەسەر وەستان بىت، برىتییە لە قۇناخى پىگەيشتنى مندالى تەمەن (١٤ بۇ ١٥) سالى، چونکە لىرەدا زانرا، کە مندال لەدوای لەداىکبوونەوہ چۆن گەشە دەکات و ھەستەکانىشى چۆن بەکار دەھىنیت، بەلام زۆر گرنگە مامۆستا ھەنگاوەکانى پىگەيشتنى مندال لەو قۇناخەدا بزانیت، چونکە ئەگەر نا، ناتوانیت مامەلەيەکی دروست و باشى لەگەلدا ئەنجام بدات و تووشى پەرچە کردارى نەخوارا و دەبیتەوہ، جا بۇ ئەوھى مامۆستا لەم سەرئیشەيە رزگار بىت، پىويستە کۆمەلىک زانىارى لەوبارەيەوہ بخريتە بەردەست، وەک:

ھەرزەکاری: واتە ئامادەکاری بۇ پىگەيشتن و ھەستپیکردن، کە بە لاتینی پىی دەگوتریت Puberté، یان Mubilite.

وریا بە تەمەنم بۆتە 14 سال

ههروهها، ئهگهر له قوناخی پيگه يشتنيش بروانين، ئهوا كوران له ته مهني (١٢بو١٣) سالي پيڤه گهن و كچانيش له ته مهني (١١بو١٢) سالي، به لام قوناخی پيگه يشتني دواكه وتوو Pubertaire له كوراندا له نيوان (١٤بو١٥) سالان دايه، به لام بو كچان له نيوان (١٣بو١٤) سالانه و له م قوناخه شدا گه شه هيواش ده بيته وه و بواره تاوگيرييه كان به ره و جيگيربوون ده چن. به لام توانا جووله كييه كانى مندال له م قوناخه دا زورو خيرا ده بن و خاوه ني هيرو وزه ي زورتره و توانا تاكي و كولنه دانه كانيشي زورتر ده بن. له گه ل ئه وه شدا توانا كارامه ييه ئه قلى و چالاكييه كانى پوخته ده كات و ئه زمونه كانيشي پيشده خات.

كهواته له به دهسته ينانى زانيارى و ئه زمونه كانيدا به ره و پوخته كردنى زانيارى و ئه زمونه كانى ده چييت، ئاره زوى مملانى و سه ركيشي كردنى زورده بييت، هه رچه نده جياوازييه ره گه زايه تيبه كانيان زورتر ده رده كهون له نيوان كچان و كوراندا، هه ر له بهر ئه وه شه كوران به ره و يارييه پر جووله و تونده كان ده چن و كچانيش به ره و يارييه هيمنه كان ههنگاو ده نيئن.

دیاردەکانی گەشه لەم تەمەنەدا

۱. گەشە پیکهاتەکان:

مەبەست لەم گەشە پڕوودانی گۆرپانکارییە لە شیۆه و کیش و پیکهاتەدا، ئەوەش لە ئەنجامی بالاکردن و پانبوونەوه پڕوودەدن. واتە بەشیۆهیهکی گشتی گۆرپانکارییەکان لە پڕوی دەرەوهدا پڕوودەدات، کە ئەم گەشەیهش هاوتەرییە لەگەڵ گەشە کۆئەندامەکانی ناوہویدا.

۲. گەشە فەرمانەکان:

مندال لەم قۆناخەدا فەرمانەکانیشی گەشه دەکەن. واتە لەگەڵ گەشەکردنی بالاو پانی و شیۆه و کیشدا مندالەکە کۆمەلێک گۆرپانکاری لە پیکهاتە ی ئهقلی و لەشەکیدا پڕوودەدات، ئەوەش لەرێگە ی گۆرپانکارییە کیمیایی و فسیۆلۆژییە سروشتی و دەرروونی و کۆمەلایەتییەکانەوه پڕوودەدن.

قۆناخەکانی گەشەکردن لەم تەمەنەدا

گەشه لە پڕووکەشیدا پڕوودەدات و گۆرپانکاری و پیکهاتە، وەک هەر زیندەوهریکی تر هەستی پێدەکریت. جا ئەم گەشهکردنە لە تاکیکەوه بۆ تاکیکی تر جیاوازی هەیه و هەمووان وەک یەک گەشه ناکەن. واتە هەر

لەم تەمەنەدا گەشهکردنە کۆمەلایەتی و تاوگرییەکان هەستپێدەکرین

تاکیک خاوەن
تایبەتمەندی
خۆیەتی لـ
گەشهکردندا
(هەندیک گەشەیان
خیرایە و هەندیکی
دی گەشەیان
خاوە). بەلام
لەگەڵ ئەوەشدا

شیوازی گەشهکردنەکە تیکئالوو ئالۆزەو زۆر ئەستەمە و بەئاسانی تایبەتمەندییەکانی لیکجیا بکریتهوه، چونکە گەشهکردنەکە یەکلەدوای یەکەو قۆناخ لەدوای قۆناخ دەستپێدەکات (گەشه بەپیی تەمەن دەبیت).

دهسته واژه‌ی هه‌رزه‌کار^(۱)

مندال له‌م قوناخه‌دا نزیک ده‌بیته‌وه له‌ خه‌ون و خه‌یال. واته‌ خه‌ون‌بینی و خه‌یال‌بازی زورده‌بیت و به‌ره‌و پیگه‌یشتن هه‌نگاو ده‌نیت، به‌لام کاری ئە‌زموونکردنی زور ده‌کات، ئە‌وه‌ش بو گه‌یشتنه به‌ راستیه‌کان، که تائیه‌سته لای پروون نییه.

تایبه‌تمه‌ندییه‌کانی مندال له‌م ته‌مه‌نه‌دا

زانایانی بواری ده‌روونزانی ئە‌م قوناخه‌یان ناوناوه هه‌رزه‌کاری دواکه‌وتوو، که به‌ سه‌ره‌تای هه‌رزه‌کاری ناوده‌بریت و ده‌که‌ویته نیوان (۱۲بو ۱۵) سالی و به‌ گوپانکاری دیارده له‌شه‌کی و فسیؤلۆژی و ئە‌قلی و تاوگیری و کۆمه‌لایه‌تییه‌کان ده‌ناسریته‌وه‌و له‌ گرنگترین دیارده‌کانی گه‌شه‌ی هه‌رزه‌کاریش بریتیه له‌ گه‌شه‌ی سیکیسی و هه‌ندیک گه‌شه‌ی تر، وه‌ک:

۱. گه‌شه‌ی جه‌سته‌یی:

له‌گه‌ل ده‌ستپیکردنی گه‌شه له‌م مندالانه‌دا جوړیک له‌ کیشه‌ش دروست ده‌کات به‌هۆی پیگه‌یشتنی بایۆلۆژی و دواتر به‌پروونی کاریگه‌رییه فسیؤلۆژییه‌کانی لی به‌ده‌رده‌که‌ون، قه‌باره‌ی دل

(۱) هه‌رزه‌کار له‌ بنه‌رتدا له‌ وشه‌ی dolescière وه‌رگیراوه و به‌ لاتینیش Grandir ده‌گه‌یه‌نیت، واتا گه‌شه‌یکردو گه‌وره‌بوو. هه‌رزه‌کار واته‌ نزیکبونه‌وه له‌ پیگه‌یشتن، که ئە‌م قوناخه‌ش ده‌که‌ویته نیوان قوناخی مندالی دواکه‌وتوو و سه‌ره‌تای قوناخی پیگه‌یشتن. (سعدیه محمد علی بهامر، سیکولوجیه‌ المراهقه، دار البحوث العلمیه، الکویت، ۱۹۹۹، ص ۲۵-

گه وره ده بیټ و گه شهی جهسته کی له لای کچان خیراتر ده بیټ،
به جیاوازی دوو سال له گه ل کوراند.

۲. گه شهی دهر وونی و دهماره کان:

له گه ل گه شهی خیراو ناریکوپینکی له شدا، ئه و شله ژان له
هاوسه نگی دهماری ماسوولکه کاند پرووده دات، ئه وهش وا ده کات

دهرکه وتنی زیپکه له روخساردا

باریکه له و ریکپوش بیټ.
ههروه ها کاریگه ری
بو سه ر غوده کان
ده بیټ و
ئه نجامه که شهی
دهرکه وتنی زیپکه یه له

پروخساریدا و له گه ل خو شیدا ململانیی سۆزداری ده ستپیده کات،
له بواری کومه لایه تیشدا هاوسه نگی نابیت، واته هینده ی گوپرایه لی
ماموستا ده بیټ هینده گوپرایه لی باوکی نابیت و گه وره کان ده بنه
جیگه ی تیرامان و سه رسامبوونی.

۳. پیشکه وتنی جووله:

هه رزه کار له م ته مه نه دا که متر توانای خو گونجاندن و
ئاراسته کردنی هه یه و له بواری جووله شدا سست ده بیټ، چونکه له کاتی
ئه نجامدانی ئه رکیکدا باش ناتوانیت ده ستبه سه ر جووله کانیدا بگریټ،
که ئه وهش ناگونجیت له گه ل ئه رکه کارامه ییه جووله کییه کانیدا، ئیدی
به مه ش ناتوانیت به و ئامانجه بگات، که بو ی تیده کوشیت، هه رله به ر
ئه وه شه، که ئه م قوناخه به «شله ژانی جووله کی» ناسراوه، چونکه
هه رزه کار ناتوانیت خو ی له شوینیک بگریټ، یان خو ی له سه ر ئیشیک
به یلیته وه و ئوقره ی لیته ده گیریټ.

شایانی باسه، پیویست ده کات ماموستا له م قوناخه دا کاری
هه ره وه زی و به گروپ ساز بکات، تا به ها کومه لایه تییه کانی
منداله کان ریکبیته وه و هاوسه نگی بو ره فتاره کانی بگه ریته وه، وه ک
گوپرایه لی و دل سوژی و په رو شیی و جیبه جیکردنی ئه رکی
هاوکاریکردن و به پیره وه چوون. ئیدی به م ره فتاران ه ش منداله کان

دەبنە كەسانىكى خاوەن سۆز و ويژدان و كاتەكانى خۆيان بە كارى بەسوود پىركەنەو و ئەو كارەى ئەنجامىشى دەدەن ئامانجدارىيەت. لە كۆتايىشدا كۆئەندامەكانى منداڵ وردە وردە خۆيان لەگەل ئەم رايىنان و رايىزانانەدا رادىنن و خۆيان دەگونجىنن و دواترىش پىش دەكەون و تواناي بەرگەگرتىيان زۆرتەر دەبىت. «لەم تەمەنەدا منداڵ ئەوەى بەدلى نەبىت ئەنجامى نادات».

٤. گەشەى فسيۆلۆژى:

يەككە لە دياردەكانى ئەم گەشەيە، رابوونى سيكسىيە. واتە لەخەو و هەستانى گەشەى سيكسىيە، لەلای كورپان تۆوى دىتەو و چوكى رەپ دەبىت، بەلام لەلای كچان يەكەم سورى مانگانەى دەستپىدەكات، لەگەل هەندىك گۆرانكارى مامناوەند، كە ئەو وەش يەكەم بازدانە لە مندالىيەو بەرەو هەرزەكارى. لە گرنگترىن پىگەيشتەكانىش پىگەيشتنى غوددە سيكسىيەكانەو ئەو وەش لە نيوان سالانى (١٣بۆ١٤) سالان روودەدات.

٥. گەشەى لەشەكى:

يەككە لە تايبەتەندىيەكانى ئەم قوناخەى لەش ئەو وەيە خىرا گەشە دەكات بۆ ماوەى (٣) سال (١٠بۆ١٤) لەلای كچان و (١٢-١٦)

لەلای كورپان، جا ئەم گەشەيەش بە هيواشى، تا تەمەنى (١٨) سالى لەلايەن كچانەو بەردەوام

دەبىت و لەلايەن كورانيشەو، تا تەمەنى (٢٠) سالى دەخايەنىت.

٦. گەشەى ئەقلى:

لەم قوناخەى هەرزەكارىيەدا گەشەى ئەقل بازدانىكى مەزن دەهاوئەت و ئەو وەش هاوكارى هەرزەكار دەكات، تا هيزو وزەيەكى مەزن كۆبكاتەو، ئەو وەش هاوكارى دەكات بۆ پىگەيشتنىكى تەواو. ليرەدا توانا ئەقلىيەكان وردترو پوختهتر دەبن لە گوزارشتكردن، وەك ئاستى زمانەوانى، لەبوارى ژميريارى (تواناي ژماردىنى بەهيزدەبىت).

ئەو ھى لەم قۇناخەدا زۆر گرنگە پېشكەوتن و بەدەستھېئانى
توانا كارامەيى و زانىارىيە كانىيەتى و لەگەل خۇيشيدا ھەندىك
تايبەتمەندى تىرىش گەشە پېدەدات، ھەك وريايى، ئاگايى،
ھەستېيكردن، بىركەوتنەوھ...

ئەو شتانەي كارىگەريان لەسەر گەشەي ئەقلى ھەيە، ھەك:

- بۇماوھيى.
- كارئاسانى و ژىنگەي لەبار، ئەزمونكارى و راھىئان.
- گونجاندى تاوگىرى.
- ھۆكارەكانى راگەياندىن، ھەك: تەلەفزيۇن، رادىو، سىنەما،
گۇقارەكان.

۷. گەشەي كۆمەلايەتى:

لەم قۇناخەدا تىببىنى ئەو دەكرىت، كە ھەستى كۆمەلايەتى
لەلايەن مندالەوھ گەشە دەكات. بۇ نمونە مندالەكان گروپ و تاقم
لەنيوخۇياندا دروست دەكەن، ھەول دەدەن بىنە ئەندام لە كۆمەلەو
تېپەكاندا، بەوھش دەيانەويت بازنە كۆمەلايەتتېپەكانيان فراوانتر بكن،
ھەرلەبەر ئەوھشە دەتوانرىت بگوترىت «مىلمانى» بەيەكىك لە دياردە
كۆمەلايەتتېپەكانى ئەم قۇناخە دادەنرىت، كە تيايدا مىنال خۇي بەراورد

لەم تەمەنەدا پەيوەندىيە كۆمەلايەتتېپەكانى باش دەبن و لەنيو گروپ و تاقمەكاندا خۇي دەدۆزىتەوھ

دەكات لەگەل ھاوپرىكانىدا و ھەول دەدات لەوان باشتىرىت، زىرەكتىرىت،
زۆرزانترىت، كارامەترىت.

ئىدى مندال لەم قۇناخەدا سەرکېشە، ھەلدەگەر پىتەو، گالتە بەشت دەكات، توندرەو، مەملانى دەكات، بە باشى لە دىدو بۆچوونى گەرەکان تىناگات و پىي خۇشنىيە كەس ئامۇژگارى بکات، بۆيە زۆر جار ھەست بە بوونى ھەندىك زمان و دەستەواژەى تاييەت

لەم تەمەنەدا كچان بايەخ بەخۇيان دەدەن

بەخۇيان
دەكرىت و
خىران لە
دەر بېر پىناندا.
ھەر وھە
تېيىنى
ئەوھش
لە كچاندا
دەكرىت، كە
زۆر بايەخ

بە رووخسارو جلوبەرگان دەدەن و پەنگى گەش و جوان و ديار ھەلدە بژىرن.

رەفتارەكانى مندال لەم قۇناخەدا دەگاتە ئاستى پىگەيشتن، كە برىتتە لە پشت بەخۇبەستەن، تا خۇي بەسەلمىنىت و ئازادى تاكەكەسى بە دەستبەھىنىت و پىويستى زۆرىشى بە كۆمەلە و گروپ و تاقمەكان دەبىت، تا ئاستە كۆمەلە تىيەكانى خۇيانى تىدا بدۆزىتەو.

۸. گەشەى تاوگىرى:

ئەم گەشەى پەيوەندى بەو پىشكەوتتەنەو ھەيە، كە لە مندالەكەدا روودەدات، وەك: **شەژانى تاوگىرى، ھەستىارى توندى ھەيە، بايەخى زۆر بە جەستەى دەدات، دوودلە لەو گۆرپانكارىيە لەناكوانەى لە جەستەيدا روويانداو، ھەندىكجارىش شەرم دەكات لەو گۆرپانكارىيانەى لە جەستەيدا روويانداو.**

زۆرىك لە زاناکان ئەوھيان سەلماندو، كە بوارى تاوگىرى لەو قۇناخەدا زۆر توندەو زۆر جار پىش دەگاتە ئاستى توندوتىژى و ھەرزەكار ناتوانىت خۇي كۆنترۆل بکات، ئەوھش بە بوونى بە

پروخسارو جهسته يه وه ديارده بيت، هه نديكجاريش دوودل و تاوگيره له بهرانبهر خوشه ويستي، رقليبوونه وه، نازايه تي و ترسدا. ههروه ها خوشه ويستي به يه كيك له گرنگترين نه و ديارده تاوگيريانه داده نريت، كه هه رزه كار پيويستي پييه تي، به تايبه ت

هه رزه كار له م قوناخه دا پيويستي زوري به خوشه ويستيه بو ئالوگوري هه سته كاني

خوشه ويستي نهواني تر بوي. گوماني تيدانييه، منداال له م قوناخه دا پيويستي به تيربووني خوشه ويستيه، وهك يه كيك له پيداويستيه گرنگه كاني، كه نه وهش راسته وخو كاريگه ري له سهر تهنروسستي دهرووني هه رزه كار به جيده هيليت، بويه خوشه ويستي وهك تاوگيري زور گرنگه بو ژياني كومه لايه تي هه رزه كار، جا له بهر نه وه ئالوگوري خوشه ويستي «هوكري» زياد دهكات و «بارگران» يش كه م دهكاته وه.

گه شه ي هونه ري منداال له م قوناخه دا (۱۴) سال

بو تيگه يشتن له هونه ري منداال پيويسته سه ره تا بگه ريينه وه بو پوليئكردنه به ناوبانگه كه ي زاناي سويسري «فيكتور لونيلىد»، كه تيايدا گه شه ي تواناي هونه ري لاي منداال دابهش دهكات بو حوت قوناخ و نه و قوناخانهش به پي تهمه ني منداال دابهش دهكات. له و پروه شه وه گه شه ي له شه كي و هزري، كاريگه ري ده بيت له سهر كار هه هونه رييه به ره م هاتووه كه و به پي تهمه نه كه ي گورانكاري به سه ردا ديت، تا گه وره تربيت،

كاره هونهرىبهكانى جوانترو باشتر دهبيت. ههروهها ناسينهوهى هيماى ناو
كارهكانيش ساناترو پروونتر دهبيت بو بينهر.

قوناخهكانى دابهشبوونى هونهرى مندال لاي (فيكتور لوفيلد):

1. قوناخى ئامادهبوون بو هيكلارى: له تهمهنى دوواى بوون تا 2 سالى.
2. قوناخى هيكلارى: له تهمهنى (2 تا 4) سالى.
3. قوناخى ئامادهبوون بو ههستكردن بهشيوهكان: له تهمهنى (4 تا 7) سالى.
4. قوناخى ههستكردن به شيوهكان: له تهمهنى (7 بو 9) سالى.
5. قوناخى ههولدان بو گوزارشت له راستى: له تهمهنى (9 بو 11) سالى.
6. قوناخى گوزارشت له راستى: له تهمهنى (11 بو 13) سالى.
7. قوناخى بالقبوون (ههرزهكارى): له تهمهنى (13 بو 18) سالى.

شايانى باسه، له م ههنگاوهى ئيستادا، خالى حهوتهم ههلهدهبژيرين، كه
پهيوهسته به مندالى تهمهن (13-18) سال. لهسهر جورى چالاكى و شيوازى
جييهجيكردنيان دهوهستين و لهگهله حهزو ويستى مندالهكان ههنگاو دهنيين
و تووى ماموستاش پيوسته رهچاوى ههستيارى تهمهنى ئهم قوناخهى مندال
بكهيت و ههله نهكهيت لهكاتى جييهجيكردى وانه كردارييهكاندا.
بو ئهو مهبهستهش، سهرهتا زانيارى پهروهدهيى پيوست بو ئهم قوناخه
دهخهينه بهرچاوى ماموستاي وانهى هونهر، كه برىتييه لهمندالى ههرزهكارى
تهمهن (13-18) سال.

قوناغى ههرزهكارى، لهتهمهنى 13 سال دهست پيدهكات تا 17 - 18 سال:

ئهم قوناخه هيچ جياوازيهكى ئهوتوى نيه له قوناخهكانى پيش
خوى، چونكه له رابردوودا گوتمان له ههرقوناخيك، مندال ههوليداو له
كاره هونهرىبهكانيدا شيوازى دهربرينى هونهرى بگريته بهر، ئهم قوناخهش
دريره پيدهرى قوناخهكانى پيش خويهتى، بهو مانايهى زور بهئاسانى
دهتوانريت جياوازى له نيوان ئهو مندالانهدا بكرىت، كه له بهره مهينانى
كارى هونهريدا پشت به چاويان دهبهستن، لهگهله ئهو مندالانهى پشت به
دهربرينهكانى ناخيان دهبهستن، ئهمهش بههوى دهركهوتنى چهندين تيبينى

و سهرنج له سهر كاره هونه رييه كان. بو نمونه: قوتابي له م قوناخه دا به شيك له خانوو، يان به شيك له دار، يان به شيك له مروف ده كيشيت، ئيدي نهيني نهو هوش له وهدايه، كه قوتابييه كه پشت به چاوي ده به ستي له ويته كيشاندا (پورتريت).

ئهركي ماموستا

ئهم قوناخه، وهك قوناخه كانى پيش خو يه تي و ئهركي ماموستاش هه مان ئهركي پيشووه، له سهر ماموستا پيوسته چاوديري فيرخوازه كان بكات و جياوازي نيوان كاره هونه رييه كوون و تازه كان بكات. هه روه ها سهرنج و تيبينيان بداتي له سهر كاره هونه رييه كه به گشتي. له لايه كي تره وه ده بيت نه وه ليكجيا بكات وه، كه سروشتي كاره هونه رييه كه ده برينه له ژياني راسته قينه ي مروقه كان، نهك تو مار كردني خيال و فانتازيا. جا له بهر نه وه پيوسته له سهر ماموستا زانياري و شيوازي تازه يان پي بدات له كاتي

كار كردندا بو جييه جيكردي كاره كانيان، بو نه وه ي فيرخوازه كه هه ست به وه نه كات، كه ماموستا ته نها كاره كه ي خوي جييه جي ده كات، وهك فه رمان به ريكي ده ولت، به لكو ده بيت قوتابييه كه وا هه ست بكات، كه هونه رمه نديك چاوديري ده كات و تيبيني و سهرنجي پي ده دات، نهو هوش وا

دهكات په يوه ندى توندو تول دروست ببيت له نيوان قوتابى و ماموستادا (دروستكردنى متمانه له نيوان قوتابى و ماموستادا، كاره كه سر كه وتووتر دهكات).

هه لسه نگاندى ماموستا بو كار هونه ريه كاني قوتابيان

۱. جياوازي بكه له نيوان وينه ي مندالانى پولى حه و ته مى بنه رته ي و وينه ي پولى هه شته مى بنه رته ي، پاشان بزانه كاميان كاريگه ريان هه بووه له وينه كاندا، به تاييه ت له ده برينه كانياندا؟ هه روه ها بزانه كاميان پشتيان به خويان به ستووه له ده برينه كانياندا؟
 ۲. چند كاريكي هونه ري قوناخي (۷ و ۶) ي بنه رته ي كو بكه ره وه و جياوازيان بكه له گه ل ئه م قوناخه دا، بزانه له ده برينه كانياندا پشتيان به چاويان به ستووه، يان به ده برينه كاني خويان؟
 ۳. ليكولينه وه بكه له تاييه تمه نديه كان و بزانه له ده برينه كانياندا پشتيان به چاو به ستووه، يان به ده بريني خويان به م شيويه:
- ا. بابه ته كاني ده برين هه ليژيره له ناو تابلوكه دا، وه ك بابه ت.
- ب. بزانه بابه ته كاني ناو تابلوكه هيچ په يوه نديان به يه كه وه هه يه؟
- ت. بزانه بابه ته كان چين و چون ده ريبريون؟
- پ. بزانه قوتابيه كه چون رهنگي به كار هيناوه؟

ماموستاي به ريز... ئه م كارانه به پي پروگراميكي به رنامه بو دانراو ريخراوه و ئه ركي به ريزيشتان خو يندنه وه ي ته واوي پروگرامه كه يه، تا به رچاوت روونبيت و بزانيت چون ئه ركي سه رشان ت، وه ك ماموستايه كي باش پيشكesh ده كه يت، بويه هه ولبده پلان بو وانه كه ت دابنبيت و پروگرامه كه ش دابه شي سه ر پلانه كه ت بكه يت، تا ئه رك و فرمانه كانت ديارين و بزانيت چي ده كه يت؟ به چي جيبه جي ده كه يت؟ ئنجا ته واوي پروگرامه كه به پي ئه و پلانه ي داترشتووه له كات و ساتي خويدا ته واو بكه يت، بي ئه وه ي په له پهل، يان به جيهيشتني بابه ت رووبدات له كاتي جيبه جيكردندا.

تاقیکردنه وه

یه کییک له و ئه رکه گرنگانه ی ده که ویتته سه رشان ی ماموستا، بریتیه له ئه نجامدانی تاقیکردنه وه، به لام پیویسته ماموستا ئه وه بزانیته، که نابیت تاقیکردنه وه ی سه رکاخه ز ئه نجام بدات. واته تاقیکردنه وه ی هاوشیوه ی وانه کانی تر، به لکو وهک ئه م شیوازه ی بوی دانراوه دوو جور تاقیکردنه وه ئه نجام ده دات، وهک:

۱. **تاقیکردنه وه ی گروپکاری:** کاتیک ماموستا رۆژانه ئه رک به کۆمه له کان ده سپیریته و دواتر لییان وهرده گریته وه، ئنجا پیویسته به پیی خشته ی ژماره (۱) نمره بو کۆمه له که دابنیت.

۲. **تاقیکردنه وه ی تاککاری:** لیره دا ماموستا به پیی خشته ی ژماره (۲) قوتابییه کان رۆژانه تاقیده کاته وه و تاقیکردنه وه که ش ئه نجامی ئه و چالاکییه یه، که قوتابی له پۆلدا، یان له چالاکی ئه رکی ماله وه دا ئه نجامی ده دات، دواتر وهک له خشته ی (۳) یه مدا دهرخراوه دوو نمره کۆده کریته وه و نمره ی کۆتایی قوتابی دهرده چیت، بو تاقیکردنه وه ی سه ریسالیش به هه مان شیوه یه، به لام پیویسته نمره ی تاقیکردنه وه ی کۆتایی سال له سه ر ئه و ئاماده کاریانه دابنیت، که قوتابییه کان خویان بو ئاماده کردووه بو ئه نجامدانی فیستیقالی سالانه ی قوتابخانه که یان واته ماموستا ئه م ماندوو بوون و ئه نجامدان و به ره مه یانی کاره هونه رییه کان تاک، تاک کاری قوتابییه کان هه لده سه نگینیت و نمره ی خویان بو داده نیت، که ئه وه ش به یه کییک له هه لسه نگاندنه دادپه روه ره کان داده نیت و ئه رک و ماندوو بوونی قوتابیش له به رچاوده گیریت و هه مووان به پیی توانای خویان نمره وهرده گرن، به لام پیویسته ماموستا دادپه روه ریته و کاریک نه کات قوتابی له ئه نجامدانی کاری دلسۆزانه و هونه ریانه پاشگه ز بکاته وه، چونکه هه له یانی هه ر هه نگاویکی هه له کاریگه ری راسته وخو له سه ر پرۆسه ی په روه رده ی قوتابییه کان دروست ده کات و شله ژانیک له نیویاندا ده خولقینیت. جا بو ئه وه ی ئه م به رته که رونه دات دادپه روه ری ماموستا سه نگی مه حه که بو سه رخستنی ته واوی پرۆسه هونه رییه که.

خشتهی ژماره (۱)

تاقیکردنه وهی گروپکاری

قوتابخانهی:

لقی:

پۆلی:

ئەنجام	نمره‌ی چالاکییه‌کانی کۆرسی:										ناوی گروپه‌کان

مامۆستای وانه

خشتهی ژماره (۲)

قوتابخانهی:

لقی:

پۆلی:

ئەنجام	نمرەى پۆژانەى كۆرسى:	ناوى قوتابىيەكان	ژ
			۱
			۲
			۳
			۴
			۵
			۶
			۷
			۸
			۹
			۱۰
			۱۱
			۱۲
			۱۳
			۱۴
			۱۵
			۱۶
			۱۷
			۱۸
			۱۹
			۲۰
			۲۱
			۲۲
			۲۳
			۲۴
			۲۵

خشتهی ژماره (۳)

پۆلی: لقی: قوتابخانهی:

ژ	ناوی قوتابی	نمره‌ی گروپکاری	نمره‌ی تاککاری	ئه‌نجامی کۆرسی:
۱				
۲				
۳				
۴				
۵				
۶				
۷				
۸				
۹				
۱۰				
۱۱				
۱۲				
۱۳				
۱۴				
۱۵				
۱۶				
۱۷				
۱۸				
۱۹				
۲۰				
۲۱				
۲۲				
۲۳				
۲۴				
۲۵				

خشتهی پیشنیارکراوی پلاندانان بو ماموستا

خشته‌ی پیشنیارکراوی پلانی سالانه

پۆل:

وه‌رزی خویندن:

سه‌رنج:

ته‌وه‌ره‌کان	کاتی ده‌ستپیکردن	کاتی کوتایی	تییینی

مامۆستای وانه:

خشته‌ی پیشنیارکراوی پلانی رۆژانه

وه‌رزی خویندن:

ته‌وه‌ر:

وانه‌ی:

سه‌رنج	هه‌سه‌نگاندن	سه‌رچاوه‌ی فیڕکاری	ئامانجی فیڕکاری	بابه‌ت	کاتی ده‌ستپیکردن

مامۆستای وانه‌:

تہوہری یہ کہم

میٹرووی ہونہر

پیشکار

مامۆستای بهرین، له م تهره دا باسی میژووی سهره لانی کاری هونه ری کراوه له ههرسی شارستانییه تی میسری و یونانی و رومانیداو به شیوه یه کی پروونیش زانیارییه کان خراونه ته پروو، جا له سهر مامۆستای وانهی پهروه ری هونه ئه وه یه، که ئه م زانیارییه کان بخوینیته وه و به شیوه یه کی ساده و ساکار به پپی ئاستی تیگه یشتنی قوتابییه کان زانیارییه کان ببه خشیته و نابیت زانیارییه کان به ئالۆزی و دژواری بگپریته وه.

که واته له سهر مامۆستایه به هیمنی مامه له له گه ل ئه و زانیارییه کان بکات و دهسته واژه و واتا کان شی بکاته وه و به شینه یی و به پپی پلانیکی دیاریکراو پروونکاری بکات و که شیکی له بارو گونجاو و شیواو بو قوتابییه کان بره خشیته. ههروه ها له گه ل وانه کانیشدا پلان و خشته ی چوینییه تی بابه ته پروونکارییه کان خراونه ته پروو، تا مامۆستا ئاگای له ته واوی خسته پرووی بابه ته که بیت.

مامۆستای بهرین، ئه م زانیارییه کان بو له بهرکردن نین و ته نها ئاشناکردنی قوتابییه کانه به میژووی هونه ری ئه م شارستانییه تانه و زانیی هه ندیک زانیاری شاراوه، که ئه و ته نها وه ک میژوو زانیویه تی، یان بیستویه تی و لایه نه هونه رییه که ی لا پروون نه بووه، به لام لیره دا بواره هونه رییه که پیش بواره میژووییه که خراوه و به شیوه یه کی زانستی، ئنجا هونه ری مامه له ی له گه لدا کراوه، ئه وه ی لیره شدا ده مینیته وه ئه وه یه، که پپویسته ئه م زانیارییه کان له شیوه ی گپرانه وه بو قوتابییه کان بگپریدریته وه و چیژ به وانه که، ئنجا به قوتابییه کان ببه خشیته.

ههروه ها پپویسته مامۆستا ئه وه ش له بهرچاوبگریته، که قوتابییه کان له م قوناخه دا له ئاستیکی باشی گه شه ی ئه قلی و له شه کیدان و ههستی به خوزانیان باش چۆته پیش و به ره و قوناخی بالقوون ههنگاو ده نیت. که واته پپویسته زمانی گفتوگو نه رم و نیان بیت و ئاگاداری ئه و وشانه بیت، که گوزارشتیان پیده کات.

شایانی باسه، ئه م تهره بو تاقیکردنه وه نییه و نابیت به زاره کی و سه رکاخه ز قوتابی تاقیکردنه وه ی له سهر ئه نجام بدات، به لکو مامۆستا به پپی ئه و خشته یه ی بوی دیاریکراوه، ته نها هه لسه نگاندن بو ئاستی تیگه یشتن و زانیارییه وه رگیراوه کانی قوتابییه کان ده کات. جا له بهر ئه وه پپویسته مامۆستا، وه ک زانیاری به خشین مامه له له گه ل ئه م تهره دا بکات و تا ده شتوانیت هۆکاری فیرکاری جوراوجور به کاربه یینیت و پشت به ئینته رنیت ببه سیت.

بیرھینانہ و ہ

تہ و ہر: میژووی ہونہر

بابہت: میژووی ہونہری شارستانیہ تی میژو پوتامیا (ولاتی نیوان دوو پروو بار)

خستہ پرووی بابہت:

مہ بہست لہ دانانہ و ہ ی ئەم بابہتہ بہ پوختی، بریتی بوو لہ بہ بیرھینانہ و ہ، ئنجا لی پروانینی بہ دیدیکی ہونہری پرووت و پاشانیش بہستتہ و ہ ی بہ شارستانیہ تہکانی تری جیہان، تا قوتابی بزانیٹ لہ سنووری نیشتہ جیبوونی چی رویداوہ و دواتریش بیبہستیتہ و ہ بہ شارستانیہ تہ جیہانیکان، کہ دواتر ئاماژہ ی پیدہدریت.

ماموستای وانہ کہ ئەم جارہ باسی تایبہ تمہندیہکانی ہونہر لہ و ناوچہ یہ دہکات و لہ پروانگہ ی ہونہریہ و ہ راقہ و لیکنانہ و ہ ی بو دہکات و وا لہ قوتابیہکانیش دہکات ہ لہسہنگاندن بو کارہ ہونہریہ پیشاندراوہکان بکہن (لہرینگہ ی داتاشووہ ماموستا کو مہ لیک بہ لگہ و وینہ لہ و بارہ یہ و ہ دہخاتہ پروو).

قوتابیہکان چی فیردہ بن؟

۱. تایبہ تمہندیہکانی ہونہری شارستانیہ تی میژو پوتامیا.
۲. جیاوازی بکہن لہ نیوان ہونہری میژو پوتامیا و شارستانیہ تہکانی تر.
۳. ہونہری پیکہری پروو بہرز و پیکہری خر لیکجیا بکاتہ و ہ.
۴. ئەرکی پیکہرہکان بزانیٹ.
۵. رۆلی پەرستن لہ ناوچہ ی میژو پوتامیادا.
۶. ہونہری تہلارسازی ئایینی لہ ناوچہ ی میژو پوتامیادا.
۷. بایہخ و گرنگی ئەم ہونہرہ بزانیٹ.
۸. رۆلی ہونہر لہ میژوودا بزانیٹ و بناسیت.

ئەرکی ماموستا:

پیویستہ ماموستا لہ گہل ئەم بیرھینانہ و ہ دا وینہ پروونکاریہکان بو قوتابیہکان نمایش بکات و ئەگہر فیلمی بہ لگہ نامہ یی نمایش بکات باشترہ، چونکہ قوتابی راستہ و خو بہ جوولہ و ہ کارہ ہونہریہکان دہبینیت.

ماموستا جاريكى تر دهگه پيټه وه بۆ پروگرامى په روه ردهى هونه ر بۆ پۆلى
 حوته مى بنه رتهى - ته وه رى يه كه م و سوود له زانيارى به كانى وه رده گريټه وه.
 هونه ر له م ناوچه يه دا توند تر بووه، وهك له هونه رى شارستانى به ته كانى تر.
 هه روه ها دينامى كيه تى (حركى) كه متر تيدا دهر ده كه ويټ، وهك ئه وهى له هونه رى
 دۆلى نيلدا هه بووه، له گه ل ئه وه شدا كه متر گۆرپانكارى به سه ردا هاتووه. ليردا
 هونه رى جوتياران و هه موو هونه ريكي ترى ميللى رۆليكى كه مترى ديوه له
 هونه رى ميزو پۆتاميدا، كه ئه وه ش به پيچه وانهى ولاتانى ترى رۆژه لاتيه.

بيگومان، ميلله تانى ناوچه يى ميزو پۆتاميا زۆر بهى كار ه هونه ري به كانيان
 گوزار شت كردن بووه له ده سه لاتداران و بوارى ئايينى، هه ر له و باره يه شه وه ناوى
 هونه ر مه نده كان ديارنين و نازانرين كين؟ بۆ نمونه هونه رى بابلى هه ر له

چاوى گه و ره و چه ناگه ي بچووك به په يكه ره كانه وه دياره . ويټنه ي 1-1

سه ره تايه وه و له سه ره ده مى هه موو
 پاشا كانيدا به دريژايى سه ره ده مه كانيان
 گۆرپانكارى به سه ردا نه هاتووه، وهك
 زاراوو كار كردن يش جياوازى له نيوان
 هونه رو كارى پيشه يى تر دا نه بووه و
 جيانه كراوه ته وه، هه ر وهك له ياسا كاني
 «حه مو رابى» شدا هاتووه پيشه يى
 ته لارساز و په يكه رتاش له گه ل ئاسنگه ر
 و دروستكه رى پيلاودا دانراوه.

شيوازى ئه قلى پروته له كى
 (تجريدى) به كار هاتووه له هونه رى
 بابلى و ئاشورى به شيوه يه كى فراوان
 چاو و لوت به ئاشكرا دهر ده كه ون و
 گه و ره ده كران و ناوچه وان و
 چه ناگه ش بچووك ده كرانه وه (ويټنه ي
 1-1).

باوه رى رووبه روو بوونه وه به
 ئاشكرا تر دهر ده كه ويټ (واته په يكه ره كان رووبه رووى بينه ر ده بنه وه)، كه ئه وه ش
 دژ به باوه رى راستى گه رايى و سروشتى تيدا دهر ده كه ويټ، هه ر وهك به پيى
 ئه وه لگانه ي له به رده ستدان كو مه ليك ئيش له په يكه رسازى ئاشورى دا ناوده بران به
 پاسه وانى دهر وازه كان و برى تى بوون له شيرو به رازى بالدار.

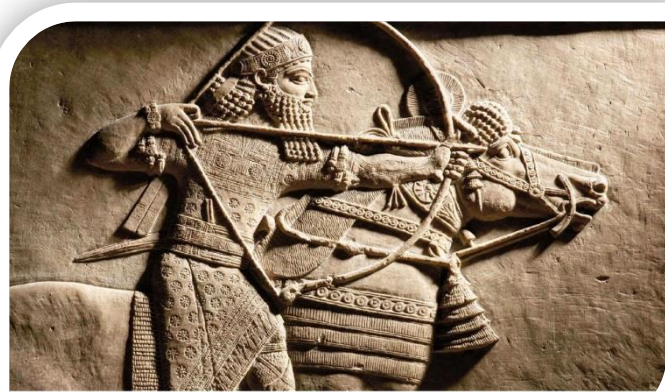
ئەو سىماو تايبەتمەندىيانەى پەيكەرەكان ھەيانبۈوھ گەلىك تىروانىنى

گای بالداری ئاشوری (لاماسو) وینەى 1-2

نەخشەسازى تىبىدایە و لە
شېۋەكانىشياندا ئەم شىۋازى كار كوردنە
رەچاۋ دەكران، ۋەك گای بالداری
ئاشورى (لاماسو)^(۲) چوارپىيى جوولائو
لەولائوھ دەردەكەون، دووپىيى جىگىر لە
دىمەنى پىشەۋەيدا دەردەكەوئىت و كۆى
ھەموو لاقەكانى پىنج پى دەكات، كە
لەراستىدا كۆى دووگياندار دەكات و

ئەۋەش سەرپىچىيەكى ئاشكرای تەۋاوى سروشتن. بىگومان، ئەۋەش دەشى
بگەرپتەۋە بۆ ئەو كارىگەرىيە ئەقلانىيەى تىروانىنەكانى دروستكەرى ئەو كارانە
ويستىتەيان ھەموو لايەنەكانى بابەتەكە بگەيەننە بىنەر. (وینەى ۱-۲)
لەكۆتاييەكانى سەردەمى ئاشورىدا گۆرانیكى تر دەردەكەوئىت لەپىش

ئاشورپانىپال لەكاتى راوكردندا وینەى 1-3

سەدەى ھەشت و ھەوتى
پىش زايىن (كۆتاييەكانى
ھوكمى ئاشور) ئەۋىش
برىتتە لە شىۋازى نزيك
بوونەۋە لە سروشتن،
ھەرۋەك لەو نمونەيەى
ھونەرى پەيكەر سازى
(رلىف) (يەكلای ديارە)
تەختەپوو، پەيكەرى
بەرزە پوو (نحت بارز)

كە وینەى شەپو راوكردنى «ئاشورپانىپال» دەردەخات، ديارە كە گيانىكى
سروشتن و جوولەيەكى زىندووى سەرنج پراكىشى تىدادەردەكەوئىت، بەتايبەتى
گياندارەكانى، بەلام مەرۆف لەكارەكاندا بەھەمان سەرو ريش و چەناگە
دەردەكەون. (وینەى ۱-۳)

(۲) گای بالداری پىشى دەگوتىت «شىدولاموسو»، كە لە نووسراۋە ئاشورىيەكاندا بە «لاموسو» ناوى ھاتوۋە لە
بەرەتیشدا سوود لە وشەى «لامو»ى سۆمەرى ۋەرگىراۋە، كە لە نووسراۋە سۆمەرىيەكاندا «لامو» بۆ «جنى مئىيىنە»
بەكارھاتوۋە پىشەكەشى پاراستنى شارو كۆشك و پەرسنگاكان بوۋە. بروانە:

-The Origins of the Zodiac", P.172 - Courier Dover Publications, 2001

-The Doctrine of Sin In the Babylonian Religion", Julian Morgenstern, P.25, "Book Tree"
Publishing, 2002

هونه ر له دۆلى نيلدا

هونه ر له شارستانیه تی میسری کوندا له (۳۰۰۰) پ.ز. وه تا (۳۰) پ.ز. گه یشته ئاستیکی بالاو میسریه کان توانیان له بواره کانی هونه ری په یکه رسازی و نیگارکیشان و ته لارسازیدا پیشکه وتنی باش به ده سته پینن. هه روه ها زۆربه ی کاره هونه رییه کانیش له ریگه ی گوړستان و پاشماوه دیرینه کانه وه پاریزراو بوون، که ژیانى پوژانه ی ئه وکات و سه رده مه ده گیریته وه و ئاستی جوانی هونه ری ئه و میژووه دیرینه ش پیشان ده دات. جگه له وه ش ته خته ی کوډراو، به ردی گرانبه ها، ملوانکه و خشلی جوړاو جوړ، گلینه، عاج و چه ندان شتی تری هونه ریش له خو ده گرن.

وانه‌ی یه‌که‌م

ته‌وهر: میژووی هونه‌ر

بابه‌ت: هونه‌ر له دۆلی نیلدا (میسری کۆن)

کاتی دیاریکراو: ۱ به‌شه‌وانه

خستنه‌پرووی بابته:

مامۆستای وانه‌ی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر بابته‌که ده‌خوینیته‌وه‌و کۆمه‌لیک سه‌رنج له‌سه‌ر وانه‌که دروست ده‌کات، دواتر ته‌واوی بابته‌که له بۆته‌یه‌کی هونه‌ریدا داده‌پێژیته‌وه. دواتر ئەم زانیاریان، له‌گه‌ڵ کۆمه‌لیک زانیاری تر لیک ده‌دات و به‌شیوه‌یه‌کی ساده‌و ساکار له‌وانه‌یه‌کی تۆکه‌دا پێشکه‌شی قوتابییه‌کانی ده‌کات. هه‌ر بۆ ئەو مه‌به‌سته‌ش بۆ ئەوه‌ی مامۆستا له زانیارییه‌کان دوورنه‌که‌ویتته‌وه‌و زانیاری زۆرتر له‌وباره‌یه‌وه به‌ده‌ستبه‌ییت ئەوا ده‌توانیت سوود له‌ پرۆگرامی **میژووی شارستانییه‌ته‌کان بۆ پۆلی ده‌یه‌می ئاماده‌یی ویژه‌یی - به‌شی سییه‌م** وهربگریت، که به‌کۆمه‌لیک بابته ده‌وله‌مه‌ند کراوه.

سووده‌کانی ئەم وانیه

۱. قوتابی به‌ میژووی شارستانییه‌تی مه‌زنی دۆلی نیل ئاشنا ده‌بیت.
۲. تیده‌گات مروّقی کۆن چ زه‌حمه‌تییه‌کی له‌بوا‌ری هونه‌ردا کیشاوه، تا به‌م قوناخه‌ی ئیسته‌گه‌یشته‌وه، هه‌ر له‌ په‌یکه‌رسازی و نیگارکیشان و رستن و چنن و ته‌لارسازی، کانه‌زاکاری...
۳. ئاستی کارامه‌یی و به‌توانایی مروّقی له‌ بوا‌ری هونه‌ردا بۆ ده‌رده‌که‌ویت.

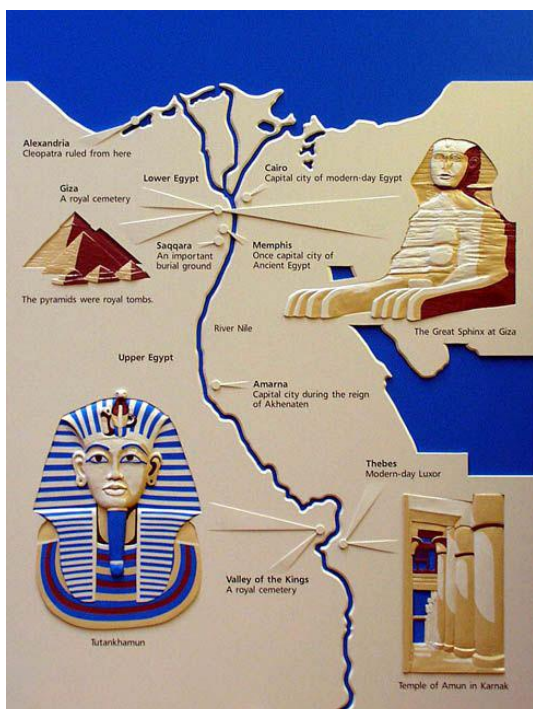
هۆکاره‌کانی فیژکردن

مامۆستای بابته‌که ده‌توانیت سوود له‌و هۆکاره‌ فیژکاریانه وهربگریت، که وانه‌که به‌باشی ده‌گه‌یه‌نیته قوتابییه‌کان و کارئاسانیان بۆ ده‌کات بۆ تیگه‌یشتن، وه‌ک: نمایشی فیلمی به‌لگه‌نامه‌یی له‌باره‌ی میسرییه دیرینه‌کان، وینه‌و تابلۆی پروونکاری میسرییه‌کان، په‌یوه‌ندیگرتن به‌ توپری ئینته‌رنیته‌وه به‌مه‌به‌ستی چنگ خستنی زانیاری زۆرتر به‌م ناویشه‌نه:

Art and Architecture in Egyptian Civilization

له شارستانیه تی دۆلی نیلدا

بارودۆخی ژینگه له باربوو بو نیشته جیبوونی مروّف له دۆلی نیلدا. ههروهها مروّف لهو نیشتمانه دا توانیان شارستانیه تیک هه لچن، که پشت به کشتوکال کردن بیهستن و هوکاره که شی خاکی به پیت و ئاوی زوری رووباری نیل بوو. (وینه ی ۱-۲) ولاتی میسر به بیابان و ده ریا ده وره دراوه.

نه خشی میسر شوینه دیرینه کانی وینه ی ۱-۲

ههروهها به شیوهیه کی ریکوپیک لافاو له رووباری نیل رووی داوه و دانیشتوانه که شی زانیوانه که ی نهو لافاوانه رووده دن؟ هه ره وهش بوته هو ی نهو ی دانیشتوانی ناوچه که زیاتر دنیا ببنه وه و خویان بیاریزن له هه ر زیانیک.

ههروهها ژینگه ی سروشتی میسر به دور بووه له کاره ساتی له ناکاو، هه ره له به ره وهش دانیشتوانه که ی به هیمنی و بروابه خو بوونه وه کاریان کردوه، به پیچه وانه ی دانیشتوانی میزو پۆتامیا

(ولاتی نیوان دوو رووبار)، که له ژینگه یه کی سروشتی و کو مه لایه تی ناجیگیردا ژیاون و پر بووه له شتی چاوه پروان نه کراو. ئیدی نه وانه ش هه موو وایان کردوه میسریه کونه کان باوه رپان به خوداو فه رمانر ه وایه تی به هیز هه بیته، نه م بر وایه ش ره نگدانه وه ی هه بووه له سه ر گرنگیدان به ژیا نی دیکه و دروستکردنی گو ر و په رستگای مه زن و په رستگاکانیان به په یکه رو نه خشونیکاری جو ر او جو ر رازاندوته وه. ههروهها دانیشتوانی میزو پۆتامیاش (ولاتی نیوان دوو رووبار) زه قوره و شوینی په رستنیان دروستکردوه و باوه رپان به ژیا نی دواتر کز بووه و گرنگیان به ژیا نی دنیا داوه، به لام له گه ل نه وه شدا هه ست به لیکچوونی هه ندیک له دیارده شارستانیه ته کانی نیوان دۆلی نیوان دوو رووبارو دۆلی نیل ده کریت.^(۳)

^(۳) بو زانیاری زورتر بکه رپوه بو پروگرامی میژووی شارستانیه ته کان بو پۆلی ده یه می ئاماده یی ویزه یی. چ ۱۳، ب ۳

هونه له میسری کوندا

به تیروانین له وهی له سه رچاوه کانداهاتووه دهرده که ویت کاری هونه ری و هونه رمندان له دولی نیلی کوندا په یوه ست بووه به و تیروانینه تاییه تیه بی بی نیلی کونی ئه و سه رده مه و په رستگا تاریک و گورستانه کانی پاشا و پیوانی ئینی و ده سه لاتداره کانی، جگه له وینه ی سه ر دیواری گورستانه کان په یکه ری گه وره گه وره یان داتاشیووه، که گوزارشتی له ده سه لاتی که سه کانی سه ره وه کردووه و له سه رووی بی بی تاکه که سی و دژ به گیانی تاک بووه. واته (بابه تی تاییه ت و دهر برینخوازی له خودی هونه رمنند خوی دهرناکه وئ)، به لگو گه وره یی و نه مری پاشا و پیوانی ئینی

پرو دواوه کانیا ن پیشانده دا. هه روه ها وایان داده نا، که له جیهاندا قه رزداری گه وره یی و به رزی ده سستی پادشاکان.

به تیروانین له وینه و تابلوکاندا واده رده که وئ به ره مه کان سیمای راستی و ژیانی رورانه ی ئاسایی و راستی گه رای بی سه رده م تومارده که ن و به و شیوه یه ش کیشراوه، یان داتاشراوه، که پیویست بووه دهر بخرین به پیی ئه و تیروانینه تاییه تمه ندیه ی له و سه رده مه دا هه بووه.

هه ر له بهر ئه م هوکارانه ی سه ره وه ده توانریت تاییه تمه ندیه ی کانی هونه ری په یکه رتاشی میسری کون بو ئه م خالانه پولین بکرین:

۱. وینه ی که سایه تی پادشاکان

بریتی بوون له شیوازیکی نواندن، که سیمو سیفاتی شاهانه ی پیوه دیار بووه. (وینه ی ۲-۲)

فیرعه ون و شارنه که ی وینه ی 2-2

۲. هونهرمه نده په يکه رسازه کان له ژير فرمانی دهسه لاتداراندا کاریان کردووه و توانیویانه گوزارشت له و دیمه نه فرمانر ه واییه بکه ن، که بویان دهستنیشان کراوه. شایانی باسه، به پیی نه و به لگانه ی دوزراوه نه ته وه، که وهرشه ی په یکه رتاش «ته حتمؤسیس» له «ته لعه مارینه» دوزراوه ته وه، له وانه قالبی ده موچاوی مردوانی لیووه و دهسکاریش کراون، نه وهش به لگه یه بو نه وهی، که بزانیته هونهرمه ندی میسری توانیویه تی تیروانینیکی باشتی ه بیته جیاواز

پاوه ستانی دؤخیکی سه ریازی وینه 2-3

له وهی، که له پابردوودا له کاتی وینه کیشان و داتاشیندا له سه ری راهاتبون.

۳. په یکه ره میسرییه کان شیوازی پرووبه پروو بوونه و دیان هیه (المواجهه). واته نه و که سانه ی وینه کیشراون، یان داتاشراون پرووبه پرووی بینر ده بنه وه به تاییه تی به شی سینگ به ئاشکرا پروو له بینر دهکات له هر دؤخیکی جیاوازی له شدا.

واته په یکه ره کان له دؤخیکی فه رمی، یان سه ربازیدان. (وینه ی ۲-۳)

۴. هه روهک هونهری

هه موو پروژه ه لات سس ییبه ر له وینه کانیا ندا نییه.

۵. وینه کانی مروث

ده بوو هه میشه

هه ردوو لاقیان له

ته نیشته وه له سه ر

لا بکیش رابا و

هه ردوو په لسی

سه ره وهش دریژکراوه و کراوه بن. (وینه ی ۲-۳)

۶. په یکه ره کان پرووبه پرووی بینر ده بنه وه. (وینه ی ۲-۴)

په یکه ره کان پرووبه پرووی بینر ده بنه وه (لادیان) وینه ی 2-4

په بیکره میسری له پرووی توپکاری و پښوانه وه ته واون نین وینه ی 2-5

۷. په بیکره میسریه کان له پرووی توپکارییه وه ته واون نه بوون. (وینه ی ۲-۵)

۸. په بیکره کان کول در اووه پرووبه رزه کانیش گوزارشتیان له ژیانې پوژانه ی خه لک ده کرد، وهک راوه ماسی، دروینه، بوئه، ئایینییه کان، له دایکبوون، سه ما، رستن وچنین، قوربانیکردن... (وینه ی ۲-۶)

۹. نیگاره کان به شیوه یه کی جوان و پوخت داده ریژران و رهنگارییان تیدا به کارده هینرا.

۱۰. له وینه کانیشدا ههروهک په بیکره کان لایه نی توپکارییان فه راموش دهکرا.

ټه و بنچینه و یاسایانه به وردی په پره و دهکران و هونه رهنندی میسری کونیش له سهری ده پویشتن.

به شیک له ژیانې پوژانه ی میسریه کونه کان وینه ی 2-6

شایانی باسه، ټه وهی له ناو تابلوکاندا تیپینی دهکریت ټه وه یه، که میسریه کونه کان هه و لیانداوه ته و اوی ژیان و گوزهرانی خویمان له ریگه ی هونه ری وینه هیماکاریه کانیا نه وه بنووسنه وه، ههروهک له وینه ی (۲-۶) دا ټه وه به پروونی هه سستی پیده کریت.

دهشی هونەر له میسریدا شوینیکی تایبەتی هەبووبی و بایەخی زۆری پیدرابی، چونکە وەک دەردەکەوێت نەک هەر پەیکەرسازی، بەلکو نووسەرەکانیشیان وەک هونەرمەند مامەلەیان کردووە، چونکە

نموونهیهك له نووسینی هیروگلیفی وینەى 2-7

نووسینەکانیان جۆریک بوو له هونەری هێماکاری، که به نووسینی هیروگلیفی، یان به خەتی پیرۆز ناسراوه. (وینەى 2-7) هەرودەها، میسراییەکان له سەرەتای هەزارەى سییەمی پ.ز روویان کردۆتە نووسین و هێمای نووسینیان بەکارهێناوه، که بریتی بوو له وینەى بچووکرادەى پووێکەکان و بەلەندە ناسراوەکان لەگەڵ هێمای دیکە، هەرلەبەر ئەوەش بوو عەرەبەکان ناویان لێناوه زمانى چۆلەکەو نەیاننوانیوه بیخویننەوه.

سى ئەهرامه مەزنهكەى میسرى كۆن نمونهى جوانى و ئەندازەییە وینەى 2-8

هەرلەوبارەییەوه، میسراییە کۆنەکان له بواری هونەری تەلارسازیشدا پیشەنگ بوون، هۆکارەکەشی

بوونی ژینگەییەکی باش و بوونی چیاو بەردی زۆربوو. هەر ئەم هۆکارەش بۆتە هۆی ئەوەی، که زۆربەى پاشماوه دیرینهکان بمیننەوه، وەک پەرستگا و کۆشک و تەلارە مەزنەکان، لەسەر ووی هەمووشیانەوه هەرەمەکان، بەردیان له چیاکانەوه گواستۆتەوه بۆ دروستکردنی (وینەى 2-8).

پێویسته مامۆستا له‌م وانه‌یه‌دا ئه‌وه‌ بۆ قوتابییه‌كان ڤوون بکاته‌وه‌، که‌ بوا‌ری هونه‌ری ته‌نها نیگارکێشان، یان په‌یکه‌رسازی نییه‌، به‌لکو کارکردن له‌ هونه‌ردا زۆر بوا‌ری ترو فراوانتر ده‌گرێته‌وه‌، وه‌ک نیگارکێشان، په‌یکه‌رسازی، نووسین، ته‌لارسازی، کۆلین و چاپکردن، ڤستن و چنن، دارتاشی و گلینه‌کاری و چه‌ندان بوا‌ری تر.

ئه‌گه‌ر سه‌رنج بدریته‌ پاشماوه‌ دیرینه‌کانی هونه‌ری میسری کۆن، ئه‌وه‌ به‌ڤوونی ده‌رده‌که‌ویته‌، که‌ له‌ بواره‌کانی ته‌لارسازی و گۆڤساری و نووسین

هونه‌ری مۆمیاکردن له‌ لای میسرییه‌کان وێنه‌ی 2-9

و نیگارکێشان و کۆلین و کانزاو گلینه‌کاری و ڤستن و چنندا زۆر پیشکه‌وتوو بوون. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا هونه‌ری مۆمیاکردنیش یه‌کیکی تر بووه‌ له‌ هونه‌رانه‌ی، که‌ میله‌تانی تر به‌که‌می ئه‌نجامیانداوه‌ و میسرییه‌کان سه‌رمه‌شقی ئه‌م هونه‌ره‌ نایابه‌ بوون. (وێنه‌ی ۹-۲)

مامۆستا ئه‌م ڤرسیارانه‌ له‌ قوتابییه‌كان ده‌کات و که‌شیکێ گه‌توگۆ ئامیز ده‌ره‌خسینیت بۆ لیکتیگه‌یشتن و ڤاڤه‌کردنی زانیارییه‌کان، وه‌ک:

۱. میسرییه‌کان به‌ چه‌ هونه‌ریک به‌ناوبانگ بوون؟
۲. هۆکاری دروستکردنی ئه‌م هه‌موو کۆشک و ته‌لارو په‌رستگایانه‌ چی بوون؟
۳. میسرییه‌کان له‌ نووسینه‌کانیاندا چه‌ هیمایه‌کیان به‌کارهێناوه‌؟
۴. جیاوازی نووسینی هیروگلیفی و نووسینی بزما‌ری چییه‌؟
۵. میسرییه‌کان ژبانی ڤۆژانه‌ی خۆیان له‌ ڤیگه‌ی وێنه‌وه‌ بۆ گێڤاوینه‌وه‌، ئه‌م ده‌سته‌واژه‌یه‌ ڤوون بکه‌وه‌.

هونهر له شارستانییه تی یوناندا

یونانییه کان توانیویانه نه خشیان هه بیته له بواری په یکه رسازی و ته لارسازی داو له و بواره شدا پاشماوه ی مه زنیان له دوا ی خویانه وه به جیهیشتووه. هه روه ها هونه رمه نده یونانییه دیرینه کان خاوه ن تایبه تمه ندی و شیوازی کارکردنی خویان بوون و پیشی ده ناسرینه وه، وه ک نه خشاندن و داتاشینی به ردو دروستکردنی په یکه رو ته لاری جوان و پازاوه.

وانه‌ی دووهم

ته‌وه‌ر: میژووی هونه‌ر

بابه‌ت: هونه‌ر له شارستانییه‌تی یوناندا

کاتی دیاریکراو: ۱ به‌شه‌وانه

خستنه‌پرووی بابته:

مامۆستای وانه‌که بابته‌که ده‌خوینیته‌وه‌و کۆمه‌لیک سه‌رنج له‌سه‌ر وانه‌که دروست ده‌کات و دواتر ته‌واوی بابته‌که له بۆته‌یه‌کی هونه‌ریدا داده‌پێژیته‌وه‌و هه‌ولده‌دات زانیاری شارستانییه‌ته‌کانی تر ببه‌ستیته‌وه‌ به‌و زانیاریانه‌ی ئیستاوه‌و لیکچوون و جیاوازییه‌کانیش به‌ده‌ربخات. دواتر ئهم زانیاریانه‌، له‌گه‌ڵ کۆمه‌لیک زانیاری تر لیک ده‌دات و به‌شیوه‌یه‌کی ساده‌و ساکار له‌وانه‌یه‌کی تۆکمه‌دا پیشکەشی قوتابییه‌کانی ده‌کات. هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ی مامۆستاش له زانیارییه‌کان دورنه‌که‌وێته‌وه‌و زانیاری زۆرتر له‌وباره‌یه‌وه به‌ده‌ستبه‌ییت ئه‌وا ده‌توانیت سوود له پرۆگرامی **میژووی شارستانییه‌ته‌کان** **بۆ پۆلی ده‌یه‌می ئاماده‌یی ویژه‌یی - به‌شی چواره‌م** وه‌ربگریت، که به‌کۆمه‌لیک بابته‌ ده‌وله‌مهنده‌ کراوه‌.

سووده‌کانی ئهم وانه‌یه:

1. قوتابی به میژووی شارستانییه‌تی یونانی ئاشنا ده‌بیت.
2. له مه‌زنی پاشماوه هونه‌رییه‌کانی یونانی کۆن تینه‌گات و له نزیکه‌وه به زانیارییه‌کان، ئنجا به پاشماوه‌کان ئاشنا ده‌بیت.
3. مه‌زنی مروّقی یونانی بۆ ده‌رده‌که‌وێت، که چ شه‌ونخونییه‌کی کیشاوه؟ تا به‌ئاستی که‌مال بگات و ئه‌وه‌ش په‌نگی له کاره‌کاندا داوه‌ته‌وه‌و پاشماوه‌کانیش ئه‌وه ده‌سه‌لمینن.

ئهرکی مامۆستا:

پێویسته مامۆستا هۆکاره‌کانی فێرکردن و زانیاری بۆ وانه‌که‌ی ئاماده بکات، هه‌ر له فیلمی به‌لگه‌نامه‌یی و وینه‌ی پروونکاری و په‌یوه‌ندیگرتن به تۆری ئینتەرنیتە‌وه‌، چونکه زۆریک له‌و هۆکارانه له‌و رینگه‌یه‌وه چنگ ده‌که‌ون به‌م ناوینشانه: Art in Greek Civilization

هونەر له شارستانییهتی یۆنانی کۆندا

سهرزهمینیک، که ئهمرۆ به یۆنان ناودهبریت ولاتیکی کویستانی و له شیوهی نیوه دورگه له باشوری رۆژههلاتی کیشوهری ئهوروپا (ناوچهی بالکان) دهردهکهویت. لهگهڵ ئهوهی یۆنان ولاتیکی بچووکه، بهلام لهگهشهکردنی فرههنگ و شارستانییهتی مروّقایهتی رۆلیکی گرنگی بینوه. دانیشتوانی لهمیژینهی ئهم سهرزهمینهش میراتیکی گرانبههایی و تایبهتی ئهوتویان لهدوای خویان بهجیهیشتوه، که تا ئیستاش بهتیهپرینی ههزاران سال دهتوانریت کاریگهریهکانی فرههنگی یۆنانی له بواره جیاوازهکانی، وهک هونهر، ئەندازیاری و بیر و هزری سیاسی و فلسهفهی جیهانی ئهمرۆدا ببینریت.

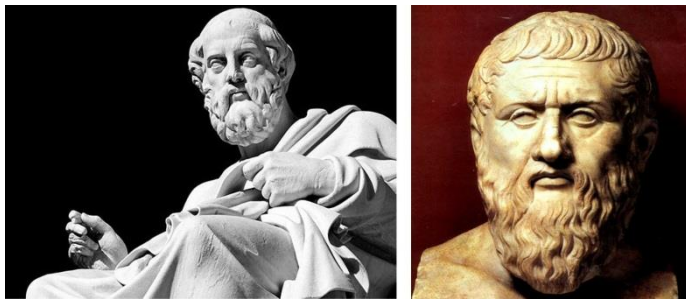
ههچهنده به بهرهوامی شاری «ئهسینا» وهک لانکی شارستانییهت و

دورگی کریت وینهی 3-1

فرهههنگ ئاماژهی پیدهکریت، بهلام کۆنترین شارستانییهتی ناسراوی یۆنان له دورگهیهک بهناوی (کرت) سهری ههلاوه. (وینهی 3-1)

لهگهڵ ئهوهی دووهزار سال له رۆخانی ئیمپراتۆریهتی یۆنان لهسهه دهستی رۆمهکان تیدهپهپریت، بهلام فرههنگ و ئەندیشهی یۆنانیهکان هیشتا زیندوو ماونهتهوه و ئهمرۆ کۆشک و تهلاری دهولهتی زۆر له سهراسههاری

پهیکهری ئەفلاتون و ئەرستۆ وینهی 3-2

جیهان بهشیوهی ئەندازیاری یۆنانی دروست دهکرین و هیشتا بیرمهاندانی جیهان لیکۆلینهوه لهسهه باوهرو بۆچوونی بیرمهاندانی،

وهک «ئهفلاتون» و «ئهرستۆ» دهکهن. (وینهی 3-2)

شایانی باسه، زۆر له شانۆنامهکانی سهردهمی کلاسیکی یۆنان له هۆله ناودارهکان و شانۆکانی سهراسهری جیهان نمایش دهکرین و هیشتا پزیشکه لاوهکان لهکاتی تهواو بوونی خویندن سویند نامه‌ی «بوقرات»^(٤) دهخوینن و ئەستیره‌ناسان زۆرجار له‌سهر بنه‌مای خشته‌یه‌ک، که ئەستیره‌ناسه یۆنانیه‌کان ئاماده‌یان کردووه و لیکۆلینه‌وه‌یان له‌سهر ئەستیره‌کان کردووه و خویندکارانیش هاوکیشه بیرکاریه‌کانیان به سوود وهرگرتن له‌و یاسا بیرکاریانه‌ی زانایانی یۆنانی و زانایانی شارستانییه‌ته‌ کۆنه‌کانی تر دایانه‌یناوه شیکاریان بو کردوون و ته‌واوی ئەوانه‌ش ئه‌و تایبه‌تمه‌ندییه‌ گه‌وره‌یه‌ بوون، که بیرمهندان له‌و سهرده‌مانه‌دا هه‌یانبووه.

سهره‌تایه‌کی هونه‌ری نوێ له یۆنان

نمونه‌ی په‌یکه‌ریکی یۆنانی وێنه‌ی 3-3

یۆنانیه‌کان له هونه‌ری په‌یکه‌رسازی و ته‌لارسازیدا زۆر پزیشکه‌وتوو بوون، به‌لام له‌ بواری هونه‌ری په‌یکه‌رسازیدا بۆته‌ نمونه‌ی هونه‌ری جوانناسی و ته‌واو بوون. ههر له‌به‌ر ئەوه‌شه‌ ئه‌م هونه‌ره‌ شوینی خۆی له‌نیو هونه‌ره‌ جوانه‌کانی تر دا کردۆته‌وه‌و بۆته‌ جیگه‌ی بایه‌خ و گرنگی زۆری پیدراوه، تا ئاستی به‌رزی داهێنان. (وێنه‌ی ٣-٣)

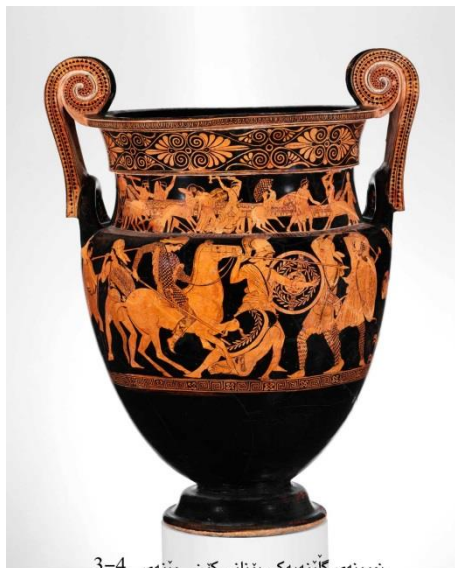
ئه‌گه‌ر ئەم‌رۆ سه‌یری په‌رستگا‌و په‌یکه‌ره‌کانی یۆنانی کۆن بکری‌ت به‌ تیروانینیکی جوانیه‌وه‌و واتیب‌گه‌ین، که

یۆنانیه‌کان خۆیان به‌هه‌مان تیروانین ته‌ماشای کاره‌ هونه‌ریه‌کانیان کردبێ ئه‌وا بیگومان به‌هه‌له‌دا ده‌چین، چونکه‌ کاره‌کانی یۆنان یه‌که‌مجار بو به‌کارهێنان، ئنجا حسابی جوانی بۆکراوه. واته‌ جوانی له‌ پله‌ی دووهم دیت.

^(٤) بوقرات، «هیپوکراتس» (باوکی پزیشکان) به‌یه‌کیک له‌ پزیشکه‌ ناوداره‌کانی سهرده‌مه‌که‌ی خۆی داده‌نریت له‌ یۆنانداو بۆ یه‌که‌مجار کتییی پزیشکی نووسیوه. ئه‌م پیاوه‌ هونه‌ری پزیشکی له‌ سیحرو جادو جیاکرده‌وه‌و کردی به‌ زانستیکی سه‌ربه‌خۆ. ته‌نها گرنگی به‌ کاری پزیشکی داوه‌و ته‌مه‌نی خۆی بۆ ته‌رخان کردووه. له‌ ساڵی (٤٦٠) پ.ز له‌ دایکبووه.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Hippocrates>

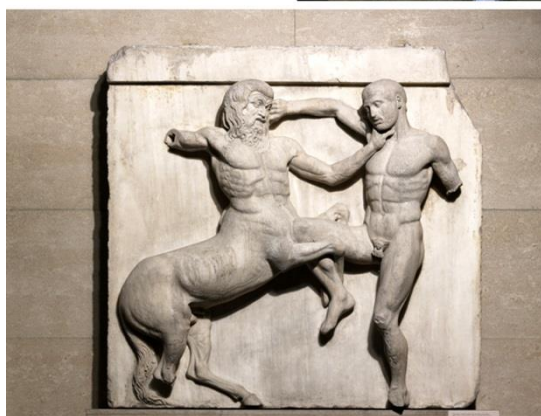
چونکه، بۆ نمونه ئه‌گه‌ر سه‌یری سه‌رده‌می «فیدیاس» بکریت، ئه‌وا ده‌بیزیت، که هه‌موو کارێکی هونه‌ری ره‌نگدانه‌وه‌ی پووستیه‌ک و ئامانجێکی ده‌ستنیشانکراوی هه‌بووه‌و په‌رستگاکانیش دروست نه‌کران ته‌نها بۆ

نمونه‌ی گلینه‌یه‌کی یونانی کۆن وینه‌ی 3-4

کو‌کردنه‌وه‌ی په‌یکه‌ره‌کانی یه‌کیک له خاوه‌نده‌کان (پیش ئه‌وه‌ی تاییه‌تمه‌ندی کو‌شکسازی بیت)، به‌کو مالی خواکان بووه‌و په‌یکه‌ره‌کانیش به‌مه‌به‌ستی نزیکبوونه‌وه له خواکان دروست ده‌کران، یان بۆ به‌وه‌فایی و قوربانی و کرداری په‌رستن به‌کاردهاتن و هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌ش جوانی له‌پله‌ی دووه‌م داده‌نرا.

هه‌ندیکجار جامیکی له‌ گلینه‌ دروستکراو له‌ پله‌ی یه‌که‌مدا بۆ خوراندنه‌وه

نمونه‌ی چه‌ند په‌یکه‌ریکی یونانی وینه‌ی 3-5

به‌کاردهات، پاشان جوانی بۆ حساب ده‌کرا. واته له‌پیش جوانیدا به‌کارهێنان له‌پیناوی شتیکی به‌که‌لکدا بوو. (وینه‌ی 3-4) هونه‌رمه‌نده‌کان ئاشکران به‌پیچه‌وانه‌ی میسریه‌کان و ناوچه‌ی میزوپوتامیا که نادیارن، به‌لام هونه‌رمه‌نده یونانیه‌کان ناوی خویان له‌سه‌رکاره‌کانیان ده‌نووسی، به‌لام ئه‌وه‌ش ئه‌وه ناگه‌یه‌نی، که هونه‌رمه‌نده‌کان به‌و تیروانینه سه‌یر ده‌کران، که ئه‌م‌پۆ ته‌ماشایان ده‌کرین، چونکه په‌یکه‌رتاش و وینه‌کیش و گلینه‌کاره‌کان ته‌نها وه‌ک پیشه‌گه‌ر (سه‌نه‌تکار) سه‌یرکراون و له‌خوار شاعیر و موسیقییه‌کانه‌وه بوون. (وینه‌ی 3-5)

میژووی هونهری ولاتی یونانی کۆن دهکری به سی بهشی جیاوازهوه (کۆن، کلاسیک، هیلینی) سهردهمی کۆن بهتاییهتیش لهسهدهی (۶-۷) پ.ز کهسهرکهوتتی گهورهی لهههموولایهنهکانی تری هونهردا بهدهستهیناوه، وهک گهشهکردنی ئهدهب و شیعرهکانی هۆمیرۆس (ئهلیازهو ئۆدیسسه)، پاشان سهدهی (۵-۴) پ.ز که دادهنری بهسهدهی زیپینی له کۆشکسازی و پهیکهسازی و گهلیک بهرهمی گهوره هاته کایهوه لهسهردهمی هونهرمهندانی، وهک «ئهسخیلۆس و سوفۆکلیس و میرۆس»، که گهلیک کاری هونهریان نمایش کردوه له میژوووشدا باس کراوه. (وینهی ۳-۶)

نمونهی هونهری تهلارسازی یونانی کۆن سهدهی پینجهمی پ.ز. وینهی 3-6

شایانی باسه. زۆریک له کهرهستهو شمهکی هونهری یونانی دروستکراو له تهختهو عاج و زیوو زیپو مهپمهپ لهناوچوون بههوی تالانی و سووتان و جهنگهکانهوه، هۆکارهکەشی ئهوهبوو، که دهتوانرا بهدهست بگوازرینهوه. ههروهها هونهری نیگارکیشان و پازاندنهوهش شوینپی خوی خوشکردو هونهرمندی یونانی توانی کار لهبواری پازاندنهوهو نیگارکیشانیشتدا بکات، لهگهڵ گهشهسهندنی بازرگانیش توانرا ئالوگۆپی هونهری لهنیوان شارستانییهتهکانی ناوچهکهدا ئهنجام بدریت.

هەلسەنگاندن

دوای ئەوەی مامۆستای وانەى پەرودەردەى هونەر تەواوى وانەكە دەلێتەووەو كاتێكىش لە كۆتايى وانەكەدا دیاریدەكات بۆ سازدانی گفتوگۆو دەمەتەقیى نیوان مامۆستاو قوتابى، قوتابى و قوتابى، بەلام مەرجه مامۆستا گفتوگۆكە بەرپۆهەبەریت و كەشیکى هیمن و لەبار ساز بكات، تا قوتابییەكان هەست بە دلنیاى و سوودیش لە زانیاریەكان وەر بگرن لە رێگەى ئاراستەکردنى ئەم پرسیارانەو:

۱. یۆنانییەكان بۆ چ مەبەستێك پەیکەریان داتاشیوه؟
۲. بۆچی كاری هونەرى لە یۆناندا یەكەمجار بۆ بەكارهێنان بووه، دواتر حسابى جوانى بۆكراوه؟
۳. باسى هونەرى تەلارسازى یۆنانى بكه.
۴. بۆچی زۆربەى پاشماوه دیرینهكانى یۆنان ماونهتەوه؟ هۆكارەكەى بۆچی دەگیریهوه؟

لە رێگەى ئەم خشتهوه ئاستى زانیارى قوتابییەكان هەلسەنگینه

ژماره	زانیارى وەرگیراو	پەسەند	باش	زۆرباش
۱	قوتابییەكان دەتوانن وەلامى پرسیارەكان بدەنەوه؟			
۲	لە زانیاریەكان تێدەگەن؟			
۳	زانیارى دەگۆرپنەوه؟			
۴	قوتابییەكان پرسیار دەكەن؟			
۵	لە مەبەستى مامۆستا تێدەگەن؟			
۶	بەدوای زانیارى تردا دەگەرپن؟			
۷	ئارەزووى وانەكە دەكەن؟			

قوتابى لەو تەمەنەدا زۆر ئارەزووى گەپان و دۆزینەووەو زانیارى نوێ دەكات، بۆیە لەسەر مامۆستا پێویستە بوار بۆ قوتابییەكان برەخسێنیت و هۆكارى فێركارى نوێ تاقیبكاتەوه.

هونەر له شارستانییهتی رۆمانیدا

وانه‌ی سییه‌م

ته‌وهر: میژووی هونه‌ر

بابه‌ت: هونه‌ر له شارستانییه‌تی رۆمانیدا

کاتی دیاریکراو: ۱ به‌شه‌وانه

خسته‌پرووی بابته:

سه‌ره‌تا مامۆستای وانه‌که بابته‌تی کۆن ده‌به‌ستیتته‌وه به وانه‌ی تازه‌وه. واته له‌چهند ده‌قه‌یه‌کدا باسی هونه‌ری یۆنانی ده‌کات و دواتر دیتته‌ سه‌ر وانه‌ی تازه‌و له‌باره‌ی هونه‌ری رۆمانییه‌وه کورته باسیک پیشکەش ده‌کات و له‌ریگه‌ی کۆمه‌لیک زانیاری ساده‌و ساکار، له‌گه‌ل نمایشکردنی کۆمه‌لیک وینه‌و بابته‌تی پروونکاری له‌ریگه‌ی داتاشۆوه بابته‌ته‌که بۆ قوتابییان شی ده‌کاته‌وه. پیویسته پیشوه‌خت مامۆستا خۆی بۆ وانه‌که ئاماده‌کردییت و زانیاری ته‌واوی له‌باره‌ی بابته‌ته‌که‌وه کۆکردییتته‌وه، ئه‌گه‌رنا وانه‌که له‌به‌رچاوی قوتابییه‌کان لاوازو بی بایه‌خ ده‌رده‌که‌ویت.

سووده‌کانی ئه‌م وانه‌یه:

۱. قوتابی به میژوو و هونه‌ر و شارستانییه‌تی رۆمانی ئاشنا ده‌بییت.
۲. تیده‌گات له رابردوودا مروّف چون تیکۆشاوه بۆ به‌ره‌مه‌یانی کاری هونه‌ری مه‌زن و جوان؟
۳. لی‌رده‌دا تیده‌گات، که ته‌نها هونه‌ر نیگارکیشان نییه‌و شتی تریش ده‌گریته‌وه.
۴. ده‌توانیت ئاشنا بییت به لایه‌نه لی‌کچوو و جیاوازه‌کانی نیوان هونه‌ری شارستانییه‌ته‌کان.
۵. تیده‌گات به‌ره‌می هونه‌ری و به‌ره‌مه‌یانی کاری هونه‌ری کاری زۆرو ماندوووبوونی ده‌ویت و هیچ شتیک بی ماندوووبوون به‌ره‌م نایه‌ت.

ئه‌رکی مامۆستا:

پیویسته مامۆستا هۆکاره‌کانی فی‌رکردن و زانیاری بۆ وانه‌که‌ی ئاماده‌ بکات، هه‌ر له‌ فیلمی به‌لگه‌نامه‌یی و وینه‌ی پروونکاری و په‌یوه‌ندیگرتن به‌ تۆری ئینتەرنیتته‌وه، چونکه زۆریک له‌و هۆکارانه‌ له‌و ریگه‌یه‌وه چنگ ده‌که‌ون به‌م ناوینشانه: Ancient Roman Art and Architecture

هونەر له شارستانییهتی رۆمانیدا

سنووری فه زمانه وایی ئیمپراتورییهتی رۆمانی

سنووری ئیمپراتورییهتی رۆمانی

رۆمانهکان سوودیان له شارستانییهتی و شیوازی ژیانکردنی

نموونهی هونهری موزائیکی رۆمانی وینهی 1-4

یۆنانیییهکان وەرگرتوووه، ههر له بهر ئه وه شه توێژه رانی شارستانییه ته کان به تاییهتی وێژه ههردوو شارستانییه ته که به چه رخی کلاسیکی ناوده بهن. له گهڵ ئه وه شدا رۆمانهکان گرنگی زۆریان به فهلسه فه و ریکخسته ته سه ربازییه کان و پێگه کانی گواسته وه ته لارسازی داوه.

ههروه ها له پرووی هونه رکاریشه وه جگه له هونه ری ته لارسازی بایه خی تاییه تیشان داوه به هونه ری نیگار کێشان و په یکه رسازی و کاری موزائیک (وینه ی 1-4)، له گهڵ ئه وه شدا له پرووی گلینه کارییه وه شیوازیکی

پیشکەوتوو له بەردهستدا نییه، بەلام له پرووی کاری هونەری کانزاکارییه وه شتیکی نمونەبیان پیشکەش کردوو (وینە ی ۴-۲).

پەیکەریکی له کانزا دروستکراوی رۆمانی وینە ی ۴-۲

بۆ نمونە له جیاتی ئەوهی پەرداخ و گۆزهو گۆلدان له گلێنە دروست بکەن، (وینە ی ۴-۳) هانایان بۆ کانزا بردوووه به شیوهیهکی زۆر جوان و دهگمەن و پازاوه له برۆنزو زیوو زیپر که رهسته و شمهکیان لیدروس تکر دوون و

نه خشنو نیگاریشیان له سه رهردی گرانبه هاو جوان هه لکۆلیوه، بره ویان به پیشه سازی شووشه داوه و عاج و شووشه شیان به نه خشی جوان پازاندۆته وه، (وینە ی ۴-۴) هه ر چه نده

نمونه ی گلێنەیهکی رۆمانی وینە ی ۴-۳

ئەم کارانه

له پرووی کاری هونەری نوێگه ری رۆمانییه وه به کاری مام ناوه ند داده نرین.

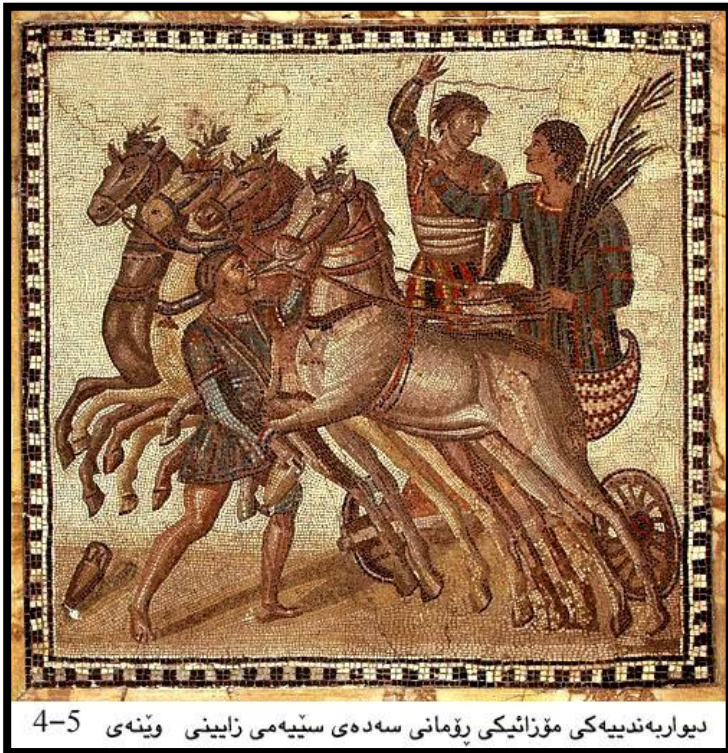

نمونه ی په رداخیکی شووشه ی رۆمانی وینە ی ۴-۴

شایانی باسه، زۆربه ی ئەو پاشماوه په یکه ره رۆمانیانه ی ماون میژوو وه که یان ده گه ریته وه بۆ سه ده ی یه که می پیش زاین، به لام به داخه وه پیش ئەو سه رده مه هیچ

پاشماوه یه ک نابینریت له هونەری په یکه رسازیدا، له گه ل ئەوه شدا ویپرای شوین و جیگه ی به رزی نیگارکیش و په یکه رسازه کان له ده سه لات و فه رمانه وایی رۆمانه کاند، به لام به داخه وه هیچ پاشماوه یه کی ئەوتوی نیگارکیشان نه ماوه ته وه.

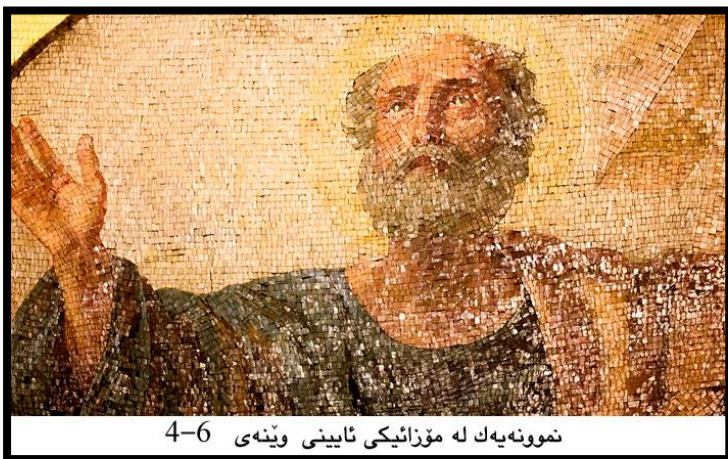
هونه رماندی رومانى به بايه خه وه گرنگى به هونه رى ديوار به ندى داوه.

ديوار به ندى به موزائىكى رومانى سه دهى سييه مى زايىنى وينه ى 4-5

واته نيگارىيان
به شيوازى جوراوجور
له سه ر ديوار
كيشاوه ته وه، جا
هه ندىك له و ويتانه
له ريگه ى هونه رى
<فريسكو> و هه ندىكى
تريش له ريگه ى
هونه ركارى
<موزائىك> وه ئه نجام
دراون و به شىكى
كه ميان له و پاشماوه
ديرينانه ش ماونه ته وه

به هو ى جهنگ و پرووخان و سووتانه وه، ميژووى ئه و پاشماوه
ديوار به ندىانه ش دهگه رينه وه بو سالانى (45 - 79) زايىنى. (وينه ى 4-5).
به پي ى ئه و به لگانه ى له به رده ستدان، سه ره تا رومانه كان هونه رى

نمونه به ك له موزائىكى ئايىنى وينه ى 4-6

موزائىكيان بو
نه خشاندن و
رازاندنه وه ى راره وو
دواتريش بو بنميچ و
سه ربانه كه وانه ييه كان
به كارهيئاوه،
هه ندىك جاريش كو له كه و
كاريتيه يان پى
رازاندوته وه. ئه وه ى

جيگه ى باسكردنه له كو تاي ى سه ده ى چواره مدا ئه م هونه ره زياتر بو بابه تى
ئايىنى مه سىحى به كارهيئراوه و ديوارى كه نيسه كان به وينه ى گه وره ى ئايىنى
رازينراونه ته وه. (وينه ى 4-6)

رۆمانه كان ههولياندا له نىگار كيشانى ديوار به ندىدا بگه نه وه به

به شىك له په يگه رى ديوار به ندى كۆله كهى تراجان وينه ى 4-7

يۆنانىيه كان و دواتر
توانيان له پرووى
هونـهـرى
په يگه رسازىيه وه ئه و
بۆشاييه هونه رىيه
پر بگه نه وه و لاسايى
هونـهـرى
په يگه رسازى يۆنانى
بگه نه وه، تا
كارگه يشته ئه و

ئاسته ى په يگه ره يۆنانىيه كان كۆپى بگه نه وه، به پى ئه و به لگانه ى

په يگه رىكى له مه رمه پر دروستكراو وينه ى 4-8

له به رده ستيشدان ئه وه
ده سه لمىن، كه زۆر به ى
هونه رمه نده په يگه رتاشه
يۆنانىيه كان له رۆما كارىان
كردوه. (وينه ى 4-7)
له گه ل ئه وه شدا
شىوازى په يگه رسازى
رۆمانى گه شه ى
به خۆيه وه دىت، به لام
هونه رمه ندى په يگه رساز
توانى شىوازى په يگه رتاشىن
له به رده وه بگۆرپىت بۆ
مه رمه رو كانزاو به مه ش
پيشكه وتنكى تر تۆماركرا له
بـوـارى هونـهـرى
په يگه رتاشىدا. (وينه ى 4-8)

شایانی باسه، تهلارو کۆشکه رۆمانییهکان به بههیزی و گهورهیی ناسراون، ئهویش بههوی بهکارهینانی بهردو کهلوپهلی کۆنکریتی له دروستکردنیدا،

نموونه‌ی هونه‌ری ته‌لارسازی رۆمانی وینه‌ی 4-9

ههرئه‌وه‌ش وایکردوو زۆربه‌ی ئه‌و پاشماوه ته‌لارسازیانه‌ی له ئیتالیا و سوریا و لیبیا و ئوردن و باشوری رۆژئاوای ئه‌وروپا، که له ژیر ده‌سه‌لات و

فه‌رمانه‌وایی رۆمانیدا بوون ماون. (وینه‌ی 4-9)

هه‌روه‌ها وه‌ک له وینه‌کاندا دیاره رۆمانه‌کان له کاره ته‌لارسازییه‌کانیادا سیسته‌می گومه‌زو تاق و شیوازی که‌وانه‌ییان له دروستکردنی بنمیچ و

نموونه‌ی شاتۆی رۆمانی وینه‌ی 4-10

قه‌لاو پرددا به‌کارهیناوه و سوودیان له پیکه‌وه‌به‌ستنی دوونیوه‌بازنه‌یی له دروستکردنی پرده‌کاندا وه‌رگرتوووه. هه‌روه‌ها بو رۆپۆشکردنی

دیوارو ریزه‌وه‌کان به‌ردی مه‌رپه‌ریان به‌کارهیناوه و رینگاوبانه‌کانیشیان به به‌ردی په‌ق رۆپۆش کردوووه. رۆمانه‌کان هه‌رشوینیکیان داگیرکردییت پاشماوه‌ی هونه‌ری ته‌لارسازی خۆیان تیدا به‌جیهیشتوووه. بو نمونه‌ی شانۆی رۆمانی. (وینه‌ی 4-10)

هه‌سه‌نگاندن

دوای ئه‌وهی مامۆستا بۆ خستنه‌پرووی وانه‌که زۆربه‌ی هۆکاره
فێرکارییه‌کانی خسته‌پروو، ئه‌وا له کۆتایی وانه‌که‌دا پێویست ده‌کات
هه‌سه‌نگاندن بۆ ئه‌و زانیارییه‌ به‌خشاوانه‌ بکات، که له وانه‌که‌دا خراونه‌ته
پروو، به‌م شیوه‌یه:

ژماره	زانیاری به‌ده‌سته‌هاتوو	په‌سه‌ند	باش	زۆرباش
١	قوتابییه‌کان ده‌توانن له هونه‌ری ته‌لارسازی تییگه‌ن.			
٢	له ده‌سته‌واژه نوێیه‌کان تیده‌گه‌ن.			
٣	کاری هونه‌ری شارستانیه‌ته‌کان لیکجیاده‌که‌نه‌وه.			
٤	ده‌توانن گفتوگۆ له‌سه‌ر زانیارییه‌کان بکه‌ن.			
٥	ده‌توانن پرسیار له‌جیگه‌ی خۆیدا بکه‌ن.			
٦	قوتابییه‌کان به‌ وینه‌کان سه‌رسامن.			
٧	قوتابییه‌کان به‌ زانیارییه‌کان سه‌رسامن.			
٨	پرسیاره‌کانیان هونه‌رییه.			

دوای ئه‌وه‌ی مامۆستا له وانه‌که ده‌بیته‌وه به‌وار بۆ قوتابییه‌کان
ده‌ره‌خسینیت، تا گفتوگۆ له‌سه‌ر کۆی ئه‌و زانیارییه‌ بکه‌ن، که له وانه‌که‌دا
وه‌ریان گرتوووه. لێره‌دا پۆلی مامۆستا ریکخه‌ره‌و دواتریش سه‌ره‌په‌رشتی
ته‌واوی پرۆسه‌ی گفتوگۆکه ده‌کات و له هه‌رشوێنیک پێویستی کرد پێشنیاره‌و
پاوه‌ سه‌رنجی خۆی ده‌خاته پروو.

شایانی باسه، پێویسته مامۆستا ئه‌وه‌ی لا پوونبیت، که منداڵ له‌و
قوناخه‌دا ئاستی به‌خۆزانی گه‌شه‌ی کردوووه به‌ره‌و هه‌رزه‌کاری هه‌نگاو
هه‌له‌ده‌گریت، بۆیه زۆر پێویسته به‌وریاییه‌وه مامه‌له‌ له‌گه‌ڵ شیوازی
هه‌لبژاردنی وشه‌کانیدا بکات و ریزیش له‌ بۆچوونی قوتابییه‌کان بگریت و
ئه‌گه‌ر پێویستیشی کرد به‌ریزه‌وه زانیارییه‌کانیان بۆ راست بکاته‌وه.

سەرچاوهی به کارهاتوو له م تهوهردها

سەرچاوه کوردیییه کان

- میژووی شارستانییه ته کان بو پۆلی دهیه می ئامادهیی و یژهیی، وهزارهتی پهروهرده- بهرپوه به رایه تی گشتی پرۆگرام و چاپه مه نییه کان، چ ۱۳، ههولیر، ۲۰۱۷.

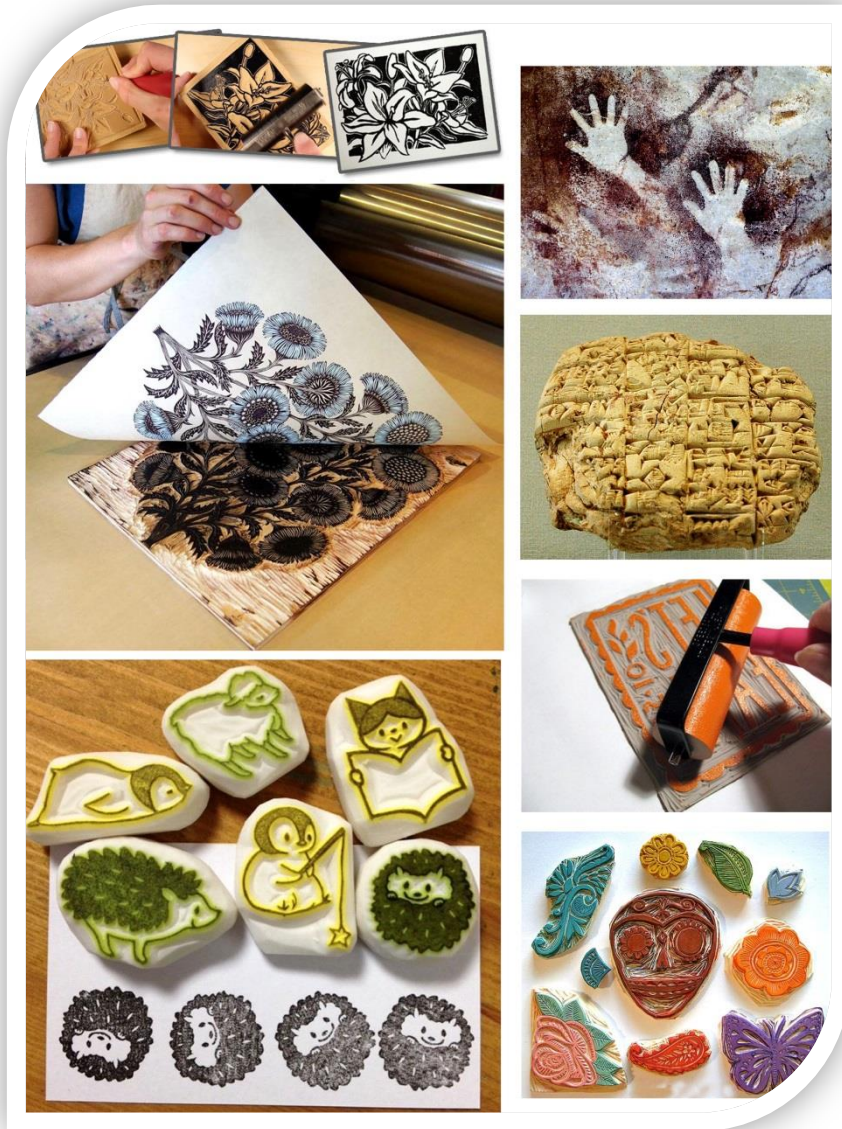
سەرچاوه عه ره بییه کان

- طه باقر، مقدمة في تأريخ الحضارات، ط ۲، بغداد، ۱۹۵۶.
- عادل نجم عبود المنعم رشاد، اليونان و الرومان، دراسة في تأريخ و الحضارات، دار الكتب للطباعة والنشر، الموصل.

سەرچاوه ئینگلیزییه کان:

- Greece: From Mycenae to the Parthenon, Henri Stierlin, TASCHEN, 2004.
- Henig, Martin. A Handbook of Roman Art: A Comprehensive Survey of All the Arts of the Roman World. Ithaca: Cornell University Press, 1983.
- Hill, Marsha. Gifts for the gods: images from Egyptian temples. New York: The Metropolitan Museum of Art. 2007.
- John Hope-Hennessy, The Portrait in the Renaissance, Bollingen Foundation, New York, 1966.
- Roman Art, Religion and Society: New Studies From the Roman Art Seminar, Oxford 2005. Oxford: Archaeopress, 2006.
- Smith, R.R.R., Hellenistic Sculpture, a handbook, Thames & Hudson, 1991.
- Smith, W. Stevenson, and Simpson, William Kelly. The Art and Architecture of Ancient Egypt, 3rd edn. 1998, Yale University Press (Penguin/Yale History of Art).
- Strong, Donald Emrys, J. M. C Toynbee, and Roger Ling. Roman Art. 2nd ed. Harmondsworth, Middlesex: Penguin, 1988.
- Toynbee, J. M. C. (December 1971). "Roman Art". The Classical Review. 21 (3): 439-442.

تهوهری دووهم

هونهري چاپگهري Art Printing

هونهری چاپگه‌ری میژووئیکی دوورو دریژی هه‌یه، له‌وکاته‌وه‌ی مرۆڤه کرۆمانیۆنه‌کان له چه‌رخ‌ی به‌ردیندا بۆ یه‌که‌مجار ده‌ستیان له‌ خوین و په‌نگ

هونه‌ری چاپکردنی له‌پی ده‌ست له‌لاین مرۆڤه کرۆمانیۆنییه‌کانه‌وه وینه‌ی 5-1

هه‌لکیشاو دیواری
ئه‌ش‌که‌وته‌کانیان
پینه‌خشانده‌ (وینه‌ی
5-1) له‌وکاته‌وه
مرۆڤه‌ توانی
بۆیه‌که‌مجار
هونه‌ری مۆنۆتایپ
دابهنییت و کۆپی
ئه‌و شته‌ بکاته‌وه،
که‌ مه‌به‌ستییه‌تی،

هه‌رچه‌نده‌ ئه‌وکات بۆ مه‌به‌ستی سیحری و هینانی به‌خت ئه‌و کاره‌ ئه‌نجام
ده‌در، نه‌ک بۆ مه‌به‌ستی هونه‌ری، به‌لام مرۆڤه‌ له‌وکاته‌دا خاوه‌نی یه‌که‌م
بیروکه‌ی چاپگه‌ری له‌ خه‌یال‌دانی خۆیدا وینا کردو له‌ بیروکه‌وه‌ کردی به
راستی.

په‌ره‌ قورپینیکی سۆمه‌ری وینه‌ی 5-2

دواتر
سۆمه‌رییه‌کان له
هه‌زاره‌ی چواره‌م
و سییه‌می پیش
زایندا توانیان بۆ
یه‌که‌مجار نووسین
بخه‌نه‌ سه‌ر په‌ره
قورپینه‌کان و به
پیتی بزما‌ری نامه
بنووسن(وینه‌ی 5-

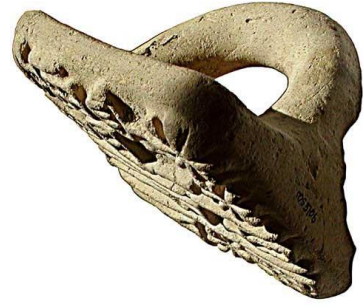
2)، که‌ ئه‌وه‌ش به‌ داهینانیکی مه‌زنی مرۆڤه‌ داده‌نریت له‌ گواستنه‌وه‌ی وینه‌و
هیما چاپکراوه‌کان له‌سه‌ر دیواری ئه‌ش‌که‌وته‌کانه‌وه‌ بۆ سه‌ر په‌ره‌ قورپینه‌کان.

دواتریش ئەکەدییهکان توانیان مۆر دروستبکەن (وینە ی ۴-۳) و

هونەری کۆلین لە لای ئاشورییهکان وینە ی 4-5

ئاشورییهکانیش
نووسین و
وینەکانیان
گواستەووە بۆسەر
تەلەشە بەردە
بچوووک و
زەبەلاحەکان (وینە
ی ۵-۴)، ئەو جگە
لە دروستکردنی
مۆری تاییەت بە

MS 5106
Royal inscription of Naram-Sin, printing block, Sumer, 2291-2254 BC

مۆریکی نرامسین وینە ی 3-5

دەسەلات و فەرمانرەوااییەکیان.

هەر لەو نیوەندەشدا مروّف توانی هونەری

مۆر دابھێنیت، بەمەبەستی چەسپاندنی پرووی

یاسایی بەلگەنامەکان و هێشتنەووی بەلگەنامەکان لە بۆتەیهکی دەولەتداری

و فەرمانرەوااییدا (وینە ی ۵-۳)، هەرچەندە هەندیک لە بازرگان و

سەرمایهدارەکانی ئەوکاتیش مۆری تاییەت بەخۆیان هەبوو.

لێرە بەدواوە هونەری کۆلین و چاپگەری پەرەستاندو لەم

سۆنگەیهشەووە چینییهکان توانیان ئەم هونەرە پیشبەخەن و لێرەدا زانیاری

زۆرتر دەخریتە پروو:

هونەری چاپگەری لای چینییهکان

لە سەدە ی دووەمی زایینیدا «چینییهکان» لە بواری لەبەرگرتنەووی

نوسراو و بەلگەنامە و وینەکاندا جوۆریک لە داھێنانیان ئەنجامدا. واتە

لەبەرگرتنەووە لەرێگە ی قوماشەووە ئەنجام دەدرا. هەر لەبەرەتدا ئەم شیوازی

کارکردنە لە سەدە ی یەکەمی زایینیدا ئەنجامدرا، بەلام لە سەدە ی دووەمدا

گرنگی زۆرتری پیدرا بەھۆی خواستی زۆر لەسەری. «چینییهکان» لە

سالی «۱۰۵۰ پ.ز» له سهر دهستی «کای لن» کاخه زیان دۆزییه وه^(۵) و بویه کهم جاریش «تسای لن» له سهری نووسی، ئەمەش بوخۆی ههنگاوێکی باش بوو بو پیشخستی بواری نووسین و گه شه پیدانی بواری به لگه نامه کانی «میری، بازرگانی، میژوویی»، lan Lynam دواتر له و سهردهمه دا بیروباوه ری «بودی» له بلاو و بونه وهی به ردهوام و خیرادا بوو. (وینهی ۵-)

دهقیکی چاپکراوی بودی به نارای (ئه لمانسی سوترا) له چین دۆزراوه نه وه له لاین (ئاویل شتاین)
 نمونه ی چاپکراویکی چینی وینهی 5-5

ههروه ها له و سهردهمه شدا له پۆژئاوا ته نها «کاخهزی پاپیروسی» و «پیستیتهی ته نک Vellum» له بره و دابوون و ههر دوو کیشیان گونجاو بوون بو چاپکردن و

نووسین، به لام کاتیک ژماره ی په ره کان زور ده بوون، ئەوا بینگومان قه باره ی به لگه نامه کهش گوره تر ده بوون، ئەمەش مامه له کردنی تاییه تی ده ویست «گواستنه وه، پاراستن، به کارهینان». له لایه کی تریشه وه کاخهزی پاپیروس شاش و لیک هه لوه شاوه بوو (شل و شوق بوو). ههروه ها پیستهش

شیوازی به که مجاری بینه جین له داهینراوه کانی گۆته نبیرگ به زمانی لاتینی
 نمونه ی پیتته جولاره کانی گۆته نبیرگ وینهی 6-5

ته نک و به ئەسته میش چنگ ده کهوت و نرخه کهشی زور گران بوو، چونکه له ناو هه ناوی ئاژهل، یان پیستی ئاژه لی کهم ته من به کارده هینرا، به لام «کاخه ز» به هیزو هه رزان و مامه له کردن له گه لیدا زور ئاسان بوو.

دوای ئەم هه موو هه وه لی مرؤف ئەو روپییه کانیش کهوتنه خو، تا ئاستی هونه ری چاپگه ری به رز بکه نه وه دواتر ئەو روپییه کان له سهر دهستی زانای به ره چه له که ئەلمانی «جو هانز گۆته نبیرگ

(۵) هه رچه نده میسرییه کۆنه کان به رله چینییه کان له سهر کاخهزی (پاپیروس) ده یان نووسی، که داهینراوی خویان بوو.

Johannes Gutenberg» له سالی «۱۴۴۰» شیوازی چاپکردنیان له سدهی پانزدهیم دهستیپیکرد به پیتی رووبهرز و جولاو. (وینهی ۵-۶) «گوته‌نبیرگ» پیتته هه‌لکۆلدر اووه‌کانی خسته ناو قالبیکی ئاماده‌کراوی

چاپخانه‌که‌ی گوته‌نبیرگ

وینهی ۵-۷

تایبه‌ته‌وه، تا له شیوهی په‌ره‌ی کاخه‌ز ده‌رکه‌ویت، به‌لام ئه‌وه‌ی گرنگ بیت بیرۆکه‌ی «گوته‌نبیرگ» بو چاپ له بنه‌ره‌تدا له‌په‌یگه‌ی ئامیری «تری گوشین»، که به‌مه‌به‌ستی گوشینی تری بو دروستکردنی «شهراب و شهره‌ت» به‌کار ده‌هات، یان له‌په‌یگه‌ی ئامیری «گوشینی په‌نیر» هوه سروشی وه‌رگرت. له‌م بیرۆکه‌یه‌وه ئامیریکی تری دروستکرد به‌هه‌مان ته‌کنیک، به‌لام بو کاریکی جیاوازت. (وینهی ۵-۷)

«گوته‌نبیرگ» قالبه‌ پر له پیتته‌کانی خسته ژیر ئامیره‌که‌و دوا‌ی ره‌نگ

کردنی به‌گۆپالییک قوماشی (وینهی ۵-۸) ره‌نگ ده‌کراو کاخه‌زه‌که‌ی خسته سه‌ر قالبه‌که‌و دواتر به‌ شیوه‌یه‌کی به‌هیز ئامیره‌که‌ی له‌په‌یگه‌ی لوله‌په‌چه‌وه داگرته خوار، دوا‌ی چهند چرکه‌یه‌ک ئامیره‌که‌یان به‌رز کرده‌وه ده‌رکه‌وت چاپکردنه‌که زۆر جوان و ماوه کورته‌و به‌م شیوه‌یه

گۆپالی ره‌نگ بلا‌وکردنه‌که‌ی گوته‌نبیرگ

وینهی ۵-۸

چاپخانه‌که‌ی «گوته‌نبیرگ» توانی روژانه «۳۰۰» په‌ره چاپ بکات. له‌و رووه‌وه «گوته‌نبیرگ» توانی بو‌یه‌که‌م جار له سالی «۱۴۵۶» ئینجیله قه‌شه‌نگه‌که‌ی به‌ چاپ بگه‌یه‌نیت و هه‌ر په‌ریکیش له‌م ئینجیله له «۴۲ دیری نوسراوی له‌سه‌ریه‌ک هه‌لچنراو پیک هاتبو» له‌و کاته‌دا زۆربه‌ی خه‌لک پییان وابوو ئه‌م شیوازی چاپکردنه‌ جو‌ریکه له «سیحری په‌شی شه‌یتانی»، چونکه قه‌ت باوه‌ریان نه‌ده‌کرد به‌م خیراییه‌ کتیبه‌کان چاپ بکرین و هه‌موو کتیبه‌کانیش لیک بچن، به‌لام ویرای ئه‌م هه‌موو ترسه له سالی «۱۵۰۰» چاپخانه له ئه‌وروپا بلا‌بووه‌وه له‌و سه‌رده‌مه‌شدا ئه‌وروپا بووه‌ نزیکه‌ی خاوه‌نی هه‌زار چاپخانه و ملیۆنان کتیب.

مامۆستای به‌رێز... ئێسته کۆمه‌لیک زانیاری سه‌ره‌تاییت خرایه به‌رده‌ست له‌باره‌ی چۆنییه‌تی سه‌ره‌له‌دانی هونه‌ری چاپگه‌رییه‌وه. هه‌رچه‌نده ئه‌م زانیاریانه‌ بۆ ده‌وله‌مه‌ندکردنی به‌رپزتانه، به‌لام جار جار هه‌توانیت له‌رێگه‌ی کارکردنه‌وه زانیارییه‌کان بگوازیته‌وه بۆ قوتابییه‌کان. واته له‌کاتی وانه کردارییه‌کاندا زانیارییه‌کانیش بۆ قوتابییه‌کان باس بکه.

ئه‌م بابته‌ کۆمه‌لیک زانیاری گرنگ له‌خۆده‌گریت، به‌تایبه‌ت هونه‌ری چاپگه‌ری و جوهره‌کانی، ئه‌وه‌ش له‌وانه‌که‌دا روونکراوه‌ته‌وه، که چۆن قوتابی ده‌توانیت به‌ ئاسانترین شیوه‌ خۆی له‌گه‌ڵ که‌ره‌سته‌و شمه‌که هونه‌رییه‌کاندا رابه‌ینیت و دواتریش به‌کاریان به‌ینیت، جا ئه‌وه‌ی ده‌که‌ویتته سه‌رشانی مامۆستای وانه‌ی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر ئه‌وه‌یه، که چۆن پیش وانه‌گوتنه‌وه‌که خۆی ئاماده‌ ده‌کات و هه‌موو پێداویستییه‌کانیش بۆ وانه‌که دابین ده‌کات، چونکه ئه‌م وانه‌یه پێویستی به‌ کۆمه‌لیک که‌ره‌سته‌و شمه‌که، ئه‌گه‌ر مامۆستا خۆی بۆ ئاماده‌ نه‌کات، ئه‌وا بێگومان قوتابی نازانیت و ناتوانیت به‌ده‌ستیان به‌ینیت، چونکه نه‌ له‌مه‌وپیش دیتونی و نه‌ به‌کاریشی هیناون. هه‌روه‌ها له‌سه‌ر مامۆستایه‌ وینه‌ی روونکاری بخاته‌ خزمه‌ت وانه‌که‌وه.

شایانی باسه، ئه‌م ته‌وه‌ره‌ قسه‌ زۆر هه‌له‌ده‌گریت، به‌لام له‌به‌ر هه‌ستیاری ته‌مه‌نی منداڵه‌کان بابته‌که‌ زۆر ساده‌کراوه‌ته‌وه، تا به‌شیوه‌یه‌کی ساده و ئاسان بگاته‌ قوتابییه‌کان و بتوانن له‌ کاری پوژانه‌یاندا دووباره‌ی بکه‌نه‌وه. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا چه‌ندین نمونه‌و چالاکی جو‌راوجۆر دانراوه، تا مامۆستای وانه‌که دووباره‌یان بکاته‌وه، به‌لام گومانی تێدانییه، که پێویسته مامۆستای وانه‌که پیشوه‌خت خۆی ئاماده‌کردبیت و هه‌موو پێداویستی و که‌ره‌سته‌یه‌کی کارکردنی دابینکردبیت، چونکه ئه‌گه‌ر وانه‌کات ئه‌وا کاتی وانه‌که‌ی ده‌روا و هه‌یچ ناچنیته‌وه.

تییینی: بۆ ده‌ستخستنی زانیاری زۆرترو وردتر بگه‌رێوه بۆ کتییی هونه‌ری گرافیک، له‌ نووسین و لیکۆلینه‌وه‌وه‌ وهرگێرانی: خه‌لیل عه‌لی. له‌م کتیبه‌دا زانیاری زۆر هه‌ستیاری له‌باره‌ی ئه‌م هونه‌ره‌وه‌ خراوه‌ته‌ روو.

وانهى يهكهم

توهەر: هونهرى چاپگهرى

بابهت: مورهه لکه نندن

کاتى ديارىکراو: ۲ به شه وانه

سووده به دهسته اتوو هکانى ئەم وانهيه

هه لکۆلینى بابتهى هیلکارى به که رهستهى سادهى کۆلین.

سووده زانیارییهکان

۱. له نه خشه سازى هیلکارى تیدهگات.
۲. له بیروکهى کۆلین تیدهگات.
۳. فیرده بیته چون به مور چاپکردن ئەنجام بدات.
۴. فیرده بیته که رهستهى گونجاو بو ئەم هونهره به کار بهیئیت.
۵. که رهسته و شمه کی کۆلین بو ئەو کاره هه لده بژیریت.
۶. ئەگەر نه بوو که رهستهى جیگره وه بو ئەم کاره ده دۆزیته وه.

سووده کارامه ییهکان

۱. گواسته وهى نه خشکارىیه که بو سه ر پلاستیک، یان ته په دور.
۲. هیلکارى نه خشه سازىیه که له سه ر چيوه که (قالب) ديارى دهکات.
۳. به وردى نه خشکارىیه که له سه ر چيوه که ده کۆلیت.
۴. ده توانیت به دروستى که رهسته کانى کۆلین به کار بهیئیت، له گه ل ره چاوکردنى خو پاریزی له هه ر رووداو یکی نه خوازراو.
۵. ده توانیت که رهسته ساده و ساکاره کانى کۆلین به کار بهیئیت.

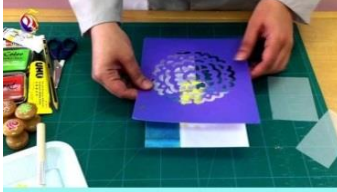
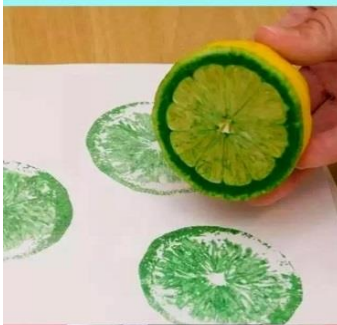
سووده ویژدانىیهکان

۱. بايه خ و گرنگى هونهرى چاپگهرى له ژيانى روژانه ماندا ده زانیت.
۲. بايه خ به پيشه و پيشه گه رو هونهره کار ده ستىیه کان ده دات.
۳. له په یوه ندىیه هیلکارىیه جوانه کان تیدهگات و لیکیان ده به ستیت.

پاھیزان و توانسته پیشه‌کیمیەکان

فیرکاری پیشوہخت

بەشیک لە ئەزمونی چاپگەری
قوتابی، کە لە پۆلی چوارەمدا
ئەنجامی داوہ

چاوەروان دەکریت لە کۆتایی وانەکەدا قوتابی فیری
ئەوانە ببیت:

۱. لە بیروکە ی چاپگەری تیدەگات، جیاواز لە
سالانی رابردوو (پۆلی ۳ و ۴).

۲. بیروکە ی هەلبژاردنی کەرەستە ی شیاوی بۆ
چاپکردن باش دەبیت.

۳. تاییەتمەندییەکانی هەر کەرەستە یەکی
بەکارهاتوو دەزانیت.

۴. دەزانیت کەرەستە ی کۆلین لە کات و شوینی
خویدا بەکاربهینیت.

۵. دەتوانیت سلیکۆن، یان لینۆلیۆم هەلبژیریت
بۆ کاری هەلکۆلین، چونکە بی کیشە یە و
ئاسانە بۆ کۆلین.

۶. نەخشە سازی بە هیلکاری سادە ی ئازاد
ئەنجام دەدات.

۷. گواستنه‌وه‌ی نەخشە سازی یە کە بۆسەر
لینۆلیۆمە کە.

۸. بایەخ بەو هیالانە دەدات، کە هەلیانده‌کۆلیت و
بە پاکی دەیانھیلیتە وە.

جیبە جیکردنی وانەکە

۱-۱ لە راستیدا قوتابی لە پۆلەکانی تری
خویندنیدا بە شیوازیکی دی بابەتی مۆرو
مۆرەلکە نەندی خویندوو، بۆیە لە
قوتابیەکان پیرسە بزانه چی لەبارە ی
هونەری مۆر دەزانن؟

۲-۱ لە قوتابیەکان پیرسە، چەند جۆر لە شیوازی
هونەری چاپگەری دەزانن؟

بەشېكە لە ئەزمونى چاپگەرى
قوتابى، كە لە پۆلى چوارەمدا
ئەنجامى داو

۳-۱ داوا لە قوتابییەکان بکە جیاوازی بکەن لە نیاوان
چاپکردن بە پەنجەو چاپکردن بە ستینسل، ئەم
جیاوازییە بکەن لە پرووی کەرەستەو شمهکی
بەکارهاتوو، شیوازی کارکردن، ئەنجامی کارە
بەرەمهاتوووەکە.

۱-۲ ئەو کەرەستەو شمهکە ئاسایانە بژمیڤرە، کە
بۆکاری مۆر بەکاردین، وەک: بەرد، تەختە،
کانزا، قور، پیستەى ئاژەل (چەرم)، هەرودها
بەکارهینانی هەندیک میوهو سەوزە.

۲-۲ ئاماژە بە بەکارهینانی توپکلی هەندیک لە بەرى
میوه دەدەم لە کاری چاپگەریدا. (بگەرپۆه بۆ
پەرودەى هونەر- بابەتى چاپگەرى پەنجەمۆر
لە پۆلى سێیەم و چوارەم)

۳-۲ داوا لە قوتابییەکان بکە هەندیک کەرەستەو
شمهکی پیشەسازی بژمیڤرن، کە بۆ کاری
مۆرەلکەندن بەکاردین، وەک تەپەدۆر، سلیکووم،
پیستەى شاموا (پیستەى پیشەسازی)، ئیسفنجی
ئەستوری پریسکراو، پلاستیک، مۆم، سابون،
گەچ، لاستیکی قەلەم سەپینەو.

۱-۳ داوا لە قوتابییەکان بکە ئەو تاییەتمەندییە
گونجاوانە بژمیڤرن، کە گونجاوہ بۆ کارکردن،
وەک کۆلین لەسەر قور، تەختە، کانزا.

۲-۳ ئەوہ بۆ قوتابییەکان پرونکەوہ، کە تاییەتمەندی
هەر کەرەستەیک جیاوازی لە کەرەستەیکە تر.

۳-۳ ئەو تاییەتمەندییە گشتیانە بۆ قوتابییەکان
بژمیڤرە، کە پیوستە لە قالبەکانی کۆلیندا هەبن.

۱-۴ ئەو کەرەستەو شمهکە بەکارهاتوووانە بەبیر
قوتابییەکان بەینەوہ، کە لە سالانی رابردوودا
بەکاریان هیناون، بەتاییەت پۆلەکانی (۳و۴).

۲-۴ ئەو كەرەستەو شەمەكانە پيشانى قوتاييەكان بده، كه بۇ كۆلپن لەسەر

مەندىك لە كەرەستەو ئامبىرى كۆلپن

لپنۆلپۆم^(۱) Linoleum

بەكار دەهپنرپن.

۳-۴ ئەو ە روونبكهو، كه ەەر

كەرەستەپەك بۇ شتپكى

جپاواز بەكار دپت.

۴-۴ ەموو كاتپك باسى گرنگى

خۇپارپزپان بۇ بكە.

۱-۵ ەموو جارىك ئەو

كەرەستانەى بۇ كۆلپنى لپنۆلپۆم بەكار دپن بژمپرن.

۲-۵ زورجار پپووست دەكات ئەو كەرەستانەى بۇكۆلپن بەكارپان دەهپنپن

گورانكارپان تپدابكهپن، چونكه ەركەرەستەپەك لەكەرەستەكان كارى

تاپپەت بەخوى دەكات لە كۆلپندا.

۱-۶ جپاوازى بكە لەنپوان كۆلپنى چالكەوتو، كۆلپنى رووبەرز، پان لپگرتن.

۲-۶ ەندپك كۆلپنى ەپلكارى

نماپش بكە.

۳-۶ داوا بكە نەخشەسازى

ەپلكارى لەسەر كاخەزى

كانسون بكپشن.

۴-۶ دنپابەو ەلەو ەى كارەكه بە

پاكى و پوختى ئەنجام دەدن

و رەچاوى بەها جوانەكانى

ەپلكارى دەكەن لەكاتى كار كردندا.

۵-۶ دنپابەو ەلەو ەى ەپلەكان بەجوانى چالدەكەن و زپادەرەوى ناكەن.

^(۱) لپنۆلپۆم Linoleum قوماشپكى نەرمى ھاوشپو ەى پلاستپكپپە و بە شپو ە چەورپپەكسى نەرم روو پووشكراو ەو ئەستورپپەكەى (۲، تا ۳لمم) دەپپت. لە رپگەى ئامبىرىكى تپژو ە دەتوانرپت دواى نپكار كپشان لەسەرى و پاشان لپى ەلپبگىرپت و بەئاسانى كارى تپدادەكرپت. ەرو ەا دەتوانرپت بەشپو ەپەكى زور وردو ەستپار كارى ەل كۆلپنى لەسەر ئەنجام بدرپت، بەلام پپووستە ھاوچەشنى ئاوپنە وپنەكه پپچەوانە بكەپنەو ە كاتپك دەمانەو پت بپخەپنە سەر لپنۆلپۆمەكه، تا وپنەكەمان لەكاتى چاپ كردندا، وەك خوى بداتەو ە. بەم پړوسەپەش دەگوترپت «لپنۆكەت» Linocut. بـروانە:

<https://en.wikipedia.org/wiki/Linoleum>

6-6 دنیابه‌وه له‌وهی ئه‌و نه‌خشکارییه بکۆلن، که خۆیان دیارییان کردووه‌وه له‌و سنووره‌ی بۆیان دانراوه‌وه دهرنه‌چن.

1-7 داوا بکه نه‌خشه‌سازییه‌که له‌سه‌ر کاخه‌زیکی ته‌نک ئه‌نجام بده‌ن.

2-7 داوا ده‌که‌م له‌رێگه‌ی به‌کارهینانی کاربۆن، یان کاخه‌زی ترپس نه‌خشه‌سازییه‌که بگوازنه‌وه بۆسه‌ر لینۆلیۆمه‌که.

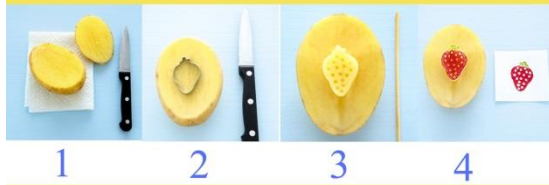
3-7 چاودی‌ری کاتی گواسته‌وه‌ی نه‌خشه‌سازییه‌که ده‌که‌م له‌سه‌ر کاخه‌زه‌که‌وه بۆسه‌ر لینۆلیۆمه‌که.

1-8 چاودی‌ری کاتی کۆلینه‌که ده‌که‌م، له‌گه‌ل ئاراسته‌کردن و پیدانی رینمایی به‌قوتابییه‌کان له‌سه‌ر شیوازی کارکرده‌که.

2-8 ره‌چاوی سنووری کارکردنیان ده‌که‌م و له‌گه‌ل قوتابییه‌کان له‌په‌یوه‌ندیدا ده‌مینمه‌وه، تا به‌باشی ئه‌رکه‌که جیبه‌جیبه‌کن.

1-9 قوتابییه‌کان دلیا ده‌که‌مه‌وه، که پئویسته له‌کاتی کۆلیندا هیله‌کان به

کۆلین له‌سه‌ر په‌تاته، ئه‌زمونیک
قوتابی له‌ پۆلی سییه‌م تاقیکردۆته‌وه

پاکی به‌یلنه‌وه‌و تیکنالاو نه‌بن
و هه‌ر هیلێک سه‌ربه‌خۆیی
خۆی بپاریزیت.

2-9 پرۆسه‌ی بۆیه‌کردن و

چاپکردن له‌رێگه‌ی که‌وچک،

یان رۆله‌وه‌و بۆ قوتابییه‌کان

شی ده‌که‌مه‌وه.

3-9 سه‌ره‌تا کاری پوخته‌کردن و

پاککردنه‌وه‌ی قالبه‌که

ده‌ستپێده‌که‌ین و پارچه‌ زیاده‌کان لاده‌به‌ین و خه‌وشه‌کانیش پاک ده‌که‌ینه‌وه.

4-9 دلیاده‌بمه‌وه له‌وه‌ی، که قوتابییه‌کان که‌ره‌سته‌ی کۆلینیان به‌کارهیناوه.

5-9 قالبه‌کان له‌شوینیکی باش داده‌نین، تا وشک ده‌بنه‌وه‌وه له‌ پیسکردن به‌دوورده‌بن.

مامۆستای به‌رێز... هه‌رچه‌نده قوتابی ئه‌م ئه‌زمونیه‌ی له‌ پۆلی سییه‌م و چواره‌مدا تاقیکردۆته‌وه، به‌لام زۆر گرنگه له‌ پۆلی هه‌شته‌میشدا دووباره‌یان بکاته‌وه، چونکه ئه‌و ده‌سته‌واژانه‌ی له‌ رابردوودا خویندووویه‌تی جیاوازی

ههيه له گه ل ئه مسالدا. ههروهها باشت له جاران له شتهكان تیدهگات و چاکتر له رابردوو دهتوانیت کاری نایاب و پوختهتر ئه نجام بدات، هۆکارهکەشی ئه و گه شه ئه قلی و ماسوولکه بییه، که له م ماوه یه دا به سه ری هاتوو ه. بۆیه ئه رکی مامۆستایه به شیوازیکی پیشکه وتوو تر وانه که بلیته وه و جیاوازییت له جاران.

ورژاندن له وانه که دا

مامۆستا دهتوانیت وانه که بوروژنییت له ریگه ی:

۱. چۆنییه تی و سروشتی بابه ته که.
۲. هۆکارهکانی فیژکردن.
۳. شیوه نمایشکراوهکان.
۴. شیوازی نمایشکردن و گفتوگوکردن.
۵. به ستنه وه ی هونه ری چاپگه ری به ژیا نی رۆژانه وه.

هۆکارهکانی فیژکردن

۱. نمونه ی شیوازی جو رهکانی چاپکردن بۆ قوتابییهکان نمایش ده که م.

۲. هه ندیك كه ره سه ته و شه مه کی چاپله سه رکر او بۆ قوتابییهکان نمایش ده که م.

۳. كه ره سه ته و شه مه کی كو لین بۆ قوتابییهکان نمایش ده که م، له گه ل ره چاوکردن و ناوهینانی هه ری هکیکیان.

۴. له به رچاوی قوتابییهکان پارچه یه ک لینۆلیۆم ده کۆلم و شه یوازی به کارهینانی لیگرهکان بۆ قوتابییهکان روون ده که مه وه.

۵. چه ند شیوه یه کی نه خشه سازی ساده و ساکار له به رچاوی قوتابییهکان ئه نجام ده ده م، تا ترسیان له کارکردن بشکیت.

شیوازی كو لین له سه ر لینۆلیۆم

۶. هه ندیك شیوه ی ئاماده پیشانی قوتابییهکان ده ده م.

جیبه چیکردنی وانهکه

سه ره تا نه خشکارییه که ده کیشرییت و دواتر ده گوازریته وه بۆسه ر لینیولیوممه که، یان ئه و که ره سته یه ی بۆ ئه م کاره ئاماده کراوه (هه رشتیک که مامۆستا به لایه وه په سندو شیاوه)، ئنجا کۆلین و لیگرتنی له پیگه ی ئامیری تایبته به وکاره.

ئاماده کردنی وانه که

که ره سته و شمه کی پیویست

1. هه ولبده ئه و که ره سته و شمه که لیگرانه ئاماده بکه، که زیان به جه سته ی قوتابییه کان ناگه یه نیت و زۆر تیژ نین، جا ئه گه ر له ته نه که، یان پلاستیک دروستکرا ب زۆر باشته ره (ره چاوی خۆپاریزی بکه).
2. سلیکۆن، یان لینیولیوم (10x10سم) ئاماده بکه، له گه ل کاخه زی نه خشه سازی، قه له م ره ساس، کاخه زی تریس، کاربۆن.

کۆلینی کلێشه یه کی له ته خته دروستکراو

نرخاندن و هه لسه نگاندن

مامۆستای بابه ته که له کۆتایی هه روانه که یه کدا هه لسه نگاندن و نرخاندن بۆ وانه که، ئنجا قوتابییه کان ده کات، تا بزانیته چی روویداوه؟ به م شیوه یه:

نرخاندن

1. ئه و ئامانجانیه ی هاتوونه ته دی.
2. ئه و ئامانجانیه ی نه هاتوونه ته دی.
3. دیاریکردنی لایه نه باشه کانی وانه که.
4. دیاریکردنی ئه و شته خراپانه ی له وانه که دا روویانداوه.

هه‌سه‌نگاندن

۱. ئەو رینگایانەى له ئامانجە که دا نە هاتوونە تە دى.
۲. ئەو رینگا باشانەى گیرانە بەر له وانە که دا.
۳. ئەو رینگایانەى خالە لاوازە کان لادەبات و دەیانسپریتە وە.
۴. چاودێرکردن و پێداویستییە بەردەستە کان.

ئاراستە کردنى كۆتایی

- دُنیا بە وە له دروست بە کارهێنانی که رەستە و شمه که بە کارهاتووە کان و رەچاوە کردنی ئاستی خۆپارێزی.
- داوا له قوتابییە کان بکە له کۆتایی وانە که دا ژیرخۆیان پاک بکەنە وە و کەرەستە و شمه که کان بخەنە وە جینگەى خۆى به پاکوخواوینی.
- ناوی قوتابییە کان له سەر کارە کان نووسراوین.

خشتهى هه‌سه‌نگاندن

ژ	جێبه‌جێکردن	باش	مامناوەند	زۆر باش
۱	توانی هیلکاری بۆ نەخشە سازییە که ئەنجام بدات؟			
۲	توانی نەخشە سازى سەر ترێسە که بگوازیتە وە بۆ سەر لینۆلیۆمە که؟			
۳	توانی بە باشی کۆلین ئەنجام بدات؟			
۴	بایەخى به‌کۆلینی هیلە کان دەداو رەچاوی پاکى و پوختى کردبوو؟			
۵	توانی هیلای نارێک و پاشماوێ کان پاک بکاتە وە؟			
۶	کەرەستە کانى کۆلینی به‌باشى به‌کاردههینا؟			
۷	رەچاوی پاکوخواوینی هۆلە کهى کرد؟			

نمونه‌ی هندیك كه رسته و شمه‌كي چاپگه‌ري پيويست بۆ وانه‌ي يه‌كه‌م

تامبيري كانزايي تاييبت به كولين

نمونه‌ي شفره‌و رۆله‌ي بلاوكردنه‌وه‌ي بۆيه

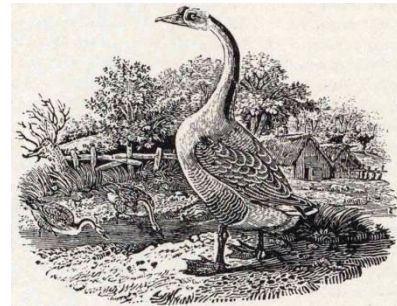
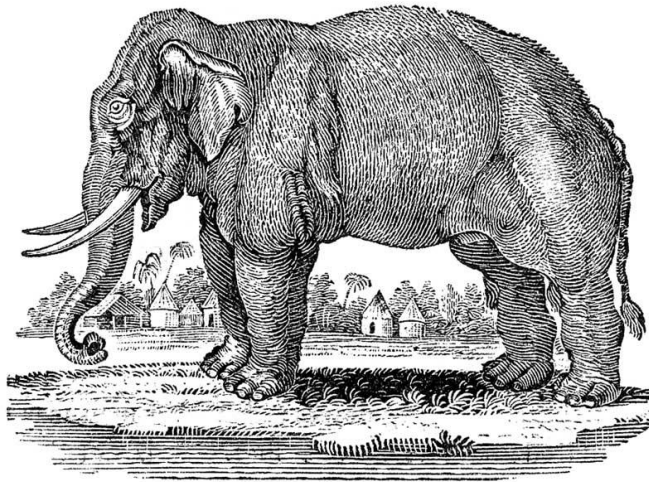
مه‌نگاره‌كاني كارکردني نه‌خشه‌كيشان و كولين

نمونه‌ي چه‌ند مۆريك

توماس بویک^(۷) Thomas Bewick

ئەم ھونەرمەندە بەریتانییە زۆر ئارەزووی کۆلینبووە لەسەر دار، زۆربەى کۆلینەکانیشی زۆر وردو نازداربوون، پشوو درێژو ئارامگربووە لەکاتی کارکردندا. وینە کۆلدراوەکانی بینەر سەرسام دەکەن و زۆریش ھەزی لەکۆلینی دیمەنى گیانداران کردووە.

توماس بویک

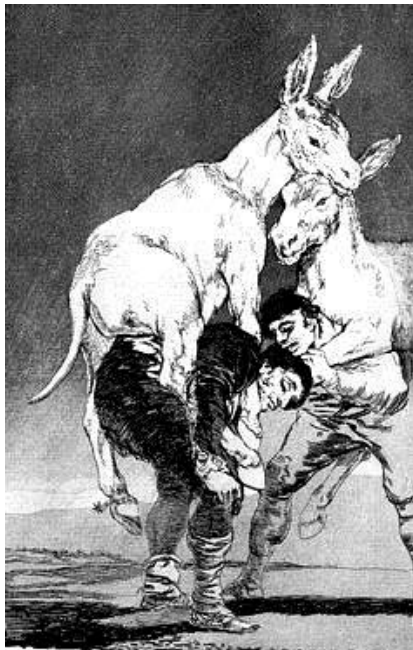

^(۷) «توماس بویک» Thomas Bewick لە ساڵی (۱۷۵۳) لە بەریتانیا لەدایکبوو. نیگارکێش و گرافیکست و توێژەرە لە بواری سروشتگەرادا و چەندین کتیبی میژوویی لەبارەى سروشتەو نووسیو. لە سەرەتاکانی ژيانى پيشه‌ییدا چەندین کاری جۆراوجۆری ئەنجامداو، وەک: نیگارکێشان، ھەلکۆلین لەسەر کەرەستەى جیاواز، بەتایبەتیش دار، چونکە ئەو پینی وابووە دار نزیکتەری کەرەستەى بیزیانە لە مرۆڤەو. ھەرلەبەر ئەو ھوش چەندین تابلۆى ناوازی سروشتی بە وردترین شیوہ لەسەردار ھەلکۆلی و رۆحیکى گرافیکییانەى بەبەردا کرد. کتیبەکانی لەسەرشیوازی وینەى رۆونکاری بلاوئەکردو، چونکە ھەمیشە مرۆف لەنوسین بیزاردەبیت، بۆیە ئەگەر نوسینەکان وینەى رۆونکاری لەگەلدابیت، ئەوا بیگومان سەرنجی خوینەر بۆلای خۆی پەلکێش دەکات و چێژبەخش دەبیت. ئەم پیاوہ کاتیک ئارەزووی دەچیتە سەر نیگارکێشان، کە لاسایی کارەکانی ھونەرمەند Ralph Beilby دەکردو. ئەم ھونەرمەندانەش لەسەر دەستی «توماس» فیری نیگارکێشان بوون: John Anderson, Luke Clennell, William Harvey. مەبەستی سەرەکیشى لە بەکارھێنانی تەختەش ئەم ھۆکارانە بوو: ھەرزانە لە نرخداو زوو دەستدەکویت، نەرمو کارتیداکردنی ئاسانە، بە چەقۆیەکی تیز دەتوانی کاری تیدابکەیت، چاپکردنەوہى زۆر ئاسان و نەرمو جوان کاخەزەکەى لەسەر دادەنیشیت و تیر رەنگ و تۆنى دەکات. بۆ دواچار «توماس» لەساڵی (۱۸۲۸) مائٹاواى لە ژيان دەکات. بـرـوانە:

<http://www.tate.org.uk/art/artists/thomas-bewick-35>

گویا Francisco Goya

هونه رمنه ندیکی مه زنی رۆژگار هکهی خوی بوو له «سپانیا» له سالی ۱۷۴۶ له دایک بووه و خاوهنی فرانسیسکو گویا ریئازیکی تایبتهت به خویهتی له نیگار کیشان، ئنجا کۆلیندا. ئەم هونه رمنه نده له رۆژگار یکی سهخت و دژواردا ژیاو کومه لگه کەشی به کیشه سیاسی و کومه لایه تیه کانه وه گیری

خواردبوو، شیرازهی ولات تیک چوبوو. هه رچه نده به شیک له تابلۆکانی دهربری چینه خانه دان و خواپیداوه کان بوو، به لام هه رگیز پشتی له چینه هه ژارو چه وساو هکە

نه کـردوووه

هه ولیداوه

له ریگهی

جیاوازه وه

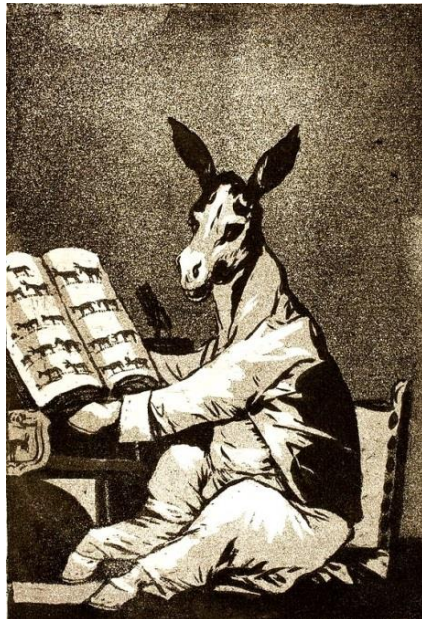
گوزارشـتیا ن

لیبکات. له سالی

له (۱۸۲۸)

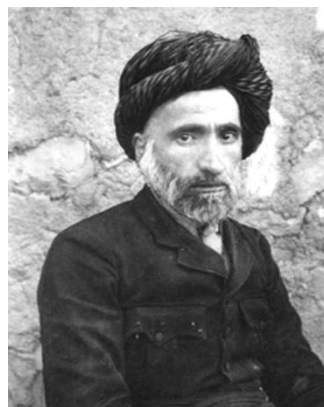
«پاریس» کۆچی

دوایی کردوووه.

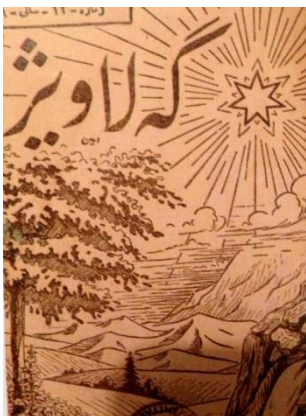
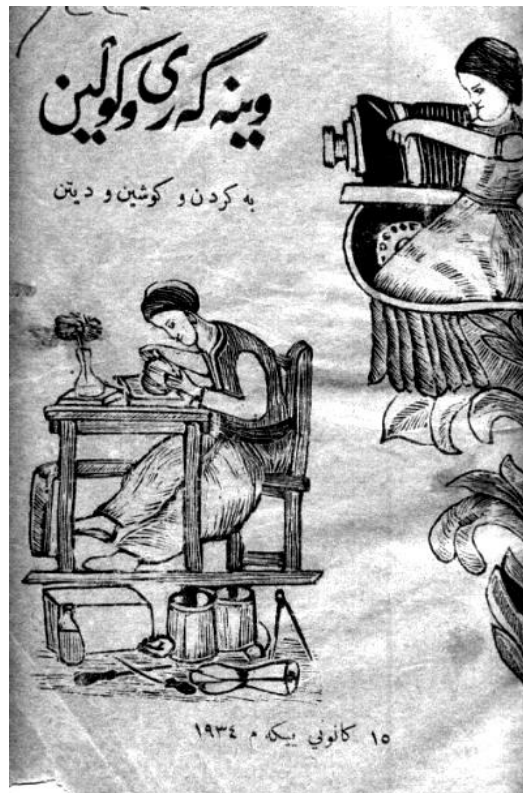
حوسین حوزنی موکریانی

ناوی ته‌واوی، «حوسین کوری سه‌ید عه‌بدول له‌تیف کوری شیخ ئیسماعیل کوری شیخ له‌تیفی خه‌زاییه». گه‌لیک نازناوی بو‌خوی داناوه، له‌وانه: «حوزنی، داماو، خدوک، بیژن». حوسین له‌رۆژی ۲۲ی مانگی (ربیع الاول) ی سالی ۱۳۱۱ی کۆچی له‌گه‌ره‌کی حاجی حه‌سه‌نی شاری سابلاخ (مه‌هاباد) له‌دایکبووه. چه‌ندین پیشه‌ی جیاوازی ئه‌نجام داوه،

له‌وانه: «چاپگه‌ری، مۆره‌ه‌له‌ک‌ه‌ندن، خو‌شنووسی، نووسین له‌سه‌ر مس و زه‌ردو شوشه‌و به‌ردی به‌نرخ، مۆری لاس‌تیک، زه‌نگ‌و‌گراف، وینه‌گری، کلیشه‌ه‌له‌ک‌ه‌ندن». «حوزنی» به‌یه‌کیک له‌داهینه‌رانی هونه‌ری گرافیک داده‌نریت له‌

کوردستان و یه‌که‌م نووسه‌ری کوردی نیگارکیش و نه‌خشه‌سازی بووه له‌ بواری چاپه‌مه‌نیدا. بو دواچار له‌ شاری به‌غدا له‌ رێکه‌وتی ۲۰-۹-۱۹۴۷ چاوه‌کانی لیکنه‌ دواتر گۆره‌که‌ی هیترایه‌وه بو شاری هه‌ولێر.

وانه‌ی دووهم

ته‌وهر: هونه‌ری چاپگه‌ری

بابه‌ت: گرافیک

کاتی دیاریکراو: ۳ به‌شه‌وانه

سووده به‌ده‌سته‌هاتوو‌ه‌کانی ئهم وانیه

هه‌لکۆلین به‌هیلکاری ئازاد.

سووده زانیارییه‌کان

۱. تیگه‌یشتن له هونه‌ری گرافیک.
۲. به‌کاره‌ینانی که‌ره‌سته‌و شمه‌کی گرافیکی.
۳. دووباره‌کردنه‌وه به‌مه‌به‌ستی تیگه‌یشتن له بیروکه‌ی چاپگه‌ری.
۴. له‌به‌رچاوگرتنی کاره جیهانییه‌کان و سه‌رنجدان له کاره‌مه‌بیان.

سووده کارامه‌بییه‌کان

۱. دیاریکردنی ئه‌و هیلکارییه‌ی مه‌به‌ستییه‌تی له‌سه‌ر قالبه‌که بیکۆلینت.
۲. ده‌توانیت چاپگه‌ری له‌سه‌ر که‌ره‌سته جیاوازه‌کان باش بکات.

سووده ویژدانیه‌کان

۱. گرنگی و بایه‌خی چاپگه‌ری له‌ژیانی پوژانه‌یدا ده‌زانیت.
۲. کاریگه‌ری ئاستی جوانناسی کۆلین و چاپگه‌ری له‌سه‌ر ده‌بییت.
۳. بایه‌خ به‌پیشه‌و پیشه‌گه‌ری ده‌دات.

ئامانجی وانه‌که

چاوه‌پروان ده‌کریت له‌کۆتایی وانه‌که‌دا قوتابی فی‌ری:

۱. له‌پریگه‌ی ئهم وانیه‌وه قوتابی به‌کاره جیهانییه‌کان ئاشنا ده‌بییت.
۲. له‌پریگه‌ی کاره جیهانییه‌کانه‌وه له‌به‌هاو بایه‌خی هیلکارییه‌کان تیده‌گات.
۳. فی‌ری هونه‌ری دابه‌شکاری په‌نگی به‌شیوه‌یه‌کی وردو پوخت ده‌بییت.
۴. کۆلین له‌سه‌ر پرووی ته‌خت بو‌کاری چاپگه‌ری به‌کاردیت.
۵. له‌بیروکه‌ی چاپگه‌ری تیده‌گات به‌هۆی هیلکاری دووباره‌بووه‌وه.
۶. جیاوازی ده‌کات له‌نیوان کاره هونه‌رییه‌کاندا له‌پرووی نه‌خشه‌سازی، پوختی، جوانی.

فیرکاری پیشوخت

۱-۱ هه‌ندیك كاری هونه‌ری هونه‌رمه‌ندی جیهانی بۆ قوتابییه‌کان نمایش ده‌که‌م.

۲-۱ له‌گه‌ل قوتابییه‌کاندا گفتوگو ده‌که‌م له‌بارهی ئه‌و هیلکاریانه‌ی له‌نیو کاره هونه‌رییه‌کاندا

5.12.56. 18

نمونه‌ی کاریکی هونه‌رمه‌ند بیکاسۆ

بوون. ۳-۱ راقه‌و شیکاری بۆ

تابلوی هونه‌رمه‌نده جیهانییه‌کان ده‌که‌م، به‌تایبته‌ت له‌پرووی هیلکاری و پله‌ی ره‌نگیه‌وه.

۱-۲ نمایشی کاریکی

هونه‌رمه‌ندی جیهانی «بیکاسۆ» ده‌که‌م و پیکهاته‌ی هیل بۆ قوتابییه‌کان پروون ده‌که‌مه‌وه.

۲-۲ نمایشی کاریکی هونه‌رمه‌ندی کورد «عه‌ونی سامی» ده‌که‌م و پیکهاته‌ی بابه‌ت له‌نیوکاره‌کاندا بۆ قوتابییان پروونده‌که‌مه‌وه.

تابلویکی هونه‌رمه‌ندی کورد عه‌ونی سامی

۳-۲ نمایشی کاریکی هونه‌رمه‌ندی کورد «سه‌روه‌ت سه‌وز» ده‌که‌م و شیوه‌ی ناوکاره‌کان بۆ قوتابییه‌کان پروون ده‌که‌مه‌وه.

۴-۲ له‌گه‌ل قوتابییه‌کان گفتوگو‌ی ته‌واوی پیکهاته‌ی ئه‌م تابلۆ نمایشکراوانه ده‌که‌ین و له‌سه‌ره هیله کاریگه‌ره‌کان راده‌وه‌ستین و

تابلوی هونه‌رمه‌ندی کورد سه‌روه‌ت سه‌وز

لهسەريان دەدوین.

۵-۲ لهسەر جیاوازی و کاریگەری هیلهکان لهگەڵ قوتابییهکاندا گفتوگۆ بکە و پرساریان لهبارەیی فرەجۆری هیلهکانیان لێکە.

۶-۲ لهسەر دووری و قەبارەیی هیلهکان لهگەڵ قوتابییهکاندا گفتوگۆ بکە.

۷-۲ ئەو بە قوتابییهکان پوونبکەو، کە چۆن هونەرماند توانیویەتی هاوسەنگی نیوان هیلهکان بپاریزیت.

۱-۳ لهگەڵ قوتابییهکاندا بەشیوەی کۆمەڵ (گروپ) دەستبەکارکردن بکە.

۲-۳ قوتابییهکان له کۆمەڵەیی (۵بۆ۶) کەسی ریکبە.

۳-۳ بۆیان پوونبکەو، تا قوتابییهکان سەیری قالبی یەکتەر بکەن و لەیەکتەرەو شیوەو کۆلینی جیاواز فیرببن.

۴-۳ داوا له کۆمەڵەکان بکە، تا لهسەر ئەو رەنگە ریکبەون، کە دەیانەوئیت

چاپی پێ بکەن.

۵-۳ ئەرکی هەر کۆمەڵەیک

دیاری بکە.

۶-۳ چۆنییەتی بەکارهێنانی

رۆلی گرافیکیان بۆ

پوونبکەو، یان چۆن

سوود له فلچە وەردهگرن

بۆ پکردنەوئەو شیوینە

جیماوەکان.

شیوازی بۆیەکردن بە رۆلە

۷-۳ چۆنییەتی بەکارهێنانی رۆلی

گرافیک، یان فلچەیان بۆ

پوونبکەو، تا بتوانن پلەیی رەنگی

جیاواز دروست بکەن.

۸-۳ ئەو بە قوتابییهکان پوون بکەو،

کە پێویستە رۆلەکە لەناو بۆیەکەدا

بخولیننەو، تا بتوانریت چاپیکی جوان و تیر دروست بکات و

پووگەیی کارەکە تەنک و بێ خەوش بێت.

باش بۆیەکردنی پووی شیوەکە بە رۆلە

۹-۳ دُنیا دهمه وه له وهی، که قوتاییه کان رۆله که یان به لاری له سه ر

گواستنه وهی بۆیه ی سه ر قالبه که بۆسه ر کاخه زه که

رووه رپوه رزه که جو له
پیکردوه.

۱۰-۳ دُنیا دهمه وه له وهی، که
قوتاییه کان به و ته نکییه
بۆیه که یان گواستۆته وه بۆسه ر
قالبه که و دواتر بۆسه ر
کاخه زه که.

۱۱-۳ چاودیری و سه رپه رشتی هه موو کۆمه له کان ده که م.

۱-۴ دُنیا دهمه وه له و بابته تانه ی به ته مان چاپی بکه ن.

هه ولیدریت کاخه زه که له سه ر رووه که نه خزیت، تا چاپه که جوان و پاک ده ریچیت

۲-۴ چاودیری دانانی
کاخه زه که ده که م له سه ر
قالبه که، تا بتوانن
نه خزیت و رووه که
نه شیوینیت.

۳-۴ چاودیری دانانی
کاخه که ده که م له گه ل
قوتاییه کان، تا
کاخه زه که به ته واوی
جووت ده بیته له سه سه ر
قالبه که، چونکه هه ر

لاربونیک کاره که ناهاوسه نگ و ناشیرین ده کات و له به های هونه ری
دیته خوار.

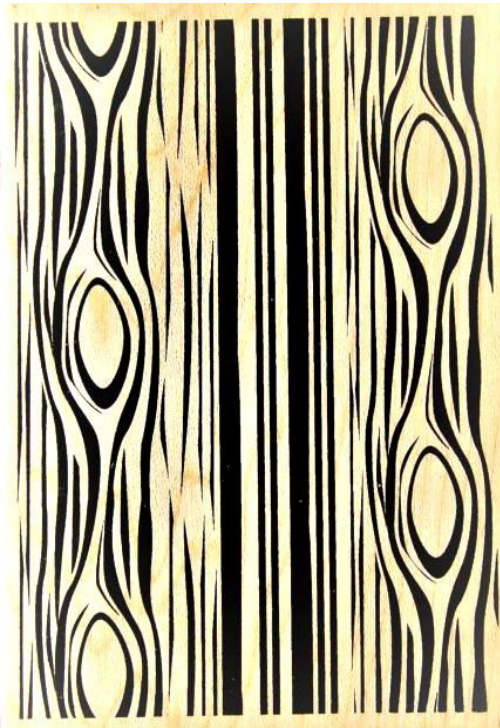
۴-۴ دُنیا دهمه وه له سه ر دووباره کردنه وهی فشاردروستکردن له سه ر
کاخه زو قالبه که، تا به ته واوی بۆیه که بگوازریته وه سه ر کاخه زه که و
بۆشایی به جی نه مینیت.

۵-۴ دُنیا دهمه وه له سه ر ئه وهی، که نابیت بۆشایی له سه ر کاخه زه که
دروست بیته و له (۱۰۰٪) یش کاره که به باشی ئه نجام دراوه، ئه گه ر

بۆشایی دروستیش بوو، ئه‌وا بیگومان ده‌توانریت شویننه جیماوه‌که به فلچه بویه بکریت.

۶-۴ گرنگی و بایه‌خی ئه‌م کاره بۆ قوتابییه‌کان پرونده‌که‌مه‌وه، تا به‌باشی له‌ئامانجی وانه‌که تینگه‌ن.

۱-۵ له‌سه‌ر رۆل و کاریگه‌ری هونه‌ری کارده‌ستی بدوی و شوینپه‌نجه‌ی

چه‌ند جوله‌به‌ک له‌ هونه‌ری گرافیکدا

له‌سه‌ر ئاستی رۆشنییری هه‌رمیلله‌تیک دیاری بکه‌.

۲-۵ گفتوگۆیه‌ک سازده‌که‌م له‌سه‌ر

ئه‌وه‌ی بۆچی هونه‌رمه‌نده جیهانییه‌کان بایه‌خ به‌ هونه‌ری گرافیک ده‌ده‌ن؟

۳-۵ داوا له‌ قوتابییه‌کان ده‌که‌م چ

بیروکه‌یه‌کیان له‌لادروست بووه له‌دوای ته‌ماشاکردنی تابلۆ جیهانییه‌کان، دواتر له‌ تینووسه‌که‌یاندا تۆماری بکه‌ن.

۴-۵ گفتوگۆ له‌گه‌ل قوتابییه‌کان

ده‌که‌م له‌باره‌ی پیکهاته‌ی هیلکارییه‌کان، وه‌ک: جوول‌ه، ئاراسته‌ی هیله‌کان، پله‌ی ره‌نگی، پیکهاته‌ی شیوه‌کان...

۵-۵ له‌گه‌ل قوتابییه‌کان قسه‌ده‌که‌م

له‌باره‌ی چی بکه‌ن، تا شتی زیاده بۆ بیروکه‌کیان زیاد بکه‌ن، به‌تایبه‌ت دوای لیبوونه‌وه.

کۆپیکردنی وینه‌ی دروستکراو له‌سه‌ر کاخه‌زو گراسته‌وه‌ی بۆسه‌ر لیبۆلیوم

وروژاندن

ده‌توانریت قوتابییه‌کان له‌ وانه‌که‌دا بوروژینرین له‌ ریگه‌ی:

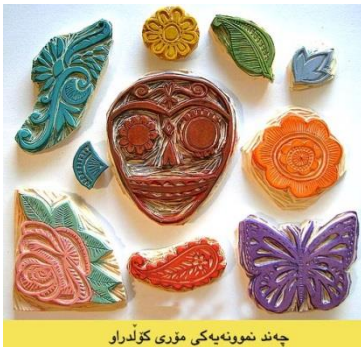
۱. سروشتی بابه‌ته‌که‌.

۲. هۆکاره‌کانی فیژکردن.

۳. نمونە نمايشكراوهكان.
۴. شيوازي نمايش و گفتوگوكردنى.
۵. پيگه وه به ستنه وهى هونه رى چاپگه رى به تابلو جيهانييه كانه وه و قسه كردن له سهر جوانى و به ها هونه رييه كه يان.

هۆكاره كانى فيركردن

- هۆكارى يه كه م:** نمايشى هه نديك تابلوى هونه رمنده جيهانييه كان.
- هۆكارى دووهم:** كاريك له بهرچاوى قوتابيه كاندا ئه نجام بده، له گه ل ره چاوكردنى هه نگاوه كانى كار كردن.
- هۆكارى ستيه م:** نمايشكردنى كارى پيشووى قوتابيه كان.
- هۆكارى چواره م:** بنه ماكانى كارى هه ره وه زى بو قوتابيه كان روون بكه وه.

چهنه نمونه به كى مۆرى كۆلدارو

ئه ركى جيبه جيكردن

ئاماده كردنى قالبىكى ئاماده كراو بو كۆلين و چاپكردن.

ئاماده كارى بو وانكه

كه ره سته و شمه كى پيويست:

۱. داينكردنى قوماش، يان كاخه ز بو چاپكردن.
۲. بويهى چاپكردن (بويهى تاييه ت به چاپى گرافيك).
۳. فلچه بو بلاوكردنه وهى بويه.
۴. پارچه لينۆليۆم.
۵. ئاميرى كۆلين، يان كه ره ستهى پلاستىكى تيژ، يان چه قۆى ميوه.
۶. رۆلى گرافيك.

نرخاندن و هه لسه نگاندن

نرخاندن

۱. ئه و ئامانجانەى به ده سته اتوون.
۲. ئه و ئامانجانەى نه هاتوونه ته دى.
۳. ئه و رووداوه باشانهى له وانكه دا رووياندا.
۴. ئه و لايه نه خراپانهى له وانكه دا رووياندا.

هه‌سه‌نگاندن

۱. ئەو رینگایانەى له ئامانجە کەدا نەهاتونەتەدى.
۲. ئەو رینگا باشانەى گیرانەبەر له وانەکەدا.
۳. ئەو رینگایانەى خالە لاوازه‌کان لادەبات و دەیانسپریتەوه.
۴. چاودێرکردن و پێداویستییە بەردەستەکان.

ئاراستەکردنى كۆتایی

- دُنیا دەبمەوه له رەچاوکردنى یاساکانى خۆپاریزی.
- داوا له قوتابییه‌کان بکه له کۆتایی وانەکەدا ژێرخۆیان پاک بکەنەوه و کەرەستەو شمه‌که‌کان بخەنەوه جیگەى خۆى به پاکوخاوینى.
- داوا له قوتابییه‌کان بکه کورسى و میزەکان ریکبەخەنەوه.
- ناوى قوتابییه‌کان له‌سه‌ر کارەکان نووسرابیت.

خشتهى هه‌سه‌نگاندن

ژ	جێبه‌جێکردن	باش	مامناوه‌ند	زۆرباش
۱	قوتابییه‌کان گفتوگو له‌سه‌ر کاره هونه‌رییه جیهانییه‌کان ده‌کەن؟			
۲	له‌کاتی کۆلیندا رەچاوی پله‌ی رهنگی ده‌کات؟			
۳	له‌ پله‌ی رهنگی تیگه‌یشتوووه؟			
۴	بایه‌خ به‌کۆلینی هیله‌کان ده‌داو رەچاوی پاکی و پوختی ده‌کات له جێبه‌جێکردندا؟			
۵	بایه‌خ به‌ پوختی و پاکی هیله‌کان ده‌دات؟			
۶	که‌ره‌سته‌کانی کۆلینی به‌باشی به‌کارده‌هینا؟			
۷	شیوازی چاپکردنی باش و پاک بوو؟			
۸	رەچاوی یاساکانی خۆپاریزی ده‌کرد؟			
۹	رەچاوی پاکوخاوینى شوینکاره‌که‌ی ده‌کرد؟			

لوқمان میرزا Luqman mirza

ئەم ھونەرمانەندە كوردە لە ساڵی (۱۹۶۳) لە بنەمالەھیکەکی خانەدانی شاری سلیمانی لە گەرەکی خانووہ قورەکان (ئازادی) لە دایکبووہ. ساڵی (۱۹۸۰) لە پەیمانگەھێ ھونەرە جوانەکانی سلیمانی وەر دەگیریت و لە ساڵی (۱۹۸۳) خۆی دەگوازیتەوہ بۆ پەیمانگەھێ ھونەرە جوانەکانی بەغداو لە ساڵی (۱۹۸۵) بەشی گرافیک لەو پەیمانگایە بەپلەھێ نایاب تەواو دەکات. لوқمان خاوەن تاییەتمەندی

خۆی

بووہ لە ھونەری کۆلینداو ئەو ناوی لەم ھونەرە ناوہ دارکونکەرہ. عاشقیکی سەر سەختی ھونەری گرافیکبووہو خاوەنی تاییەتمەندی خۆیەتی لە کارکردندا.

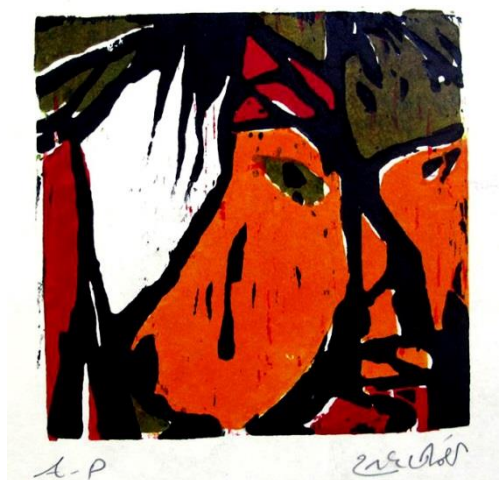

کاریکی کۆلین لەسەر تەختە، لوқمان میرزا - بەغدا - 1982

A-P

کاریکی گرافیکی لوқمان میرزا - 1985

A-P

لوқمان میرزا

رېبين خدر ئەحمەد Rebin Khdir

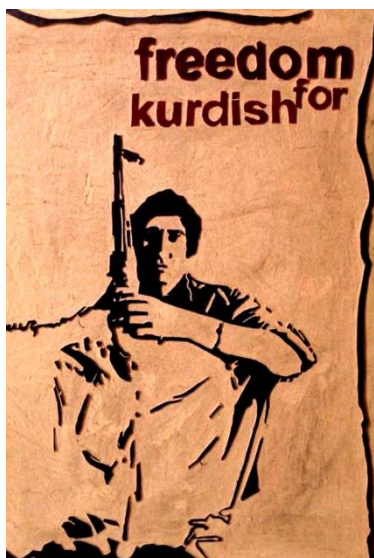
رېبين لە ساڵی (١٩٩١) لە شاری رانیه لە دایکبووه.

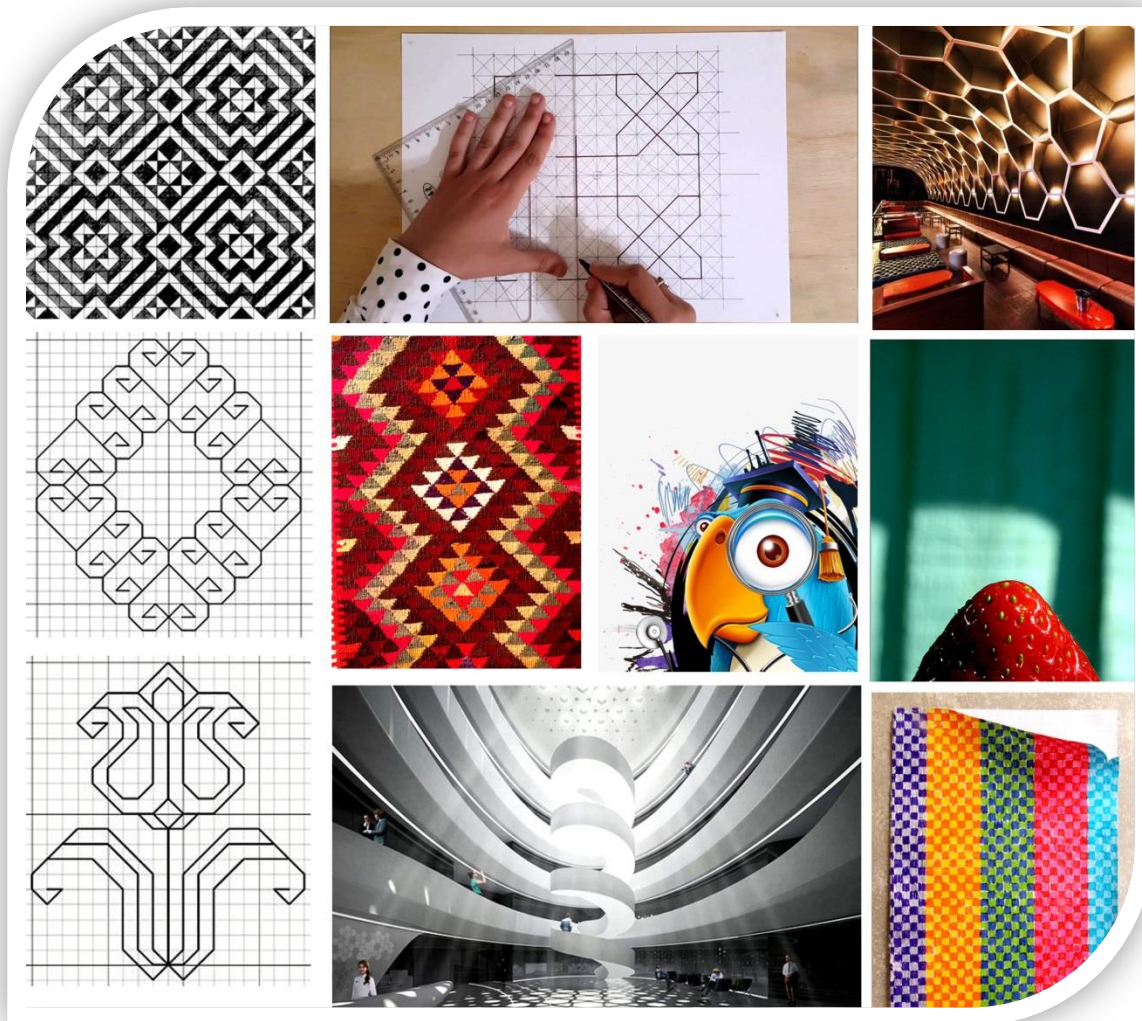
ساڵی (٢٠١٣) بەشی گرافیک لە پەیمـانگەـی هونەرە جوانەکانی رانیه تەواو دەکات. ئەم هونەرمانە لە کۆلیندا نەخشی جوانی وردەکاری خۆی بەسەر

نەخسکارییە کە دا دەسەپینیت و هیزیکێ جوانکاری پێدەبەشیت، لە گەڵ لیژانی و وریایی و پشوو دریزی لە کاتی کارکردندا.

تهوهری سییه م

نه خشه سازی Design

وانه‌ی یه‌که‌م

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی

بابه‌ت: نه‌خشه‌سازی گرافیکی Graphic Design

کاتی دیاریکراو: ۳ به‌شه‌وانه

سووده به‌ده‌سته‌اتووه‌کانی ئەم وانه‌یه

سووده زانیارییه‌کان

قوتابی ئاشنایه‌تی له‌گه‌ل یه‌که‌کانی نه‌خشه‌سازییدا ده‌کات.

سووده کارامه‌یه‌کان

قوتابی یه‌که‌کانی نه‌خشه‌سازی ده‌کیشیت به‌به‌کاره‌ینانی شیوه‌ی جیاوازی ریک، نارپک، ئازاد، دواتریش ئەم یه‌کانه دووباره ده‌کاته‌وه.

سووده ویژدانیه‌کان

قوتابی فی‌ری ورده‌کاری و پشوودریژی ده‌بیت له‌کاتی کارکردندا. هه‌روه‌ها ئاستی دیتنی هونه‌ریشی به‌رز ده‌کاته‌وه‌و له‌گۆشه‌نیگایه‌کی جوانناسییه‌وه بو‌شته‌کانی ده‌وروبه‌ری ده‌روانیت، جیاواز له‌جاران.

راهیژان و توانسته‌ پیشه‌کییه‌کان

فی‌رکاری پیشوه‌خت

ئەم قوتابیانه‌ وانیه‌کیان له‌باره‌ی بنه‌ماکانی نه‌خشه‌سازی له‌ پۆلی چواره‌مدا خویندووه‌و ئیسته‌ شتیک له‌ هونه‌ری نه‌خشه‌سازی تیده‌گه‌ن و هه‌مان ئەم وانیه‌ش به‌شیوازیکی پیشکه‌وتووتر له‌ پۆلی شه‌شه‌مدا دووباره بو‌ته‌وه‌ له‌ژی‌رناوی به‌های نه‌خشه‌سازی، به‌لام له‌مسالدا قوتابییه‌کان وردتر له‌ جاران له‌سه‌ر نه‌خشه‌سازی ده‌خوین و دووپله له‌سه‌رتر زانیارییه‌کان به‌رزتر کراونه‌ته‌وه‌و مه‌به‌ستیش دروستکردنی ئەلقه‌یه‌کی زانیاری توکمه‌ی پیکه‌وه‌گریدراوه، تا مندالی کوردیش دیدو تیروانینی له‌مه‌ر بابه‌تی نه‌خشه‌سازی بچیته‌سه‌رو له‌به‌ها جوانه‌کانی شته‌کانی ده‌وروبه‌ری تیبگات، به‌لام ئەمجاره به‌پوختی کاره‌که‌ی بو‌ ئاماده‌ کراوه.

ئەركى مامۇستا

ئەركى مامۇستا لەخستە پرووى ئەم تەوەرەدا زۆرگىنگ و بەھادارو ھەستيارە، چونكە مندالەكان تەمەنيان چۆتەسەرو وەك مندالئىكى پۆلى چوار، يان پۆلى شەش بىرناكەنەو و لە پرووى گەشەى ئەقلى و لەشەكئىيەو پىگەيشتوون و تواناى شىكردنەو و راقەكردنى بابەتەكانيان ھەيە.

لەھەمانكاتيشدا لەتوانياندا ھەيە خەيالباى نوئى ئەنجام بدەن و تەجاوزى ئەو قوناخە كلاسئىكئىيە بكن، كە تا ئىستە خوئندووئىيەتى، يان پىئى گەيشتوو، ئەو دەيەوئىت باشتەر لەجاران لە نەيئىيەكان تىبگات، ئەگەر تىشى نەگەيشت ئەوا بىگومان ھەولى بۆدەدات، تا ئاستى سەركىشى.

جا لىرەدا ئەركى مامۇستاي وانەى پەرورەدى ھونەر ئەوئىيە لەم قوناخەدا زانىارىيە كۆنەكان بەبىر قوتابىيەكان بەيئىتەو (پۆلى چوارو شەش) و دواتر زانىارىيە كۆنەكان بەستىتەو بە وانە تازەكەو، ئنجا لىرەو قوتابىيەكان لە مەبەستى بابەتەكە تىدەگەن و باشتەر لەجاران شىكارى بۆ زانىارىيە تازە بەدەستھاتووكان دەكەن، بەلام پىويستە مامۇستا زمانئىكى گفتوگۆى نەرم و ئاست بەرزى ھونەرى بەكاربەيئىت و ھەولبەدات وشەو دەستەواژەى ھونەرى بەكاربەيئىت، چونكە ئىدى لىرەو قوتابىيەكان باشتەر لەجاران لە دەستەواژە ھونەرىيەكان تىدەگەن و ھەزىش دەكەن بىزانن، ئەگەر لە رابردوودا زمانئىكى سادەو ساكار بەكاربەيئىت، ئەوا بىگومان ئەم زمانە سادەو ساكارە بۆ ئەم تەمەنەى مندالە نايىت و دەكرىت باشتەر لەجاران گفتوگۆى پى بكات و لە قالىبئىكى ھونەرى رىكخراودا گفتوگۆكانى سازو ئامادە بكات.

بەرگەى خۆئامادەكردن

مامۇستاي وانەكە ھانا بۆ ئەو كەرەستەو شەمەكانە دەبات، كە لەژىنگەى قوتابىيەكانەو نەزىكەو باشتەرىن شوئىئىش پەنجەرەى پۆلەكەتەو لەوئىرا، وەك دەستپىك وانەكەت دەستپىكە، ھەموو ئەوشتانەى دەبىنرئىن لە چواردەورى قوتابىيەكاندا كەرەستەو ھۆكارى فىركارىن و سووديان لىوەر بگرەو بەھاي جوانى ھەرىكە لەوشتانە بۆ قوتابىيەكان پوونبەكەو، جا لە پرووى شىوئەوئىت، يان لە پرووى رەنگىيەو، يان لە پرووى قەبارەو...

به سه بردنی کاتیکی خوش

- له خه یالتدا نه خشه سازیههک بو شاره کهت بکیشو سه رجه مئوشتانه ی پیوستن ئاماده یان بکه.
- له باره ی ئه م پیشنیاره، ماموستا چهند قوتابیههک هه لده ستینی، تا بزانیته له خه یالیاندا چ جوره نه خشه سازیههکیان سازکردوو هه؟ ریگه ی قسه کردنیان بو ئازاد دهکات.
- چهند وینه یه کی نه خشه سازی شاریک، شاری یاری، یاریگایه کی مه زنی توپی پی، جاده و ریگه و بان، کوشک و ته لاره کان... نمایش بکه.
- کاخه زیکی قه باره (A4) به سه ر قوتابیههکاندا دابه ش بکه و پیمان بلی ئه و نه خشه سازیههکی له خه یالیاندا ئاماده یان کردبو و له سه ر کاخه زه که بیینه خشین.

یه که ی وانه که و ناساندنی

یه که ی نه خشه سازی:

بریتیه له و شیوه پلان بو دارپژراوه ی، که مه به ستمانه ئه نجامی بدهین، وهک: نه خشه سازی بو شاریک، یان بو ته لاریک... که واته نه خشه سازی بریتیه له بیرکردنه وه و چاره سه رکردنی کیشه کان له پرۆسه یه کی گرافیکیدا.

یه که ی گرافیکی:

گرافیک، بریتیه له هه موو ئه وشتانه ی، که بینراون، هونه رین، خه یالین، که به شیوه یه ک له شیوه کان گوزارشت له شته بینگه یهه کان دهکات له ریگه ی نیگارکیشان، کۆلین، رازاندنه وه، نووسین... تا به شیوه یه کی پوون و رهوان ده ربری واتایه کی دیاریکراوبیت له و بیروکه و خه یالبازیه ی، که هه یه. پیکهاته سه ره کییه کانی گرافیکیش بریتین له: «هیل، شیوه، پهنگ، رازاندنه وه، بو شایی، کلیشه، نووسین»

ماموستا له گه ل ره چاوکردنی به کارهینانی زمانیکی ساده، له گه ل قوتابیههکاندا ئه و پیوستیشه له گه ل خسته ره ووی یه که کان وینه ی پوونکاری بو قوتابیههکان نمایش بکات، چونکه ده توانریت قوتابیههکان باشتر تیگه ن.

نهخشهسازی، یان نهخشهسازی گرافیکی

ههروهک له بهشهکانی پیشووتردا باسمانکردو به یهکیک له بنه ما سه رهکیهکانی هونهری گرافیکمان ههژمارکرد. لیره دا ئه و بنه ما سه رهکیانه دهخهینه روو، تا خوینه ر بزانیته پیگه و پیگه ی نهخشهسازی له سه ر چ بنه مایهک راوهستاوه و دواتریش چو ن مامه له له گه ل که رهسته و شمه کهکانی دهو روبه ریدا دهکات؟ پاشان دهیانه خاته ژیر رکیفی خو یه وه.

کهواته، نهخشهسازی گرافیکی بریتیه له پیکه وه گریدانی هونهری (دهق و وینه) له یهک رووگه ی دیاریکراودا کو دهکاته وه له یه که یه کی (هونهری، پروپاگه نده، پرورشه ر، گوشار، کتیب، پیگه ی ئه لکترونی...) دا. ئه گه ر به شیوه یه کی فره وانتر پیناسه ی بکه یین و ئه رک و فره مانهکانی بخه یینه روو، ئه وا ده توانین بلین: نهخشهسازی گرافیکی له دوو وشه پیکدیت: نهخشهسازی و گرافیک.

یه که م: نهخشهسازی Design:

بریتیه له و ریوشینانه ی پیویسته بگریته بهر، که تایبه تمه ندن به روو که ش و پیشه گه ری له نهخشه سازی کردندا. کهواته نهخشه سازی بریتیه له بیرکردنه وه و چاره سه رکردنی کیشه کان له پرۆسه یه کی گرافیکیدا. نهخشه سازی کو مه لیک بنه ماو یاسای تایبهت به خو ی هه یه و نابیت فره اموشیان بکه یین، چونکه هه رلادانیک له م بنه ماو یاسایانه ده بنه تیکدان و به لاریدابرندی ته واوی پرۆسه هونه رییه که و دوخی جوانناسی و جوانکاری کاره که تیکده دات و ناحه زی دهکات. هه ر له بهر ئه وه شه ده بیت ئه م یاسایانه ره چاو بکه یین و له بنه ما سه رهکیه که لانه ده یین و هه موو یاساکان له کاره هونه رییه نهخشه سازییه که دا جیبه جیبه که یین، بنه ماکانیش بریتین له:

۱- جیاوازی

۲- داخزان

۳- گونجاندن

۴- هاوسهنگی

۵- لیکنزیکردنه وه

۶- دووباره بوونه وه

۷- ساده کردنه وه

۸- لیزید کردن، پهره پیدان

ئه م هه شت بنه مایه شاده ماری نه خشه سازین و نه خشه ساز نابیت فه راموشیان بکات، یان ناهه وسه نگیان بکات، یان یه کیک له م بنه مایانه به سه ر ئه وانی تر دا بسه پینیت، چونکه ئه وه ده بیته هوی تیکدانی ته وای پرۆسه که وه کاره که له کاریکی هونه رییه وه ده گوریت بو کاریکی هه ره مه کی و هیزه هونه رییه که ی لاسه نگ ده کات و به هاو پیگه هونه رییه که ی ناجیگیر ده کات.

له کوتاییشدا ته وای کاره که ده که ویته دۆخیکی گومان اووییه وه. هه ربۆیه ئه گهر توانیشمان هه موو بنه ماو یاساکان، وه ک خوی جیبه جیبه که یین، ئه وای بیگومان کاریکی نه خشه سازی گرافیکیمان چنگ ده که ویت. هه ر له به ر ئه وه شه پیویسته ئه وه بزانیین، که نه خشه سازی گرافیکی به ته نها بریتی نییه له نیگار کیشان، یان نه خشه سازی پۆسته ر، یان پرۆشه ر، یان هه رکاریکی تر، به لکو ئه وانه هه موویان به ره مه ی گرافیکن، نه ک گرافیک خوی بیت. که واته هه موو ئه م کارانه به ره مه ی پرۆسه ی کاری نه خشه سازی گرافیکییه وه ده رخسته ی پرۆزه یه کی هونه ری ته وای کاره که خویه تی له بو ته یه کی ریکخسته ی رووتی هونه ریدا، به لام به شیوه یه کی داهینه رانه ی جوانی ته وادا، که خزمه ت به پرۆسه یه کی دیاریکراو بکات. لی ره دا نه خشه سازی گرافیکی کاریگه ری بیروکه یه کی داهینه رانه ی نه خشه سازی به سه ره وه یه و بیروکه و ته وای خه یال بازیه که ی تیدا به کار دینیت له ریگه ی گه شه پیدانی توانای ره نگ و شیوه و هیل و بۆشایی، تا له کوتاییدا بابه ته که واتایه ک بگه یه نیت.

له پابردوودا نه خشه سازی به شیوه یه کی زۆر ساده و ساکار ئه نجامه درا، جا یان ئه وه تا ته نها ره نگ و نیگاره، یان ریکخسته ی شیوه یه کی ته وای جیاوان، به لام له ئیسته دا شته کان زۆر چوونه ته پیش و دۆخه که گۆرانکاری زۆری به سه ردا هاتوووه و شمه ک و که ره سته ی جۆراوجۆر هاتووونه ته بوون و له هه مانکاتیشدا نه ره مه به رنامه ی زۆر پیشکه وتوو که مباریش په یدابوون و داهینه راون، که ریگه که یان بو نه خشه ساز کورت کردۆته وه و ته کنه لوژیاش شوین پیی خوی له نیو ئه و بواره دا توند کردوووه.

هەر ئەم بوارەش ھەلی رەخساندوو، تا کۆمپانیاکانی تەکنەلۆژیای زانیاری مەلانی بکەن لەسەر پێشخستنی بوارەکە و نەرمەبەرنامە (A) نوێ بخەنە ناو بازارەوه، تا نەخشەساز بەئاسانتترین و جوانترین و ئاستبەرزترین شیواز کارەکەى خۆى پى ئەنجام بدات. لەو پروەشەوه زۆریک لە رەخنەگرانی ھونەرى ئەم شیوازی کارکردنەیان ناولیناوه بە نەخشەسازى پروپاگەندەیی و خستویانەتە ژێرکارىگەرى ھونەرى گرافیکى پروپاگەندەوه، لەوانەش:

پروپاگەندە، شوناسى بینگەیی، نەخشەسازى پىگەى ئەلکترۆنى، نەخشەسازى رووگەیی، گوڤار، کتیب، رووپۆش و نەخشەسازى پىشەسازى، ئینفوگرافیک، نیگارى دیجیتالی، چەندان کارى تر...

دووم: گرافیک Graphic:

گرافیک، بریتىیە لە ھەموو ئەو شتەکانەى، کە بینراون، ھونەرىن، خەيالىن، بەشیوہیەک لە شیوہکان گوزارشت لە شتە بینگەییەکان دەکات لە رىگەى نیگارکێشان، کۆلین، رازاندنەوه، نووسین... تا بەشیوہیەکی روون و رەوان دەربرى واتایەکی دیارىکراو بیت لەو بیروکەو خەيالبازییەى، کە ھەیە. پیکھاتە سەرەکییەکانى گرافیکىش بریتىن لە: «ھیل، شیوہ، رەنگ، رازاندنەوه، بۆشایی، کلێشە، نووسین»

نەخشەسازى گرافیکى چەندىن بواری جوړاوجۆر دەگریتەوهو پىویستە نەخشەساز بۆ ھەریەکیکیان نەرمەپروگرامىکی تايبەت بەکاربھێنیت، تا لەگەل کارە ئەنجامدراوہکەدا بیگونجینیت و کارەکەى خۆى پى رایی بکات، وەک: نەخشەسازى رۆژنامە، نەخشەسازى گوڤار، نەخشەسازى پروپاگەندەى بازارگانى، نەخشەسازى جلوہرگ، نەخشەسازى پىلاو، نەخشەسازى ئۆتۆمۆبیل، نەخشەسازى تابلۆ، نەخشەسازى فۆتوگرافى، نەخشەسازى پىگەى ئەلکترۆنى، نەخشەسازى وینەى جولاًو، نەخشەسازى تەلارسازى، نەخشەسازى ئەندازىارى و چەندان بواری تر، کە ئەمرو جیھانى ھاوچەرخی پىویستى پىیەتى و لەخۆى دەگریت.

(A) نەرمەبەرنامە، لەبەرانبەر وشەى عەرەبى (البرمجيات) و ئینگلیزى software دا دانراوه. واتە پروگرامى کۆمپيوتر.

سه بارهت به رۆل و گرنگی هونهری گرافیک له جیهانی هونهردا پیویسته کهمیک زۆرتتر له بارهی بنه ماکانی نهخشه سازی گرافیکی بدوین و زانیاری زیاتر له باره یانه وه بخریته روو:

۱- جیاوازی

جیاوازی یه کیکه له بنه ماکانی نهخشه سازی و جیاوازی نییه له گهله (دژبه یهک). واته جیاوازی Contrast و دژبه یهک Contradiction، وهکو یهک وان، چونکه ههردوو واتاکه دوو شیوهی جیاواز وینا دهکن و مه بهسته که شیان پیشاندانی دوشتی دژبه یهک و جیاوازه، به لام به شیوه یهکی گشتی «جیاوازی» دهیهه ویت گرنگی به دوو خالی جیاواز بدات له یهک پیگه دا، یان له یهک رووگهی نهخشه سازیدا، ئهوانه ش دهرده خات له رپگهی (رهنگ و هیل و شیوه) دا، به لام کارو پیشهی «دژبه یهک» جیاوازه و هه مان کاری جیاوازی ناکات له بواری ورده کاری نهخشه سازیدا. واته کاتییک دهچینه ورده کاری کارکردنه وه کاری ههردووکیان پۆلین دهکرین و هه ریه که یان ئه رک و فه رمانی له ئاراس ته کردن و دهرخستندا رپوون ده بیته وه و هیچیان ناتوانیت تیکه لی کاری یه کتر بن.

جیاوازی له نهخشه سازیدا

که واته «جیاوازی» هۆکاریکه له

هۆکارهکانی رپوونکاری و دهیهه ویت بینهر بخاته به ردهم کاریکی رپوون و

رپهوان و ئاستی

بینگه یهکی

به رزده کاته وه، تا له

نزیکه وه ههست

به شته کان بکات و

جیاوازی یان

به رپوونی دهر بخت.

۲- داخزان

یه کیک له پیکهاته سه ره کییه کانی نه خشه سازی سه ره که وتوو بریتیه له داخزانی هیله یه که له دوا یه که کان، جا ئه و هیلانه شیوه بن، یان هه ره هیلیکی ئاسایی. به واتایه کی تر پیویسته نه خشه ساز هه همیشه چاویکی له سه ره

چهند هیلیکی داخزاو شیوه یه کی نهرمونیانی داخزینراوی دهرخستوه

شیوه که بیته و بتوانیت هیله داخزاوه کان پیکه وه بگونجینیت و پاشانیش هاوسه نگی له نیوان هیله کاندا دروست بکات، ئه گهر نا شیوه نه خشه بوکیشراوه که هاوسه نگی خوی له ده ست دهدات و پهرش و بلاوده بیته و چاوی

بینهر، یان به کارهینه ره ده شیوینی و ئاستی جوانناسی کاره که تیک و پیک دهدات. هه ره بویه، ئه وهی له سه ره نه خشه ساز پیویسته ره چاوی بکات ئه وه یه، که نه خشه سازی داخزان شیوازی Streamlining فهراموش نه کات، چونکه

دوا یه ئه وهی داخزانی شیوه و هیله کان ریکده خات، ئینجا نه خشه سازی داخزان کاری خوی ده کات و شیوه کان ده خاته سه ریه که، یان پیکیان ده گریته و سه فته یان ده کات به شیوه یه کی نهرم و نیان، تا له تواناو ئاسته هونه ریه که که م نه کاته وه و

چهند هیلیکی داخزینراوی هاوسه نگی به کتر بر

هیزی جوانکاری، ئینجا هیزی جوانناسی به ئاستیکی بالا بهیلتیه وه. وه که ئاشکرایه، لیره دا جووله کاری خوی ده کات و نابیت نه خشه ساز به لایه وه بنیت، به لکو پیویسته ئاگاداری هه ره جووله یه که بیته، که پیویسته بکات دایبیت، چونکه شیوه یه بی جووله به واتای مردنی کاره که دیت.

داخزان، له پرووی دهروونیشه وه ئارامی به دهروونی بینهر ده به خشیت و هاوسه نگی ئاستی جوانناسی راده گریته و چیژ به خشه.

۳- گونجاندن

گونجاندن، راسته و خو په یوه سته به ویست و ئاره زوی نه خشه سازه وه، ئه گهر نه خشه ساز چه زو ئاره زوی جوان نه بیت، ئه وا

گونجاندنی رهنگ له گهل شیوه دا

بیگومان ناتوانیت کاره هونه ریبه که له ریگه ی رهنگ و هیل و شیوه وه بگه یه نیته ئاستیکی بالای گونجاندنه وه. واته ئاستی بینگه یی و دیتنه ی نه خشه ساز زور گرنگه له کاتی کاری نه خشه سازیدا، چونکه ئه وه نه خشه سازه ئاستی کاره که بالا ده کات و ده یگه یه نیته قوناخیکی به رزی هونه ری و پیشه یی، تا ئاستی به شاکارکردن، یان به نه مریکردن.

هه ربویه، ئه گهر له گونجاندنی

رهنگیه وه Color Scheme بروانین، ئه وا بیگومان ده بینین رهنگه کان پیوستیان به گونجاندن و پیگرتن و تیکنالان و هاوسه نگرکردن هیه، تا بینر، یان به کاربه ر بتوانیت خو ی له گهل رهنگه به کاره اتوه کاندنا بسازینیت و هه راسانی نه کات، چونکه ئه وه ی بو نه خشه ساز گرنگه، بریتیه له هه سترکردن به و کیشه و گرفتانه ی به کاربه ر دیته ریگه ی له کاتی کارپیکردن، یان به کاره یان، یان ته ماشاکردندا.

رهنگ، رۆح به بهر شیوه دا ده کات و هیزی جوانی پیده به خشیت. ئه و

شیوه یه ی بی رهنگه، یان رهنگ نه کراوه سه رنجراکیش و جوان نییه، یان هه سستی بینر، یان به کاره یانر پاناکیشت. هه ر له بهر ئه وه شه پیوسته

گونجاندن و نه رم و نیانی رهنگه کان له گهل یه کتر

نه خشه ساز هه رله خو یه وه رهنگ تیکهل نه کات، بو ئه وه ی هه سستی بینین و بینگه یی و دیتنه ی به کاربه ر نه شیوینن. که واته ئه رکی نه خشه سازه به شیوه یه کی زانستی، ئینجا هونه ری مامه له له گهل رهنگه کان بکات و هاوسه نگی ره چاوبکات، تا له کو تاییدا گونجاندن ساز بکات.

۴- هاوسهنگی

هاوسهنگی به شیکی دانه برآوی کاری نه خشه سازی و یه کیکیشه له

هاوسهنگی لیکنه چوو

کۆله که کانی نه خشه سازی، چونکه له یه ک کاتدا ئارامی و سه رنج به کار به رو بینه ر ده به خشیت. هه ربویه ئه گه ر کاری نه خشینراو هاوسهنگ نه بییت، ئه وای بیگومان ئاستی هونه ری و نه خشه سازی کاره که داده به زینیت و توانای بینگهیی و دیته نی بینه ر ده شـیـوینی و

ناهاوسهنگی دروست دهکات و توانای جوانناسی تیکه دات.

کاریگه ری پتم له سه ر هاوسهنگی

مرۆف له بنه ر هتدا به شیوه یه کی خۆرسک هه ولده دات ده و روبه ری ریکبخت و جۆریک له هاوسهنگی دروست بکات، جا ئه م کاره ش ریژه که ی له مرۆفیکه وه بو مرۆفیککی تر ده گۆردریت و ئه م هاوسهنگییه ش به شیکیکه له سه روشتی مرۆف. به لام ئه گه ر له ووی هـوـنه ری و نه خشه سازی وه لی بروانین، ئه وای بیگومان ناتوانین هه روا به ساده و ساکاری به پرویدا تیپه رین، چونکه کاری نه خشه ساز بی هاوسهنگکردنی

هاوسهنگی هاوشیوه

کاری نه خشینراو هیچ به هایه کی نابیت و توانای هونه ری و هیزی جوانناسی له دست ده دات.

که واته پیویسته نه خشه ساز خه یال بازی و داهینانه کانی بخاته خزمه تی کاره که وه و هاوسهنگی له

نیوان شیوه و پهنگ و هیله کاندایا بگریت. بویه ده توانین هاوسهنگی بکهین به سی به شی جیاوازه وه، له وانه ش:

یه که م: هاوسهنگی هاوشیوه Symmetrical Balance

دووهم: هاوسهنگی لیکنه چوو Asymmetrical Balance

سییه م: هاوسهنگی تیشکی، یان هاوسهنگی رووناکی Radial Balance

۵- لیکنزیکردنه وه

له بنه رته تدا نه خشه سازی کاریکی سهخت و دژواره، جا ئه م نه خشه سازیه گرافیکی، یان هر نه خشه سازی پروت بیت. بویه ئه وهی

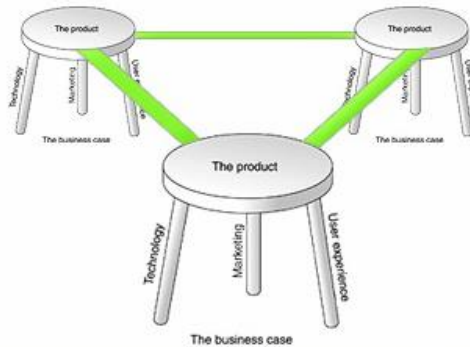
لیره دا بو نه خشه ساز گرنه گه و پیویسته به بایه خه وه کاری تیدابکات و شیوه و رهنگ و هیله کان لیکنزیک بکاته وه و جوریک له نه رم و

لیکنزیکردنه وه له نه خشه سازی کاریکی هونه ریدا

نیانی و هاوسهنگی دروست بکات له نیوان هه موو پیکهاته و پنته کانی نیو کاره که دا. بویه ئه گهر بنه ماکانی نه خشه سازی به شیوه یه کی زانستی و ره چا و کردنی بنه ما ئه کادیمییه کان له بهر چا و نه گیریت، ئه وا بیگومان

ئه نجامیکی باشی نابیت و به و شیوه ئالۆزه ش نییه، چونکه نه خشه ساز پیویسته خوئی بخاته بهردهم کومه لیک ریکاری گرنه گه بهردهم کاره هونه ریه که وه ده بیت کارامه یی خوئی بخاته

لیکنزیکردنه وه ی شیوه کان

گهر له پیناو به ره مهینانی کاریکی ناوازه ی جوانی ئیستاتیکی. که واته

مه بهستی سه ره کی نه خشه ساز رازیکردنی بینه ر، یان به کار به ره، تا ئاستی جوانناسی دانه به زینیت و له سه رنج داندایه یته وه. به مهش نه خشه ساز ده توانیت هه موو پیکهاته کان لیکنزیک بکاته وه و ئاستی هاوسهنگی پیکهاته ی ناو کاره که ش بپاریزیت و به مهش ده توانیت کاره که بگه یه نینیته ئاستی

لیکنزیکردنه وه ی شیوه لیکچوه کان

ساده کردنه وه، به لام له به هایه کی هونه ری ئاست به رزدا بیهیلته وه.

6- دوباره بوونه وه

یه کییک له خاله ههستیارهکانی نهخشهسازی بریتیه له دوباره بوونه وه، چونکه نهگه نهخشه ساز له بهای دوباره بوونه وه

دوباره بوونه وه له نهخشه سازی ته لار سازیدا

تینه گات و له شوین و کاتی خویدا به کاریان نه هیئت، یان به شیوه یه کی گونجاو به کاریان نه هیئت، ئەوا بیگومان کاره هونه ریه نه خشکراوه که تیک ده دات. واته باش به کار نه هیئانی دوباره بوونه وه ده بیته هوی

شیواندنی شیوه که، چونکه (زور) به کار هیئان، یان (که م) به کار هیئانی دوباره بوونه وه راسته و خو کار ده کاته سه ر کاره نه خشکراوه که. بویه پیویسته نهخشه ساز بیروکه و تیروانین و هزری خوی به کار بیئت، تا

دوباره بوونه وه له رازاندنه وه دا

به شیوه یه کی کارامه یی و داهینه رانه مامه له له گه له ته وای شیوه نه خشکراوه که دا بکات. له راستیدا، هه ندیکجار بابه ته که پیویستی به دوباره بوونه وه نییه، به پیچه وانه شه وه

هه ندیکجار پیویستی پییه تی، بویه له هه ردوو دۆخدا پیویسته نهخشه ساز بریاری دروست له باره ی هه ردوو دۆخه که بدات له

دوباره بوونه وه له نووسیندا

کات و ساتی خویداو نه وه ی به سه ردا تینه په ریئت. له و پروه شه وه، ده بینین زورجار نهخشه ساز ئەم دوباره کردنه وه بیمه به ست و مه به ستدارانه له کاتی رازاندنه وه شدا به کار ده هیئت.

۷- ساده کردنه وه

مه رج نییه هه موو کاریکی ئالۆزو جه نجال جوان و سه رنج راکیش بییت، بوویه له سه ر نه خشه ساز پیویسته هه همیشه به ره وه ساده بوونه وه وه نه رم

ساده بوونه وه له نه خشانندی ئیکسوساری روناکی

بوونه وه ی کاره که، یان بابته که بروات و ههنگاوی دروست له و بواره دا هه لگریت. واته له کات و ساتی خویدا چری و ساده بوونه وه به کاربهیت، ئه گه ر نا کاره که، ئینجا بابته که ئالۆزده کات و سه رتاپای ده شیوییت، ئه مه ش له خزمه تی ته واوی کاره که دا نییه. هه موو ئه وانه ش په یوهستن به زهوق و چه زی به کاربه ره وه، یان

بینه ره وه، چونکه ئه م خاله وهک ئه وه وایه، که که سیک ئاره زوو ده کات جله کانی ساده و ساکاربن، یان ناوماله که ی ساده بییت و جه نجال نه بییت، یان زور چه زی له رهنگی پرو چرو زور نییه، به لکو ئاره زوو ده کات رهنگه کان که م و پوخت و که مبن، یان چه ز ده کات خانووه که ی ساده و ساکاربییت و له ده ره وه و ناوه دا ئالۆز نه بییت و پیچ و په نای زور نه بییت. له م سه ره ده مه هاوچه ره خه دا مرۆف هه ولده دات به ره وه

نه خشه سازی که ی ساده له چیشته خانه په کدا

ساده بوونه وه له نه خشه سازی لۆگۆدا

ساده بوونه وه بروات، چونکه ته کنه لۆژیایو پیشه سازی زور ماندووی کردووه، ئه مه ش له پرووی ده روونییه وه کاریکی خراپ نییه، که نه خشه ساز هه همیشه ویستی به رانه بر وه برگرییت و فه رامۆشی نه کات له داخوازییه کانیدا. که واته هه ندیکجار ژیانکردن پیویستی به ساده بوونه وه هه یه، تا مرۆفه کان بتوانن بی کیشه ژیان بکه ن و به ئاسووده یی بژین.

نه خشه سازی ساده له بواری نه لاسازیدا

ساده بوونه وه بروات، چونکه ته کنه لۆژیایو پیشه سازی زور ماندووی کردووه، ئه مه ش له پرووی ده روونییه وه کاریکی خراپ نییه، که نه خشه ساز هه همیشه ویستی به رانه بر وه برگرییت و فه رامۆشی نه کات له داخوازییه کانیدا. که واته هه ندیکجار ژیانکردن پیویستی به ساده بوونه وه هه یه، تا مرۆفه کان بتوانن بی کیشه ژیان بکه ن و به ئاسووده یی بژین.

۸- لیزیدکردن، پهره پیدان

یه کییک له سهختترین ههنگاوهکانی نهخشهسازی لیزیدکردنه، چونکه ئەگەر نهخشهساز لیزان و کارامه و داهینه نه بییت، ئەوا ناتوانییت بواری لیزیدکردن بخاته بواری جیبه جیکردنه وه، چونکه لیزیدکردن پیویستی به سی ههنگاوی یه کله دوای یه ههیه و ده بییت نهخشهساز رهچاویان بکات ئەوانیش بریتین له: پلان بو دارشتن، جیبه جیکردن، پیشکه شکردن. واته ئەگەر نهخشهساز پیشهکی پلان بو کارهکهی دانه نییت، که چی دهکات و چون دهیکات و بوکیی دهکات؟ ئەوا به دلنیا ییه وه ناتوانییت بگاته ئاستی جیبه جیکردن و پاشان له

لیزیدکردن له نهخشهسازی شیوه یهکی هونه ریدا

پیشکه شک

ردنیشدا شکست دههینییت. که واته هه موو ئەوانه پیویستیان به پلانیکی توکمه ههیه و پلانیش پیویستی به بیروکهی جوان و باش ههیه و هه می شهش بیروکه و پلانی باش

لیزیدکردن له نهخشهسازی پۆسته ردا (رۆژنامه که)

کهسانی خاوهن ئەزموون و بیرتیژو کارامه دایده هینن. بویه پیویسته نهخشهساز هه می شه

لیزیدکردن له نهخشهسازی پۆسته ردا (گوریسه که)

چاوکراوه و بیرتیژییت له هه مووشیان گرنگتر پیویسته ئاگاداری پیشکه وتنهکانی جیهان بییت و بزانییت رۆژ به رۆژ له ده و روبه ریدا چی دهگوزهرییت و چی روودهات و له جیهاندا داخوازی له سه رچی زۆره؟

مامۇستا چى دەكات؟

يەكەم ئەركى مامۇستا خويىندىنەۋەى بابەتەكەيەۋ دواتر لە تىنۋوسىڭدا ھەندىك كورته بابەت لەنىوباسەكەدا دەردەھىنىت، بەتايىبەت ئەۋانەى گىرنگى بۇ ئاماژەپىدان لەناۋ پۇلدا. واتە پىۋىستە مامۇستا ئەۋە بزانىت ئەم زانىارىيانە يەكەم بۇ دەۋلەمەندىكى ئاستى زانىارى مامۇستايە، ئىجا گەياندنى بەشىۋەيەكى سادەۋ ساكار بۇ قوتابىيەكان.

پلانى فېركارى

ئامانچ: كارکردنى بەكۆمەل / ھارىكارى و ھەرەۋەزى

مامۇستا وئىنەيەكى نەخشەسازى نامىش دەكات و دواتر ھەنگاۋەكانى دروستکردن بۇ قوتابىيەكان شىدەكاتەۋە، تا بزىان چۇن كىشراۋە؟ چۇن دانراۋە؟ چۇن كارى تىداكراۋە؟ سەرچاۋەى نەخشەسازىيەكەش چىيە؟ كام لە بنەما نەخشەسازىيەكانى تىدايە؟ كام لە بنەما نەخشەسازىيەكان فەرامۇش كراۋە؟

پاشان مامۇستا قوتابىيەكان دەكاتە چوار كۆمەلە، بۇ ھەر كۆمەلەيەكەش تىملىدەرىك دادەنىت، دواتر ئەركەكان دابەش دەكات بەسەر كۆمەلەكاندا، بەم شىۋەيە:

كۆمەلەى يەكەم: نەخشەسازى بۇ كالاىەكى ناومال بكىشن.

كۆمەلەى دوۋەم: نەخشەسازى بۇ دروستکردنى تەلارىك بكىشن.

كۆمەلەى سىيەم: نەخشەسازى بۇ دروستکردنى شارىك بكىشن.

كۆمەلەى چوارەم: نەخشەسازى بۇ دروستکردنى لۇگۋيەك بكىشن.

ئىدى، پاش دابەشکردن و دىارىکردنى كۆمەلەكان مامۇستا بەسەر كۆمەلەكانەۋە دەگەپىت و سەرنج و تىبىنى و زانىارىيان پى دەدات و پىنمايىان دەكات لەكاتى كارکردندا، تا كارىكى جوان و پىكوپىك ئەنجام بەدن، لەگەل رەچاۋکردنى بنەماكانى نەخشەسازى، پاشان لە كۆتايى كارەكاندا سەرپەرشتيارى كۆمەلەكان كارە ئەنجام دراۋەكانىان نامىش دەكەن و لەسەر بابەتەكانىان دەۋىن و پوونكردەۋە پىشكەش دەكەن و كۆمەلەكان لەسەر كارى يەكتر گىفتوگۇ دەكەن و بىرورا دەگۋرپنەۋەۋ پىشنيار بۇ يەكتر دەكەن.

سەرچاوهی فێرکاری

که رهسته و پێداویستی سه ره تایی: کاخه زی سپی به قه باره ی (A4)، کارتۆن، قه له م ره ساس، راسته، پرگال، قه له مرهنگ، ماجیک، پاستیل، کاخه زی رهنگا ورهنگ، مقه ست.

هۆکاری پروونکاری: وینه ی نه خشه سازی شاریک، وینه ی نه خشه سازی که رهسته و شمه کی ناوکال، وینه ی نه خشه سازی جلوبهگ، هه ر وینه یه ک مامۆستا به گونجاوی ده زانیت بۆ خسته پرووی وانه که.

لیکبه ستن و پیکگرتن

مامۆستا بۆ پته وکردنی وانه که ی هانا بۆ بابه ته کانی پۆلی سییه م و چوارهم و پینجه م ده باته وه و له وانه تازه که داو به بیری قوتابییه کانی ده هینیته وه، که له رابردوودا ئه م وانه یه یان به ساده یی خویندووه.

هه لسه نگاندن

ئامانج: تییینکردن

ئامرازی هه لسه نگاندن: خسته ی چاودییری

ئه نجامی فێرکاری: قوتابییه کان له کومه له کانیاندا نه خشه سازی بۆ شتیک ده کهن، که بۆیان دیاریکراوه، یان خۆیان دیاری ده کهن.

ژ	ئاماره کانی جیبه جیکردن	نرخاندن	
		به لی	نه خیر
۱	به باشی پلانیان داناوه بۆ نه خشه سازییه که؟		
۲	له ناو کومه له که دا راوو سه رنجی یه کتر وه رده گرن؟		
۳	ورده کارن له کاتی جیبه جیکردندا؟		
۴	رینماییه کانی مامۆستا به هه ند وه رده گرن؟		
۵	رپز له کاری یه کتر ده گرن؟		
۶	ده توانن داهینان له بیروکه کاندایه کهن؟		
۷	ره چاوی پاکوخواوینی له کاره که دا ده کهن؟		

وانه‌ی دووهم

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی
بابه‌ت: نه‌خشه‌سازی رازاندنه‌وه
کاتی دیاریکراو: ۲ به‌شه‌وانه

سووده به‌ده‌سته‌هاتووه‌کانی ئەم وانه‌یه

سووده زانیارییه‌کان

قوتابی ئاشنایه‌تی له‌گه‌ل یه‌که‌کانی رازاندنه‌وه‌دا په‌یدا ده‌کات.

سووده کارامه‌یه‌کان

قوتابی یه‌که‌کانی رازاندنه‌وه ده‌کیشیت به‌به‌کاره‌ینانی شیوه‌ی جیاوازی
ریک، نارپیک، ئازاد، دواتریش ئەم یه‌کانه دووباره ده‌کاته‌وه.

سووده ویژدانیه‌کان

قوتابی فییری ورده‌کاری و پشوو‌دریژی ده‌بیت له‌کاتی کارکردندا. هه‌روه‌ها
توانای مانه‌وه‌ی له‌سه‌ر کاری هونه‌ری زۆرده‌بیت و دانبه‌خویدا ده‌گریت.

راهیژان و توانسته پیشه‌کییه‌کان

فییرکاری پیشوه‌خت

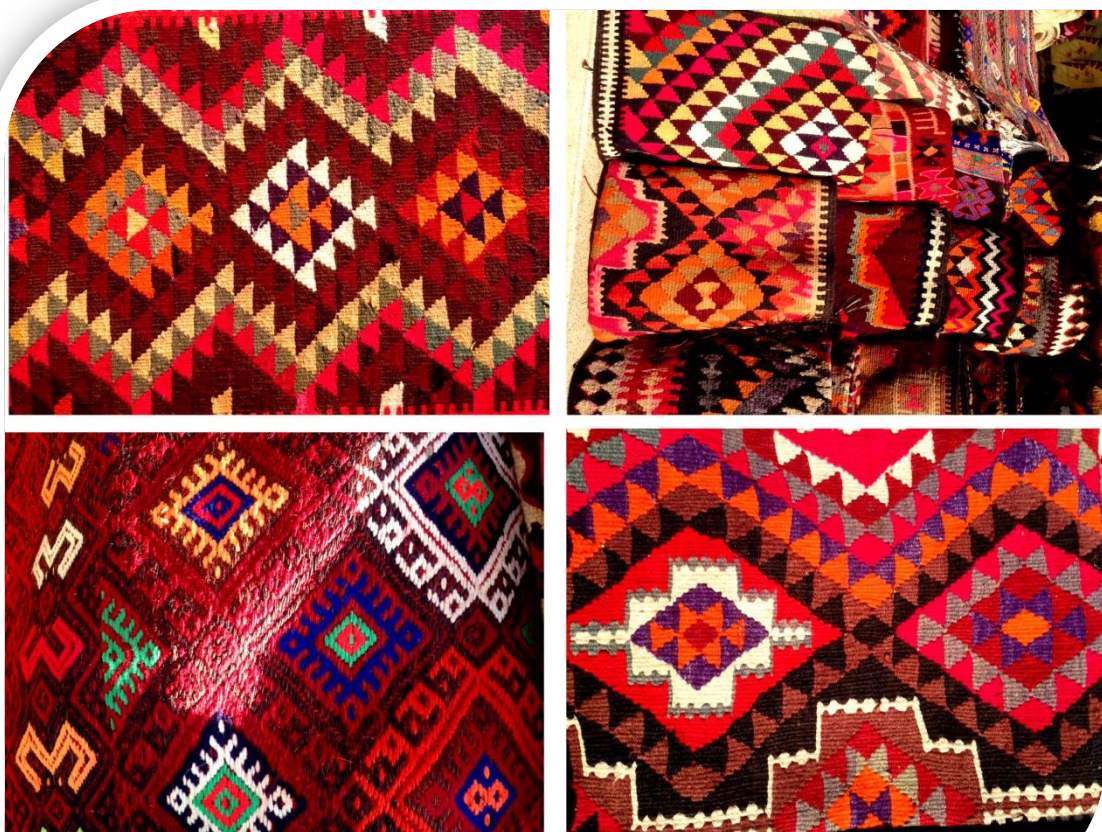
مامۆستا ئە‌وه‌کاره ئە‌نجام‌دراوانه‌ی له‌ پۆلی یه‌که‌م و پینجه‌مدا
ئە‌نجام‌دراون به‌بیر قوتابییه‌کانی ده‌هینیت‌ه‌وه‌و ئە‌و پرۆگرامه‌ی له‌ پۆلی
چواره‌میشدا خویندوو‌یه‌تی له‌باره‌ی بنه‌ماکانی رازاندنه‌وه‌وه دووباره‌یان
ده‌کاته‌وه‌و شیوه‌یه‌ک له‌ لیکبه‌ست ئە‌نجام ده‌دات له‌ریگه‌ی ئاراسته‌کردنی
هه‌ندیک پرسیاری، وه‌ک:

- جو‌ره‌کانی رازاندنه‌وه چه‌ندن؟
- له‌کویدا رازاندنه‌وه به‌کارده‌هینریت؟
- بوچی رازاندنه‌وه به‌کارده‌هینریت؟
- چون له هونه‌ری رازاندنه‌وه تیگه‌یشتوویت؟

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

مامۆستای وانه‌که سه‌ره‌تا بۆ ده‌وله‌مه‌ندکردنی بابته‌که هانا بۆ کۆمه‌لیک شمه‌کی کورده‌واری ده‌بات و نه‌خشونیاگاره‌کانیان پیشان ده‌دات، وه‌ک: فه‌رشی کوردی، جاجمی کوردی، به‌ره‌و رایه‌خی کوردی، جا له‌نیو ئه‌و شمه‌کانه‌دا کۆمه‌لیک نه‌خشونیاگاری جوان و سه‌رنج راکیش هه‌ن، که ده‌توانیته‌ ئاراسته‌ی بیرکردنه‌وه‌ی منداله‌کانی پی بگۆردیته‌، تا بتوانن به‌شیوه‌یه‌کی قوولتر له‌ جاران له‌کاره هونه‌رییه‌کان رابمینیته‌ و به‌های ته‌واویان بۆ دابنیته‌، چونکه مندال له‌م ته‌مه‌نه‌دا باشتر ده‌توانیته‌ له‌ کاره هونه‌رییه‌کان تیگیات و ده‌سته‌واژه‌کان شی ده‌کاته‌وه‌.

هه‌روه‌ها مه‌رج نییه‌ ئه‌و نه‌خشونیاگاران ته‌نها له‌ بابته‌ی رستن و چنینه‌دا هه‌بن، به‌لکو له‌بواری خشل و بابته‌کانی خو‌پازاندنه‌وه‌شدا ده‌بینیته‌.

نمونه‌ی نه‌خشی رازاوه‌ی سه‌ر رایه‌خی کوردی

به سه بردنی کاتیکی خوش

- هه ندیک له و شمه کانه ی ماله وه تان بژمییره، که نه خشی رازاوه ی تیدا به کارهاتووه.
- مه به ست له نه خشی رازاوه چیه؟
- چهند نمونه یه کی وینه ی ئاماده ی پر له نه خشی رازاوه بو قوتابیه کان نمایش بکه.

یه که ی وانه که و ناساندنی

یه که ی رازاندنه وه: به بیر قوتابیه کانی بهینه وه، که یه که ی رازاندنه وه پیویسته ره چاوی ئه م بنه مایانه بکات، وه ک هاوسه نگی و پوختی و پاکی.

یه که ی نه خشه سازی: به دلنیا ییه وه رازاندنه وه پیویستی به نه خشه سازی وه له نه خشه سازیشدا پیویسته بنه ماکانی نه خشه سازی ره چاوبکریت، وه ک: یه کییه تی، سه نگی، ریت، یه کسانبوون، فره جووری، که هه موو ئه وانه ش پیویستیان به یه کتر ده بیت و بی یه ک کاره که نه شیاو ده بیت.

رازاندنه وه ی ئه ندازه یی: له وانه کانی پیشوودا پشت به رازاندنه وه ی ئه ندازه یی سیگو شه، چوارگوشه، لاکیشه... به ستر، به لام له مسالدا پشت به هیلی به یانی ده به ستریت، تا شیوه ی ئه ندازه یی رازاوه دروست بکریت. ئه مه جگه له وه ی شیوازی کارکردن له م قرناخدا فره پیشکه وتووتره له جارن.

ده فته ری هیلی به یانی: تینووسیکی هیلکاری بوکراوی ئاماده یه و ده توانریت بی به کارهینانی راسته، یان پرگال کاری تیدابکریت و هه رشیه یه کت بویت تیدا ئه نجام ده دریت. (کاخه زی میلیمه تریشی پیده گوتریت)

سه رچاوه ی فیرکاری

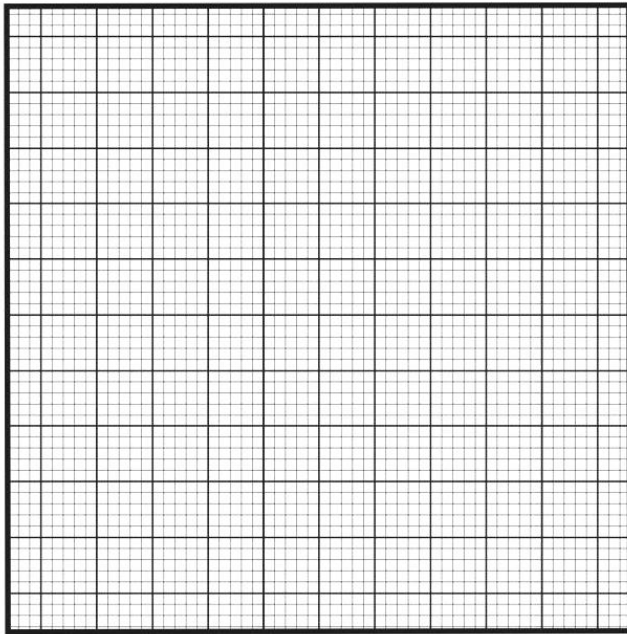
که رهسته و پیداویستی سه ره تایی: کاخه زی سپی قه باره (A4)، کاخه زی تریس، قه له م ره ساس، قه له م پرهنگ، ماجیک، قه له م سو فتی نمره (0.5 – 0.7).
هۆکاری پروونکاری: نمونه ی چهند که رهسته یه کی چنراو، نمایشکردنی چهندین نمونه ی وینه ی رازاوه، که له ژیانی رۆژانه دا هه میشه به رچاوده کون، وه ک: فره ش، کاشی مؤزائیک، جلوبه رگ، رایه خ، نه خشونیکاری رازاوه ی سه ر که تیه ی په نجه ره، نه خشونیکاری سه ردیواره کونه کان (به تاییه ت ئه وانه ی به خشی سوور دروستکراون).

رەگەزەکانی جییه جیکردن

خۆئامادەکردن:

سەرەتا مامۆستا پیشووەخت داوای لە قوتابییهکان کردوو، که دەفتەری هیللی بەیانی (دەفتەری ختوت بەیانی) لەگەڵ خۆیاندا بهینن. لەو ڕووەشەوه، مامۆستا لەمەلەوه هەندیک ئامادەکاری کردوو بۆ گوتنەوهی وانەکهی، وهک ئامادەکردنی شیوهیهکی رازاوه، تا به قوتابییهکانی پیشان بدات و قوتابییهکانیش لەمەبهستی مامۆستا تییگەن، جا ئەگەر مامۆستا نمونەیهکی زیندوو لەبەرچاوی قوتابییهکان ئەنجام بدات، ئەوا هەرزۆر باش دەبیت و قوتابییهکانیش ئەو ترسهیان دەشکیت. هەروەها مامۆستا دەتوانیت لەسەر وایتبۆردەکه بەراستهیهکی گەوره هیلکارییهکی وهک دەفتەرە بهیانییهکه بکیشیت و شیوازی بهکارهینانی دەفتەرەکه بۆ قوتابییهکان ڕوونبکاتهوه.

مامۆستا داوا لە قوتابییهکان دەکات نهخشیک لە خهیاڵیاندا بکیشن و دواتر ههمان ئەو نهخشه به هیمنی لەسەر کاخهزی بهیانییهکه بهپیی ئەو چوارگۆشه گەورهو بچووکانهیی لەسهریهتی نهخشهکه بکیشن. پاشان داوی تهواو بوونی نهخشهکه داوا لە قوتابییهکان بکه کاخهزی تریسهکه بخهنه

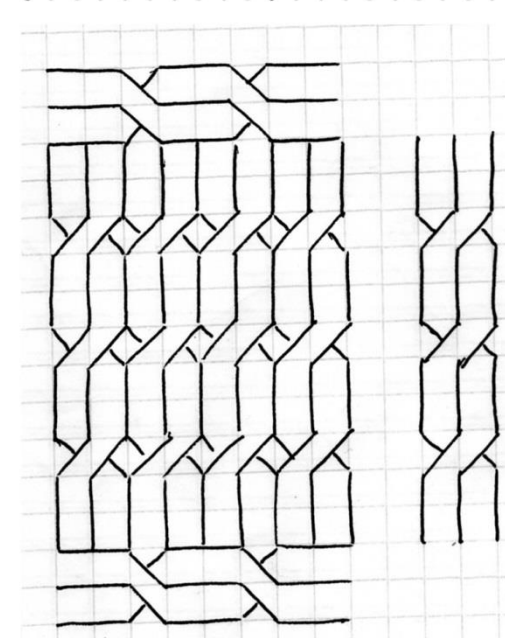
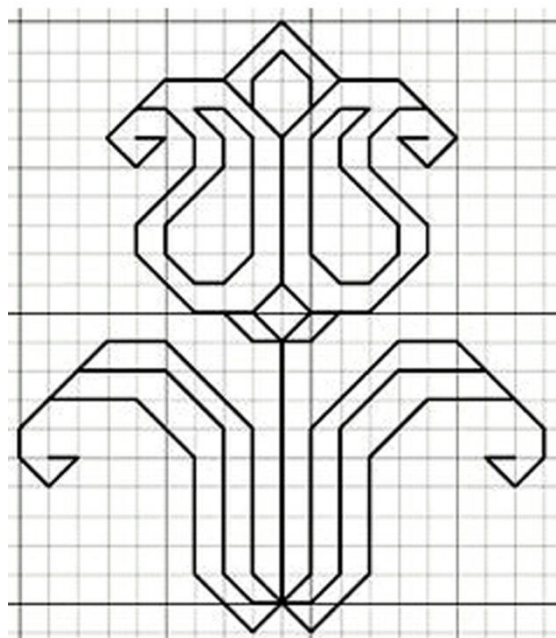
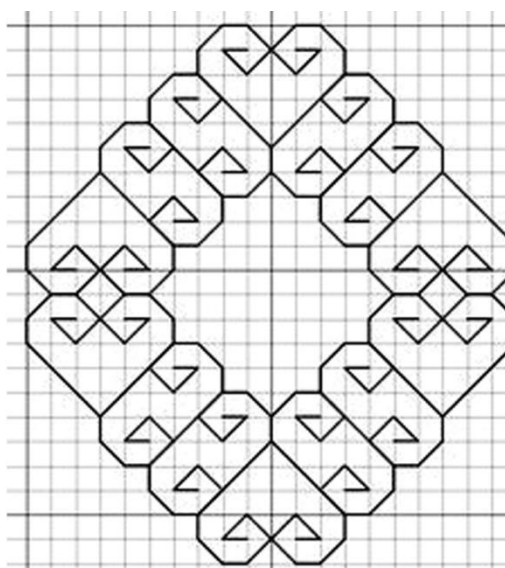
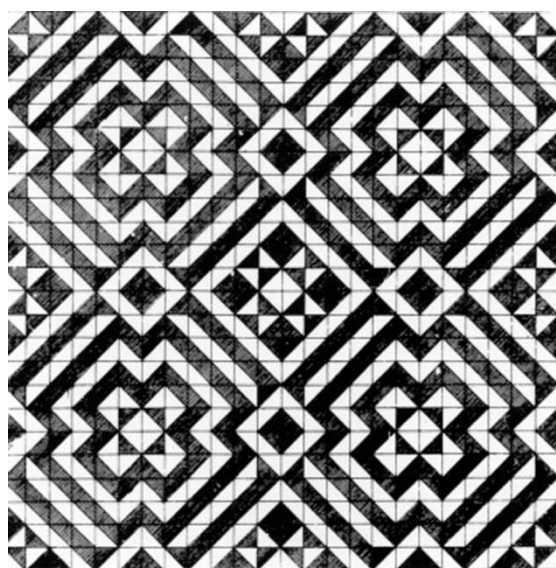

نمونهی کاخهزێکی بهیانی

سەر نهخشهکهو بهقهلم
رەساس بەسەریدا بچنهوه،
داوی ئەوهی کۆپییهکی
نهخشه رازاوهکهیان چنگ
دهکهویت، دهتوانن ههمان
نهخشی سەر تریسهکه
لهسەر کاخهزه سپیهکه
(A4) دابنن و ههلی
بگیرنهوه و دواتر جاریکی تر
بهسەریدا بچنهوه، تا
کۆپییهکی تر لهو نهخشه

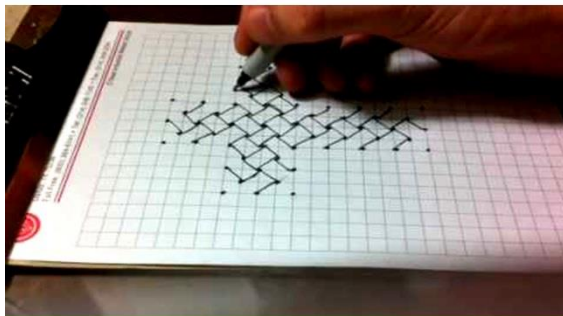
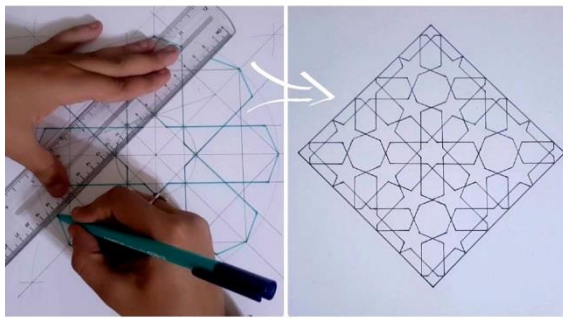
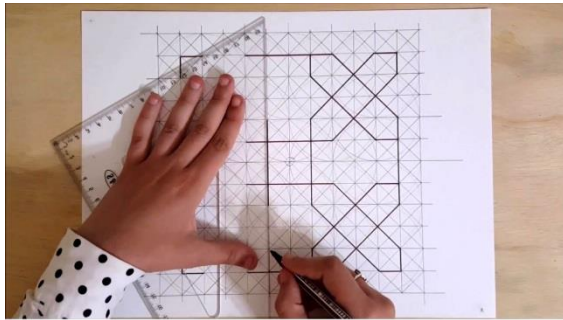
بچیته سەر کاخهزه سپیهکه. ئیدی بهم پرۆسهیه قوتابی دهتوانیت لهماوهیهکی کهمدا کاریکی هونەری ئەنجام بدات.

ماموستا داوا له قوتابییه کان دهکات چند نمونه یه کی پازاندنه وه
 له سهر کاخهزه سپییه که بکیشن، وهک تاقیکردنه وه، دواتر ئه م شیوه یه
 بگوازنه وه بوسه ر کاخهزه به یانییه که له گه ل ره چا و کردنی پاکی و پوختی و
 ریکی له کارکردندا. ههروه ها ره چاوی ئه و هیلاننه ش بکریت، که له کاخهزه
 به یانییه که دا هه یه، چونکه تا به ریکی نه خشه که ئه نجام بدریت، ئه و ا بیگومان
 به های جوانی کاره که باشتر دهرده که ویت.

نمونه ی چند نه خشیکی پازاوه له سهر کاخهزی به یانی

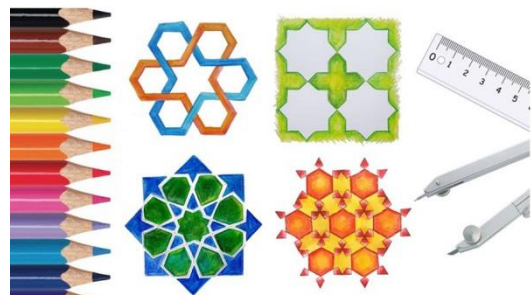
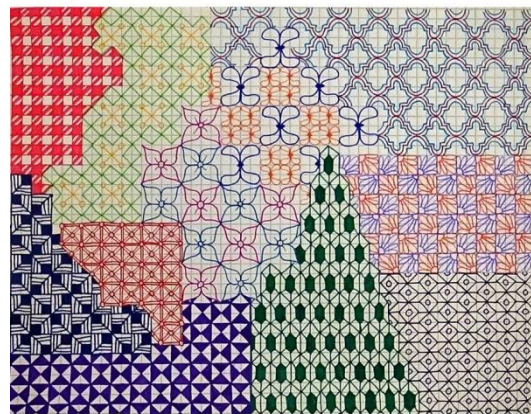
قوتابی دهتوانیت راسته و خۆ له سه ر کاخه زه به یانییه که کاربکات، به لام ئه گهر یه که مجار به قه له م ره ساس کاره که ی ته و اوبکات، دواتر

شیوازی کارکردن له سه ر کاخه زی به یانی

دهتوانیت به قه له م سو فت به سه ریدا بچیته وه، چونکه ئه گهر هر هه له یه ک بکات ئه وا دهتوانیت هه له که بسریته وه و چاکسازی تیدا بکات و دواتریش به قه له م سو فت کاره که جوانتر بکات، یان به ماجیک نه خسونیگاره رازاوه که به شیوه یه کی هونه رکاری جوان رهنگ بکات و هیژیکی جوانتری پییبه خشیت.

قوتابی دهتوانیت به ئاره زوی خوی رهنگه کان دابنیت له گه ل ره چا و کردنی پله ی رهنگی.

رهنگکردن دوا ی ته و اوبوون

هەلسەنگاندن

ئامانج: تېيىنىكىردن

ئامرازى هەلسەنگاندن: خىشتەى چاودىرى

ئەنجامى **فېركارى:** قوتابىيەكان يەكەيەكى نەخشەسازى پازاندنەو ئەنجام دەدەن لەو شىوئە ئەندازەيىانەى خۇيان پلانىان بۆكىشاوئەو دواتر نەخشەكان دووبارە دەكەنەو.

ژ	ئامازەكانى جىيەجىكىردن		نرخاندن
	بەلى	نەخىر	
۱			ھىلكارىيەكانيان بەباشى و پىكى و پوختى كىشاون؟
۲			لە پازاندنەوئەدا وردەكارن لەكاركىردندا؟
۳			وردەكارىيەكانيان لەجىگەو پىگەى خۇياندا بەكاردەھىناوئە؟
۴			ئەو شىوانەى ھەلياندا بېزىرن جىگەى تىرامان و لىوردنبوونەوئەھى؟
۵			لە شىوئەكاندا سوود لە نەخشى فۆلكلورى كوردى وەردەگرن؟
۶			سوود لە نەخشەسازى وەردەگرن بۆ مەبەستى پازاندنەوئە؟
۷			رېنمايىەكانى مامۇستايان بەھەند وەرگرتوئە؟
۸			كەرەستەو شەمەكى پىويستيان لەگەل خۇياندا ھىناوئە؟
۹			رېز لەكارى يەكتر دەگرن و ستايشى يەكتر دەكەن؟
۱۰			رەچاوى ھىمنى پۆل و ياساى خۇپارىزى دەكەن؟

ئەركى مالىوئە: مامۇستا داوا لەقوتابىيەكان دەكات نەخشەسازى بۆ كارىكى پازاندنەوئە بكن، لەگەل رەچاوكردنى پاكى و پىكى و پوختى.

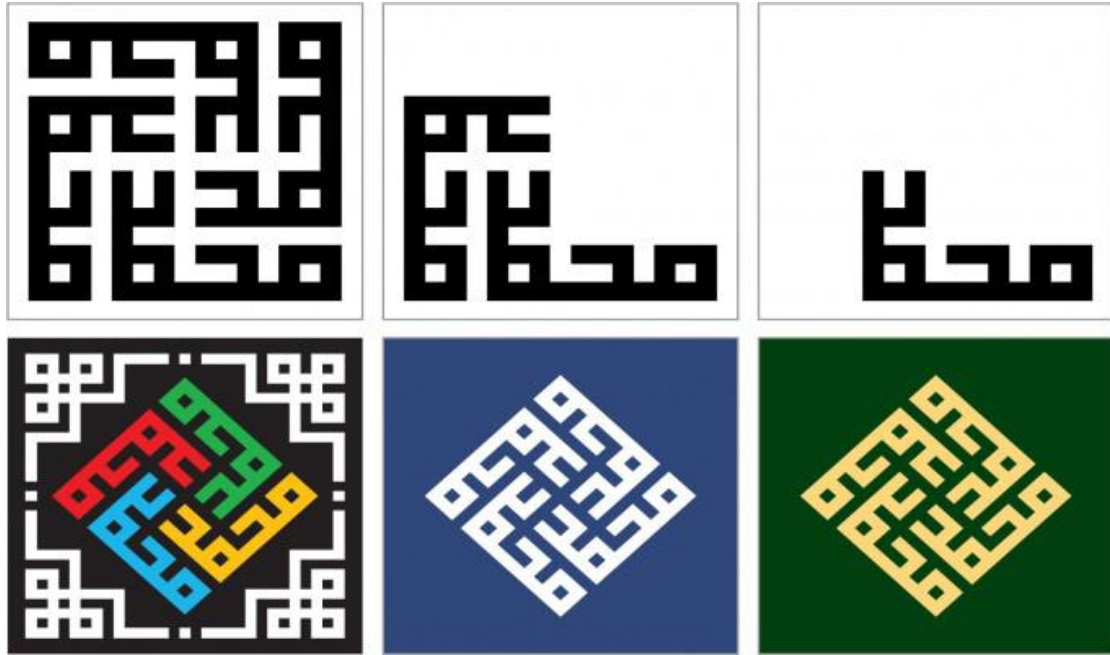
وانه‌ی سیئه‌م

ته‌وهر: نه‌خشه‌سازی

بابه‌ت: نه‌خشه‌سازی رازاندنه‌وه

وانه: نووسینی کوفی

کاتی دیاریکراو: ۳ به‌شه‌وانه (به‌پیی پیویست ده‌توانریت زیادبکریت)

سووده به‌ده‌سته‌اتوو‌ه‌کانی ئه‌م وانه‌یه

سووده زانیارییه‌کان

قوتابی ئاشنایه‌تی له‌گه‌ل جوړیککی نویی خو‌شنووسی په‌یدا ده‌کات.

سووده کارامه‌یییه‌کان

قوتابی یه‌که‌کانی رازاندنه‌وه ده‌کی‌شیت به‌به‌کاره‌یتانی پیتی خه‌تی کوفی، که جوړیک له‌شیوه‌ی ئه‌ندازه‌یی تیدا به‌دیده‌کریت.

سووده ویژدانیه‌کان

قوتابی فی‌ری ورده‌کاری و پشوودریژی ده‌بیت له‌کاتی کارکردندا. هه‌روه‌ها قوتابی فی‌رده‌بیت داهیتان له‌شیوازه‌کانی رازاندنه‌وه‌دا بکات.

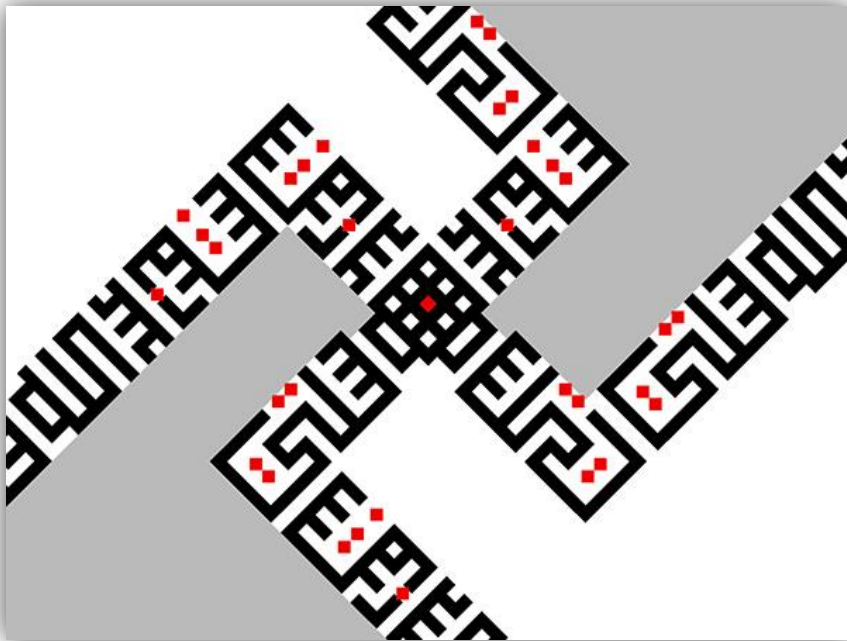
راهيزان و توانسته پيشه‌کيه‌کان

فترکاري پيشوخت

مامؤستاي وانه‌که هه‌ولده‌دات جياوازييه‌ک دروستبکات له‌نيوان وانه‌کانی سالانی رابردوو له‌گه‌ل ئه‌مسالدا، ئه‌ویش به‌هوی گۆرانکاری له‌ شيوازی پيته‌کاندا، چونکه هه‌روه‌ک ده‌بينريٲ جۆري پيته‌کانی نووسين گۆرانکاریان به‌سهرداديت هه‌ر له‌ شيوه‌و جۆري نووسينه‌که‌شدا. که‌واته قوتابيه‌که ئه‌وه‌ی بۆ روونده‌کرٲته‌وه، که نووسين، يان خوشنووسين ته‌نها يه‌کجۆري نيه‌، به‌لکو مروٲ ده‌توانيت چه‌ندين شيوازی جياواز به‌کاربينٲ، هه‌روه‌ک له‌ رابردوودا پرؤقه‌يان له‌سهر خه‌تی روقعه‌ کردوو هه‌و ئه‌مساليش راهينان له‌سهر ناسيني خه‌تی کوفي ده‌که‌ن.

برگه‌ی خوٲاماده‌کردن

يه‌کيک له‌و خاله‌ گرنگانه‌ی مامؤستا پيويسته بايه‌خی پٲيدات، برٲٲيه له‌وه‌ی، که ئه‌م جۆره خوٲنووسييه، وه‌ک يه‌که‌يه‌کی رازاندنه‌وه‌و

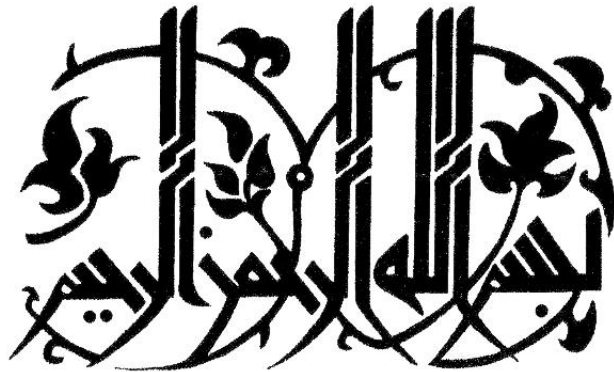

نه‌خشه‌ساز
ی مامه‌له‌ی
له‌گه‌لدا بکات
و هيٲزی
رازاندنه‌وه
به‌پيته‌کان
ببه‌خشيٲ،
ئه‌وه‌ش به
بواردان به
قوتابی، تا
هيٲزو توانای
داهينانی

خوی به‌کاربهينٲ و کارامه‌بیه‌کانی خوی له‌بواری هيٲکاری و نه‌خشه‌سازيدا بخاته‌گه‌ر، به‌لام به‌ومه‌رجه‌ی مامؤستا ياساکانی ئه‌م جۆره نووسينه‌ بۆ قوتابيه‌کان شی بکاته‌وه.

یه‌که‌ی وانه‌که‌و ناساندنی

یه‌که‌ی پازاندنه‌وه‌ی نووسین: بریتییه له‌و پیتانه‌ی، که خو‌شنووس له‌بواری

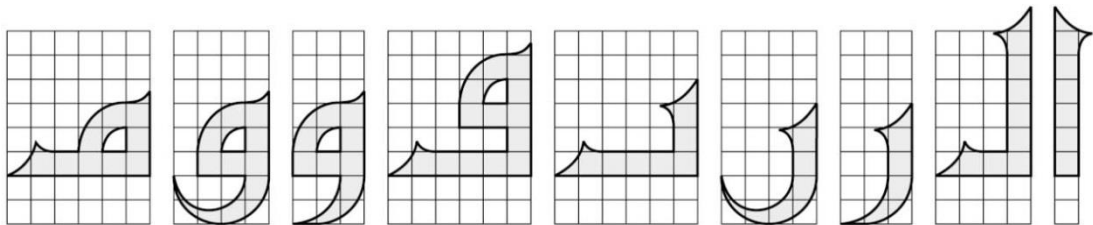

نمونه‌ی یه‌که‌ی پازاندنه‌وه‌ی نووسین وینه‌ی 1

پازاندنه‌وه‌دا به‌کاریان ده‌هینیت، به‌مه‌به‌ستی به‌خشیینی هییزی جوانکاری به‌پیته‌کان، ئنجا وشه‌کان، دواتر رسته‌که، یان ده‌سته‌واژه‌که. (وینه‌ی

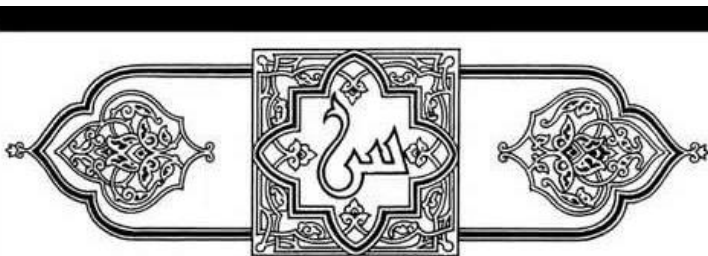
(۱)

نووسینی کوفی: بریتییه له‌و نووسینه‌ی پشت به شیوازی ئەندازه‌یه ده‌به‌ستیت له نووسینداو خاوه‌نی یاساو ریسای تایبته به‌خویه‌تی، به‌لام له‌گه‌ل ئەوه‌شدا ده‌توانریت بابته‌ی پازاندنه‌وه یه‌که‌یه‌کی سه‌ره‌کی له نووسینه‌که‌دا پیکبه‌هینیت. (وینه‌ی ۲)

نمونه‌ی چهند پیتیکی کوفی وینه‌ی 2

یه‌که‌ی پازاندنه‌وه: لیره‌دا پازاندنه‌وه له‌ناو خودی پیته‌کاندا دروسته‌کریت.

به‌کاره‌ینانی پازاندنه‌وه له‌گه‌ل نووسینی کوفیدا وینه‌ی 3

واته پیته‌کان به‌شیوه‌یه‌کی تیکئالو، یان به‌شیوازیکی ئەندازه‌یی یه‌کتر بر به‌کارده‌هینریت و شیوازیکی جوانی

پازاوه پیشان ده‌دات، له‌گه‌ل پازاندنه‌وه‌ی گیاییش ده‌توانریت تیکه‌ل بکریت.

(وینه‌ی ۳)

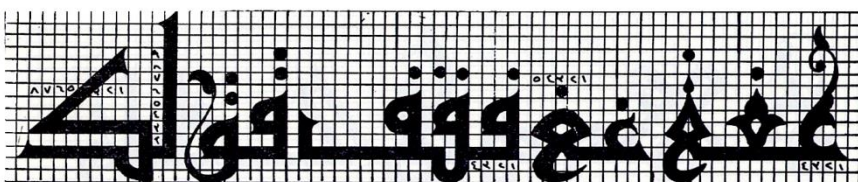
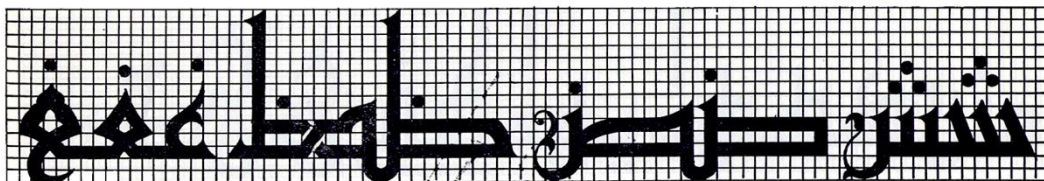
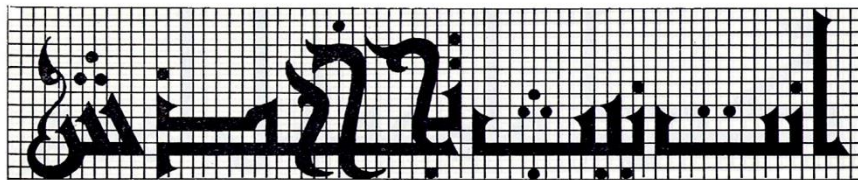
سەرچاوهی فێرکاری

کهرهسته و پێداویستی سههرهتایی: کاخهزی سپی (A4)، کاخهزی تریس، کاخهزی بهیانی، راسته، پرگال، قهلهم رهساس، ماجیک، قهلهمرهنگ. هۆکاری پروونکاری: مامۆستا کۆمهلیک نمونهی ئامادهکراو بۆ قوتابییهکان نمایش دهکات و جۆری نهخشهکان و یاسای کیشانی پیتهکان بۆ قوتابییهکان پرووندهکاتهوه.

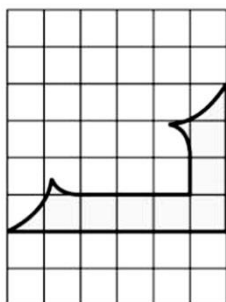
رهگهزهکانی جیهجیکردن

چالاکي:

سههرتا مامۆستا لهسههر وایت بۆردهکه چهند هیلیکی چوارگۆشهی

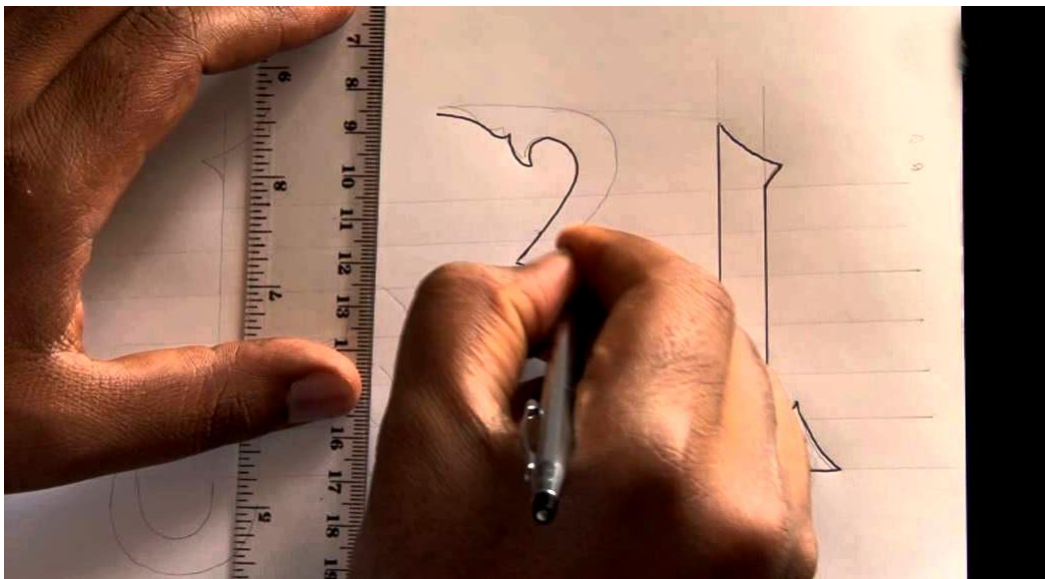
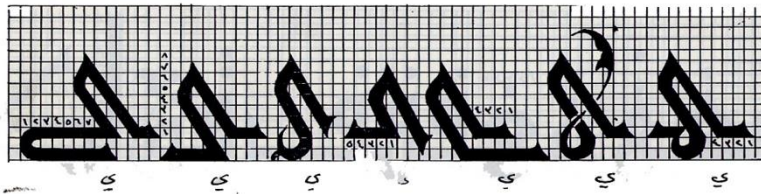
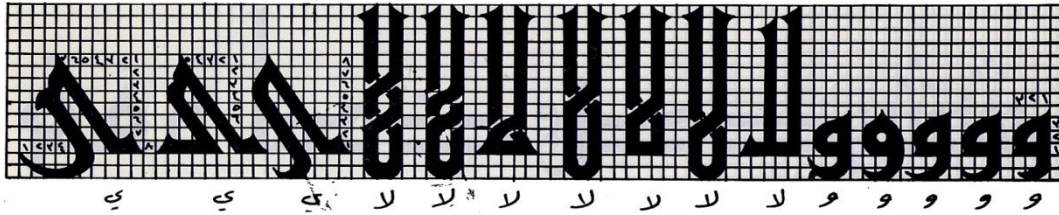
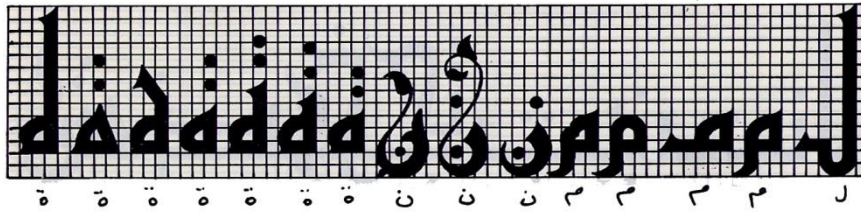
نمونهی ههندیك له پیته سههرتاییهکان وینهی 4

وینهی 5

هاوشیوهی کاخهزی بهیانییهکه دهکیشیت و دواتر یاسای ههرپیتیک بۆ قوتابییهکان پرووندهکاتهوه (وینهی ٤)، چونکه ههرپیتیک بهپیی بهرزی و نزمی، دریزی و کورتی یاساکهی دهگۆریت. بۆنمونه پیتی (ب) پێویستی به چوار خانهی بهرزی و یهک خانهی پانی و شهش خانهی دریزی ههیه. (وینهی ٥)

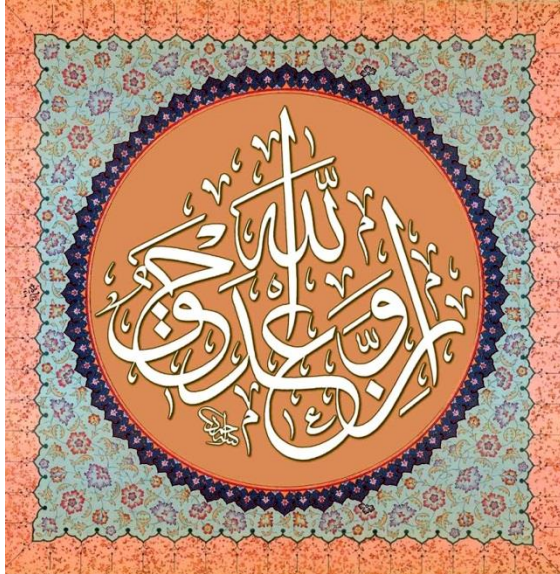
چەند نمونەيەك لە پيوانەي پیتە کوفییەکان:

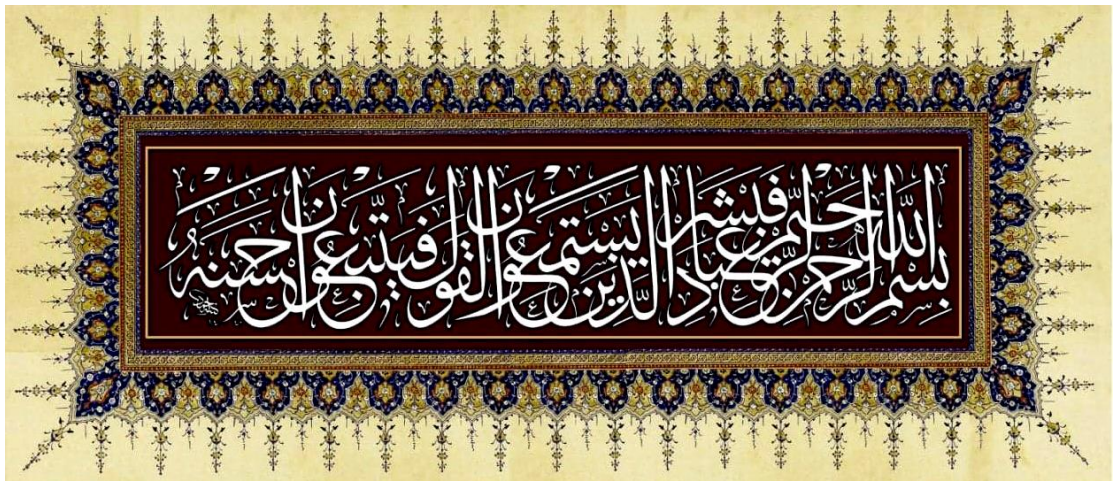
پيويستە مامۆستای وانەكە، كارەكە بۆ قوتابییەكان ئاسان بكات و لەرێگەي ئەو چوارگۆشانەي لەناو كاخەزە بەیانییەكەدا هەن شیوازی کارکردن و پڕکردنەو بۆ قوتابییەكان شی بکاتەو.
ئەرکی ماله‌وه: (کوردستان جوانه) قوتابییەكان لەماله‌وه بینوسنەو.

ئەحمەد سەئید

خۆشنووسی کورد «ئەحمەد سەئید ئەحمەد» ناسراو بە «ئەحمەد سەئید»، لەسالی (١٩٥٧) لەشاری سلیمانی لەدیكبوو. كۆلیژی- کارگیری بەشی ژمیریاری لەسالی (١٩٨٢) لە زانکۆی سەلاحەدین تەواو دەکات. لەسالی (١٩٧٩) بۆیەکەمجار ئاشنایەتی لەگەڵ خۆشنووسین پەیدا

دەکات و راهێنان لەسەر کورپاسەیی «هاشم بەغدادی» دەکات و دوای ئەوە لەسالی (١٩٨٥) راهێنان لەسەر کارەکانی خۆشنووسی ناواری عێراقی «جاسم نەجەفی» دەکات و لەسالی (١٩٨٨) پەيوەندی بەناوبراو دەکات لە نەجەف. ناوبراو بەشداری لە چەندین پیشانگەی خۆشنووسینی ناوخوازی و هەریمی و نیو دەهەتی کردووە.

سیروان کهمال

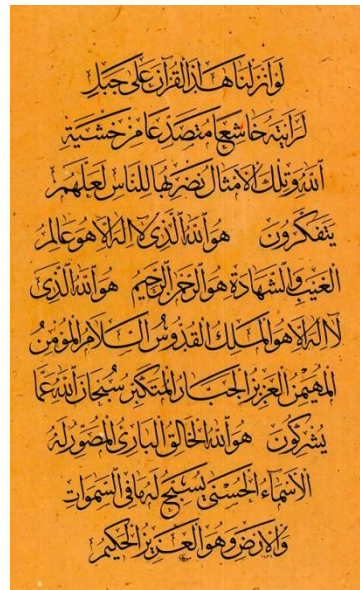
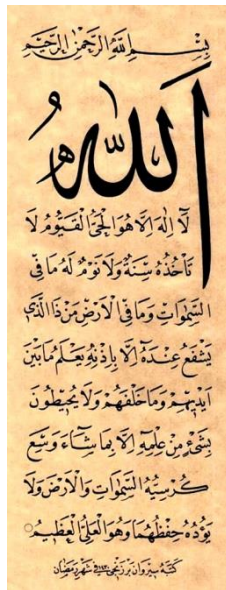
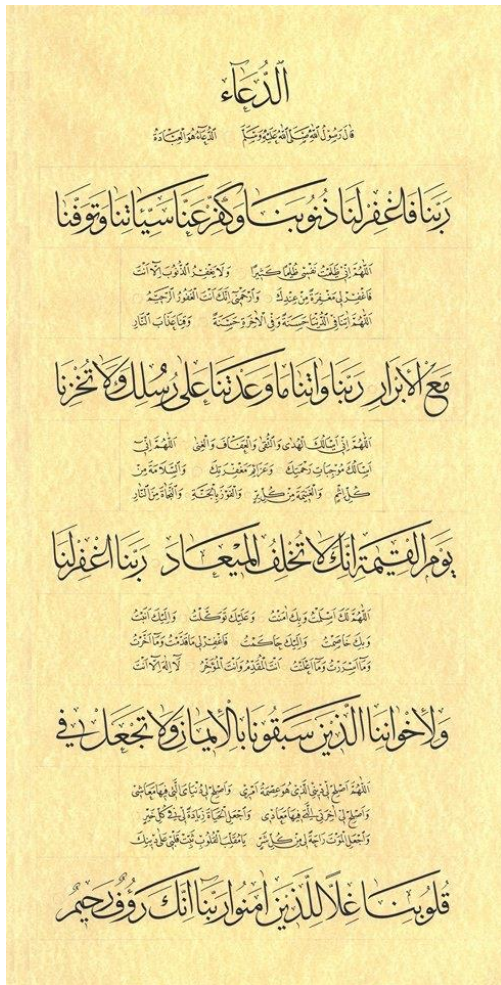
خۆشنووسی کورد «سیروان کهمال» له ساڵی (١٩٨٣) له شاری سلیمانی له دایکبووه. په یمانگه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی سلیمانی به‌شی شیوه‌کاری - لقی سیرامیکی له ساڵی (٢٠٠٧) ته‌واو کردووه. له ساڵی (١٩٩٥)

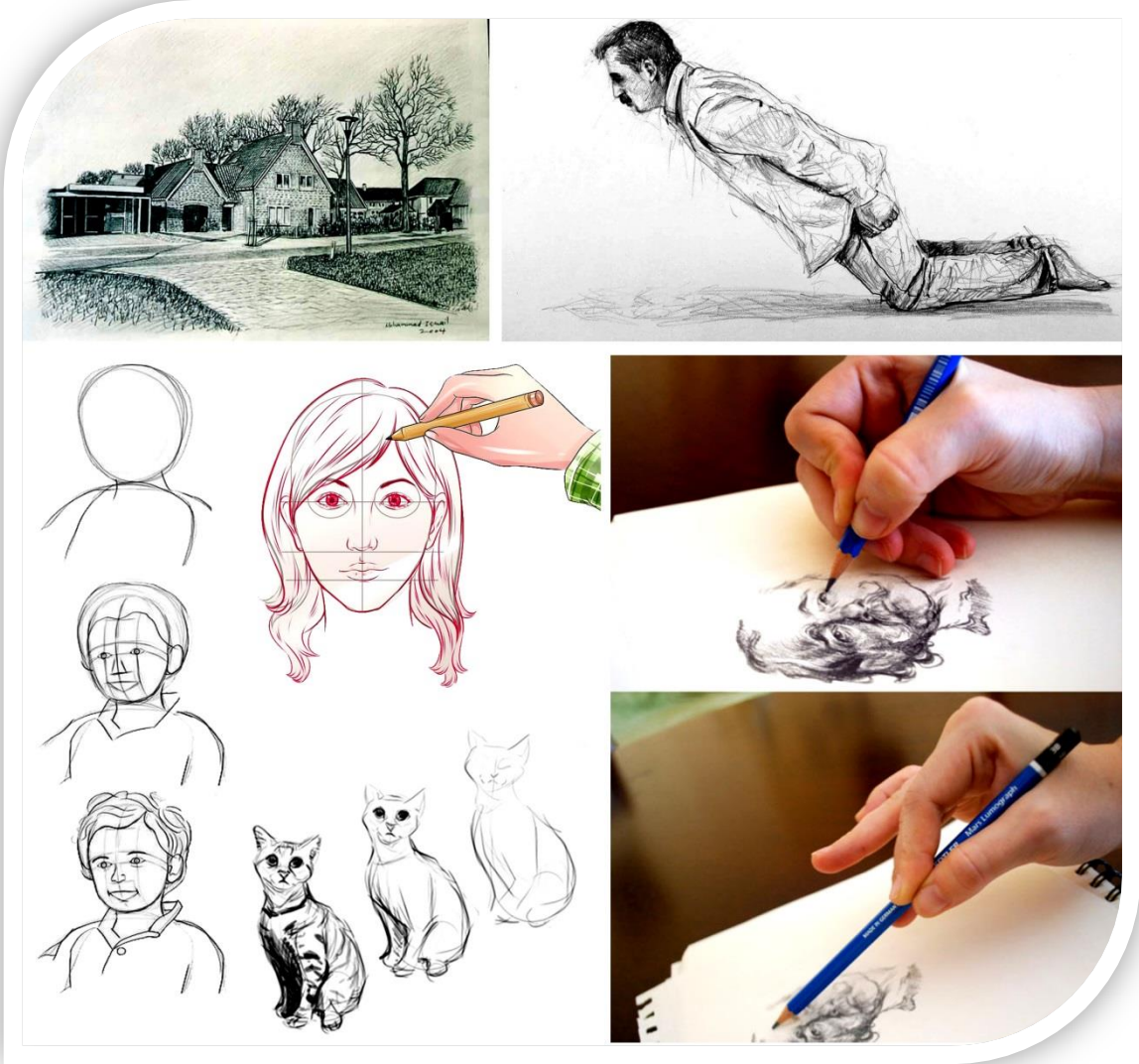
ئاشنایه‌تی له‌گه‌ڵ

کوراسه‌که‌ی «هاشم به‌غدادی» په‌یدا ده‌کات و دواتر له‌سه‌ر رێچکه‌ی خۆشنووسی تورک «ئه‌حمده‌ شه‌وقی» به‌رده‌وام ده‌بییت. به‌شداری چه‌ندین پێشانگه‌ی ناو‌خۆیی و هه‌ریمی و نێوده‌وله‌تی کردووه‌و له‌سه‌ر ئاستی هه‌ریمی و نێوده‌وله‌تی خه‌لاتی په‌که‌می وه‌رگر تووه‌.

تهوہری چوارہم

ڈرائنگ ہیلکاری

پیشکار

نیگارکیشان یه کیکه له هونهره کۆنهکان و هەر له دیر زهمانهوه له گهڵ گه شه کردنی مروّفا پهره ی ستاندوووه. ههروهک چۆن له پابردوودا مروّفه کۆنهکان بۆ گوزارشتکردن له شتهکانی دهوروبهريان نیگاربان له سهەر دیواری ئەشکهوتهکان کیشاوه و نیگارهکانیشیان جۆریک بووه له هیما و ههست و سۆزی خۆیانیان پی دهبرپوه. ههروهها مروّفهکانی چهرخي بهردین بۆ نیگارکیشان پشتیان به چاویان نه بهستوووه بۆ دهبرپین، هیندهی ویستووایانه ئەوهی ههستی پیدهکهن بیکیشن، نهک ئەوهی دهبینن. واته شتهکانیان کتومت نه کیشاوهتهوه، تهنها هیلکارییهکی سادهیان بۆ کردوووه به هیما دهریانخستوووه.

شایانی باسه، هونهری نیگارکیشان دهتوانریت گوزارشتی پیبکریت له پریگهی هیلکاری، هیلکاری رووته لهک، شیوهکاری، شیوهکاری رووته لهک، خالهکوته، چیرۆکنامیز، رازاندنهوه، شیوهی ئەندازهیی، شیوهی روونکاری، ههروهها نیگارکیشان به کۆمپیوتهر... له گهڵ ئەوهشدا هونهری نیگارکیشان پیویستی به چهند ههنگاویکه، تا کاریکی جوان و شیاو به رهه مبهینریت و روویهکی ئەکادیمی وهر بگریت.

له گرنگترین ئەو ههنگاوانه ی نیگارکیشان ئەوهیه، که پیویسته ئەوهکه سهی ئەوکاره ئەنجام ده دات چه زیکی له ناخیدا بۆ نیگارکیشان هه بیته، ئەگه ر ئەم چه زهش نه بوو ئەوا پیویسته مامۆستای وانه که هه ولبدات ئەو ئاره زوو له ناخی مندالهکاندا بچینیت، ئەوهش له پریگهی هاندان و خوشه ویستکردن و ئاسانکردنی وانه که وه. ههروهها له گرنگترین ئەو ههنگاوانه ی دهنریت بۆ فیربوونی نیگارکیشان ئەمانه:

یه کهم: نه قلکردن / واته نیگارکیش ئەو وینهیهی له بهرده میدایه کۆپی دهکاته وه.

دووهم: ئەو دیمه نهی دیتویه تی / واته ئەو نیگاره ده کیشیت، که له بیره وه ریدا ماوه ته وه.

سهیهم: خه یالکردن / واته بیرۆکه یهک بۆ شتیک داده پیریت، که له خه یالیدایه و دهیه ویت بیکیشیته وه.

چوارهم: ئەو دیمه نه ده کیشیته وه، که راسته وخۆ له سروشتدا ده بینیت.

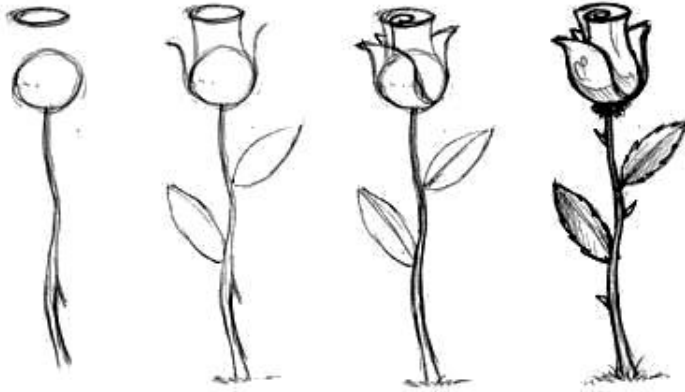
قوناخه کانی نیگارکیشان

بۆ نیگارکیشان سی ههنگاوی سه رهکی و بنه رهتی هه ن و ئەم پرۆسه یه ش

به سی ههنگاو

جیبه جی ده کریت،

وهک:

۱. یه کهم هیلکاری:

که به یه کهم

ههنگاوی

نیگارکیشان

داده نریت.

سه رهتا نیگارکیش به نه رمی نووکی قه له مه که ی داده نیت، تا بتوانیت به ئاسانی هیله هه له کان بسریته وه بی ئه وه ی هیچ پاشماوه ی هیله کۆنه کان له دوا ی خوی به جیبه یلایت و هیله سه ره تاییه کان بۆ ئه و شیوه یه ی ده یه ویت ده کیشیت. ههروه ها پیویسته له م قوناخه دا نیگار که به ته وای کیشرا بیت و نابیت هیچ هه له یه ک له وینه که دا به جی به یلدریت، تا ههنگاوی دووهم ده ستپیکریت.

۲. سه ره تایی نیگارکیشان: له م قوناخه دا ههنگاوی پرکردنه وه و چونه نیو

ورده کاری ده ستپیده کات. بیگومان، ئەم قوناخه ش زۆرتین کاتی نیگارکیشانه که ده بات، چونکه نیگارکیش به قه له م ره ساس، یان به بویه کاره که پرده کاته وه، ئه وه ش گه راوه ته وه سه ره ئه و که ره سه ته یه ی له به رده ستدایه، به لام پیویسته سه ره تا به پله ی رهنگی کال ده ستپیکات و دواتر رهنگه توخه کان ههنگاو به ههنگاو دابنیت بۆ ئه وه ی کاره که جوان و شایسته بیت له گه ل ره چا و کردنی تاریکی و پووناکی. ههروه ها چوارچیوه ی کاره که ش ریکده خات (راست و چه پ- به رزو نزم).

۳. دوا ههنگاوی کارکردن: نیگارکیش دوا هه مین کاره کانی خوی له ناو

نیگار که دا ئه نجام ده دات به سافکردن و جوانکردن و گه شکردنی کاره که، چونکه له هه موو کاریکدا بۆ دوا جار پیویست ده کات هه ندیک شت بۆ کاره که زیاد بکریت.

ته وەر: هیلکاری
بابهت: هیلکاری و پلهی رهنگی
کاتی دیاریکراو: ٤ به شه وانه

سووده به دهسته هاتوو هکانی ئەم وانهیه

سووده زانیارییه کان

قوتاییه کان باشتر له جارن له پلهی رهنگی تیده گهن و ئیسته ده زانن به های
پلهی رهنگی چیه؟

سووده کارامه ییه کان

قوتاییه کان وینهی ئەو دیمه نانه ده کیشن، که پئی سه رسامن.

سووده ویزدانییه کان

قوتایی ریز له به های پلهی رهنگی ده گریت و به بایه خه وه مامه له له گهل
تاریکی و پروناکیدا ده کات له کاری هونه ریدا.

راهیزان و توانسته پیشه کییه کان

فیرکاری پیشوهخت

هیلکاری سه ره تایی هه ر کاریکی هونه رییه، جا ئە گهر ماموستا ئەم
وانه یه فه راموش بکات، ئەوا بیگومان قوتاییه کانیش ناتوانن سوود له م
هونه ره وه ربگرن، هه رچه نده مندالی کورد له باخچه ی مندالانه وه کار له گهل
هیل و رهنگ و شیوه جیاوازه کاندای ده کات، به لام هه ر قوناخیک له م قوناخانه
تاییه تمه ندی خوی پیدراوه و گونجینراوه له گهل ئاست و توانای منداله کان و
ریکخراوه له گهل ئاستی گه شه ی ئەقلی و له شه کی منداله کاندای. که واته ئه رکی
ماموستایه ئەم وانه یه بیه ستیته وه به وانه کانی سالانی رابردوو، تا
قوتاییه کان کاره که یان لا ئاسان بیته و سه ریان لینه شیویته و بو دوا جاریش
له مه به ستی ماموستا تییه گهن. هه رچه نده له وانه یه هه ندیک قوتایی کی شه
دروست بکه ن، به لام ئەوانه هه مووی نابنه ریگر بو ئەنجامدانی کاره که.

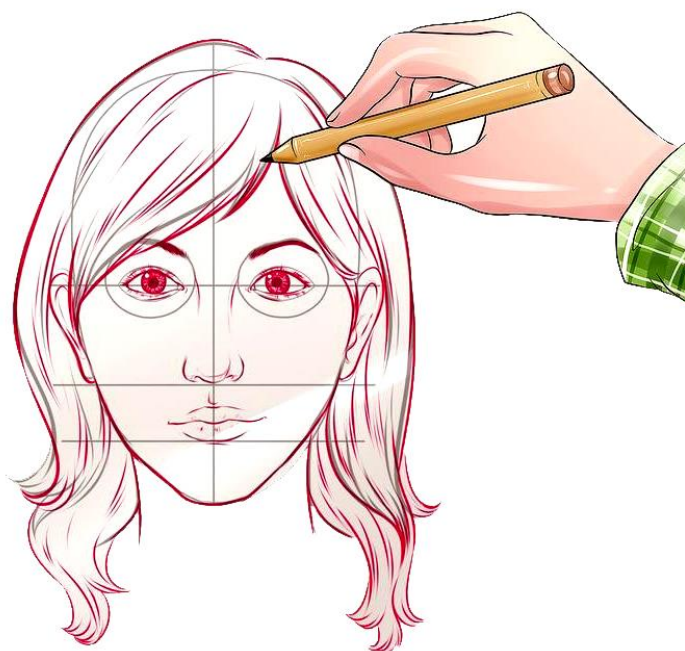
بەسەربردنی کاتیکی خوش

پیش ئەوهی دەست بەوانەکه بکریت لەبارەوی وانه تازەکهوه چەند دیمەنیکی هیلکاری ئاماده بۆ قوتابییەکان نمایش بکە، تا ئارەزووی وانهکیان لا فرەوانتر بێت. دواتر داویان لێکە لە هەوا دا دیمەنی چەند شتیک، که خۆیان ئارەزووی دەکەن بکێشن.

یەکهی وانهکه و ناساندنی

پلهی رهنگی: بریتییه له دانانی کالی و توخی له رینگه ی ناساندن و درخستنی تاریکی و پروناکی. ئەوهش له رینگه ی پلهی جووری قهلهمهکان ئەنجام دەدریت. بۆ نموونه قهلهمی B2. B4. B6... تا ژماره ی بیهکان زۆرتربیت ئاستی توخیهکی تهنتر ده بیت چونکه ئاستی خه لوزی قهلهمهکه نه رمتر و چه ورتتر ده بیت. ههروهها ئەگەر بمانه ویت کالتربیت پیویسته قهلهمی HB. H1. H2. H4. H6 به کاربهێنین، ئەوهش وهک بیهکان وایه، به لام به پیچه وانهوه، تا ژماره یان زۆرتربیت ئاستی رهقی و کالیان زۆرتتر ده بیت.

خیرایی و پشودریژی: هه رچنده ئەم دهسته واژیه تازە نییه، به لام قوتابی لیره وه زۆر پیویستی پیده بیت، چونکه وا ده خوازیت له سه ر کاره که ئارام

بگریت و لیره دا پیویست ده کات به ش—یوهیهکی ئەکادیمی مامه له بکات و ماموستا بۆ ئەم راهاتنه هاوکـاری قوتابیهکان ده کات. ههروهها پیویست ده کات قوتابی هاوسهنگی له نیوان

بینین و ئەقل و دهستهکانیدا دروست بکات، تا بتوانیت ئەوهی ده بیینیت بیکیشیت.

پلانی فیرکاری

ئامانچ: وینه کیشانی خیرا به شیوهی ههنگاو به ههنگاو.

چالاکى: جیبه جیکردنی کرداره کی.

بۆ ئهوهی ههریهک له م چالاکیانهی له م وانهیه دا دانراون ئه نجام بدرین، پیویسته ماموستا ئه م ههنگاوانه بگریته بهر:

۱. ماموستا گهشتیک بۆ دهرهوهی پۆل سازبکات، جا ئه م گهشته بۆ باخی قوتابخانه، یان بۆ دهرهوهی قوتابخانه بیته.

۲. ماموستا داوا له قوتابییهکان دهکات ئه و دیمه نه ههلبژیرن بۆ کیشانه وه، که سه رنجیان راده کیشیت، له گه ل ره چا و کردنی ههنگاوهکانی کارکردن.

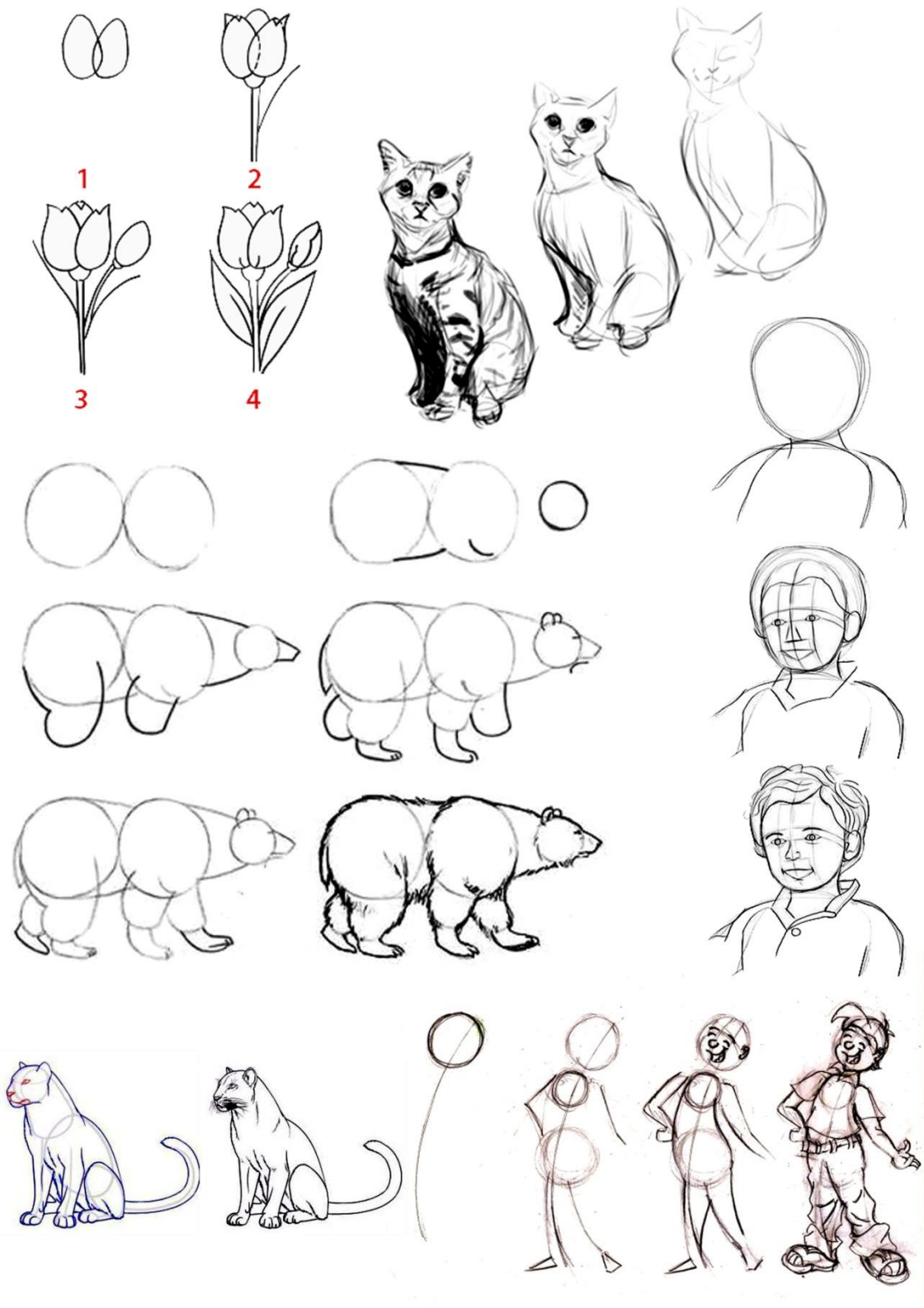
۳. ماموستا کاتیکی دیاریکراو بۆ قوتابییهکان دیاری دهکات، تا کاره که ته واو بکه ن.

۴. ماموستا به سه ر قوتابییهکانه وه دهگه ریت و تیپینی و سه رنجی خویان پیده لیت، ئه گه ر پیویستی کرد قه له میان لیوه رده گریته و دهستیک به ناو کارهکانیادا دههینیت و پوخته یان دهکات له گه ل ئه نجامدانی گفتوگۆی راسته وخۆ بۆ ئه وهی قوتابییه که سوود له راوو سه رنجی ماموستا وه بگریته بۆ کارهکانی داها تووی.

۵. پیویسته قوتابییان ره چاوی هیمنی شوینه که بکه ن، بۆ ئه و مه به سه ش ئه گه ر به رده سه تبوو دهنگی پارچه موسیقایه کی هیمن هه بیته بۆ ره خساندنی که شیکی ئارام بۆ قوتابییهکان زۆر باش ده بیته.

تیپینی: ئازا کردنی قوتابی له ههلبژاردنی هه ر دیمه نیک، که خۆی ئاره زووی دهکات، سوود به ته واوی پرۆسه که دهگه یه نیته.

نمونه‌ی چند راهنمایی‌کی می‌کاری:

هه‌سه‌نگاندن

ئامانج: هه‌سه‌نگاندن له‌کاتی جیبه‌جیکردندا.

ئامرازی هه‌سه‌نگاندن: چادیریکردنی قوتابییه‌کان.

ئه‌نجامی فیزکاری: قوتابییه‌کان ئه‌و دیمه‌نانه‌ی مه‌به‌ستیانه به هیلکاری خیرا ده‌یکیشنه‌وه له‌گه‌ل ره‌چاوکردنی پله‌ی ره‌نگی و تاریکی و پووناکی.

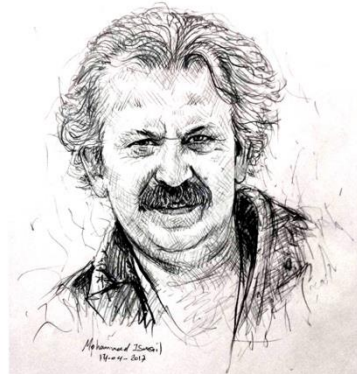
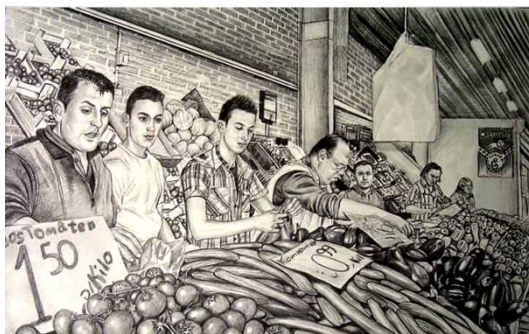
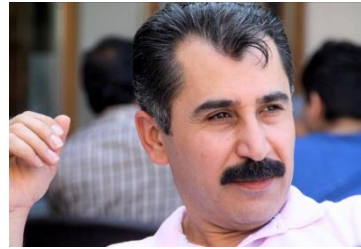
نرخاندن		تییینکردن و هه‌سه‌نگاندن له‌کانی جیبه‌جیکردندا	ژماره
به‌لی	نه‌خیر		
		قوتابییه‌کان هیلکاری خیرا ئه‌نجام ده‌دهن؟	١
		قوتابییه‌کان ده‌توانن دیمه‌نه بینراوه‌کان بکیشنه‌وه؟	٢
		قوتابییه‌کان ده‌توانن له‌کاتی کارکردندا ره‌چاوی پله‌ی ره‌نگی بکه‌ن؟	٣
		قوتابییه‌کان له‌کاتی کارکردندا ره‌چاوی پاکوخواوینی کاره‌که‌یان ده‌که‌ن؟	٤
		له‌کاتی کارکردندا قوتابییه‌کان تییینی به‌یه‌ک ده‌دهن؟	٥
		له‌کاتی کارکردندا قوتابییه‌کان هیمنی ده‌پاریزن؟	٦
		قوتابییه‌کان ره‌چاوی پاکوخواوینی شوینکاره‌که ده‌که‌ن؟	٧
		قوتابییه‌کان کاره‌کانیان ته‌واو ده‌که‌ن؟	٨

گرنگی ئه‌م هه‌سه‌نگاندنه بو ماموستا:

١. ماموستا هه‌سه‌نگاندن بو‌خوی ده‌کات و توانای خوی دیاریده‌کات له گه‌یاندنی وانه‌که به قوتابییه‌کان.
٢. ماموستا ئاستی تیگه‌یشتنی قوتابییه‌کان دیاریده‌کات و ده‌ست ده‌خاته سه‌ر کیشه‌و گرفته‌کان و دواتر له پلانیکی توکمه‌دا چاکسازی له وانه‌که‌ی، ئنجا شیوازی گه‌یاندنه‌که‌یدا ده‌کات.

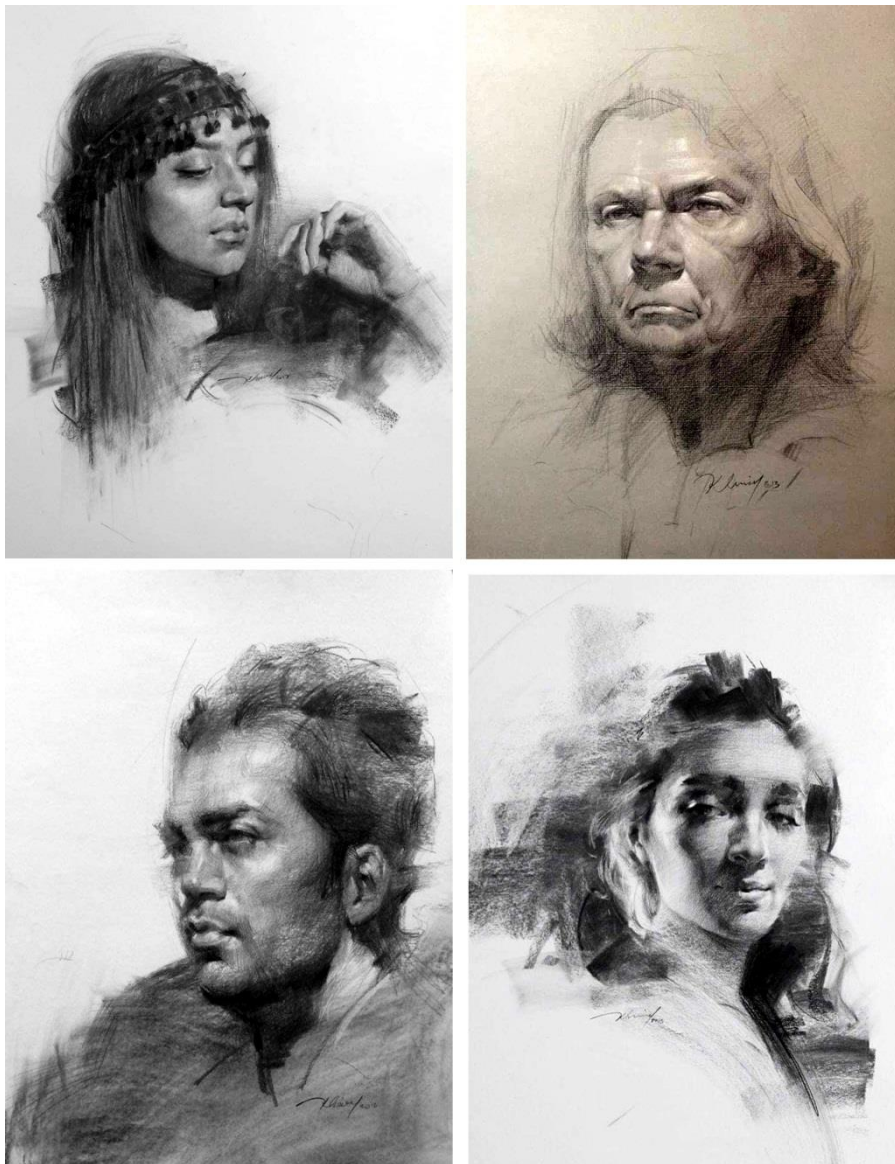
محەمەد ئىسماعىل

ھونەرمەندى كورد «محەمەد ئىسماعىل عوسمان» ناسراو بە «محەمەد ئىسماعىل» لە ساڵى (١٩٧١) لە شارى ھەولير لەدايكبوو. لە ساڵى (١٩٩١) ئامادەيى پيشەسازى ھەولير بەشى كارەباي تەواو كردوو. لە ساڵى (٢٠١٥) كۆليژى ھونەرە جوانەكان لە ئەمستەردام تەواو دەكات. بەشدارى چەندىن پيشانگەي لە ناو ھوو و دەر ھوى كوردستاندا كردوو و خاوەن تايبەتمەندى خۆيەتى لە كارکردندا بە تايبەت لە **Anatomy** **Portrait**. ھەروەھا لە بواری ھيلكاريشدا دەستىكى رەنگىنى ھەيە.

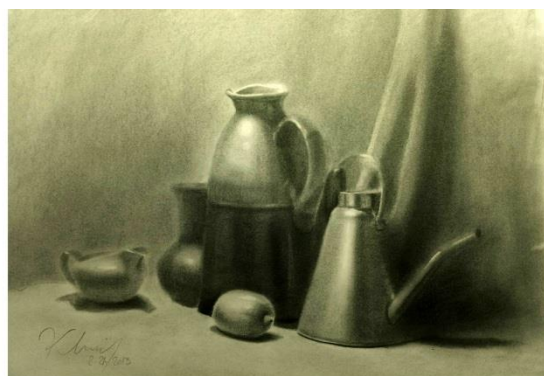
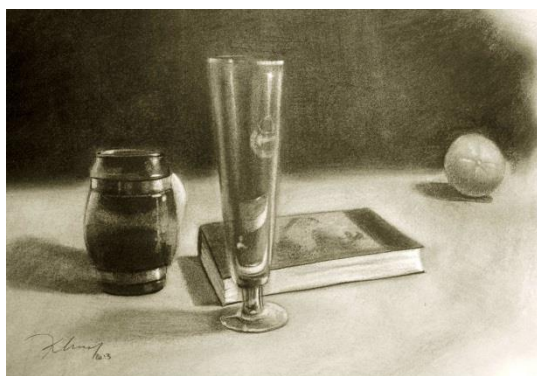

خهیری ئادهم

هونهرمه‌ندی کورد «خهیری ئادهم تاهیر» ناسراو به «خهیری ئادهم» له‌سالی (۱۹۸۱) له شاری دهۆک له‌دایکبووه. له‌سالی (۲۰۰۱) په‌یمانگه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی دهۆک به‌شی شیوه‌کاری – لقی نیگارکیشان ته‌واو ده‌کات. ده‌رچووی سالی (۲۰۰۸) ی کۆلیژی هونه‌ره‌جوانه‌کانی زانکۆی سه‌لاحه‌دینه. له‌سالی (۲۰۱۵) ب‌روانامه‌ی ماجسته‌ری له هونه‌ری شیوه‌کاری له زانکۆی ئەکادیمی Of Art له «سانفرانسیسکو» له ئەمریکا به‌ده‌سته‌یناوه. به‌شداری چه‌ندین پێشانگه‌ی له ناوه‌وه‌و ده‌ره‌وه‌ی کوردستاندا کردووه‌و خاوه‌نی تایبه‌تمه‌ندی خۆیه‌تی له کارکردندا، به‌تایبه‌ت ده‌رخستنی شیوه‌ له‌سه‌ر شیوازی American Impressionism.

به شیک له کاره هیلکارییه کانی هونه رمنندی کورد «خهیری ئادهم»:

تهوهری پیئجه م

رهنگاری

تەوەر: رەنگکاری
بابەت: بۆيەي ئاوی
کاتی دیاریکراو: ۴ بەشەوانە

سوودە بە دەستھاتووەکانی ئەم وانەیه

سوودە زانیارییەکان

قوتابییهکان ئاشنایەتی باشتەر لە گەل بۆیەي ئاویدا پەیدا دەکەن و مامەلەیهکی ئەکادیمی لە گەلدا ئەنجام دەدەن.

سوودە کارامەییەکان

قوتابییهکان رەنگی ئاوی بەکار دەهینن بۆ کیشانی شیۆه جیاوازه بینراوہکان.

سوودە ویژدانییەکان

هەستی جوانناسی قوتابییهکان باشتەر لە جارێ گەشە دەکات و لە دیدیکی هونەرییانەوه لە شتەکانی دەورووبەریان دەروانن.

راھیزان و توانستە پیشەکییەکان

فێرکاری پیشوہخت

پێویستە قوتابییهکان وەلامی ئەم پرسیارانە بدەنەوہ:

۱. لای تو کام جووری
بۆیەي ئاوی
پەسەندە: بۆیەي
ئاوی وشک، بۆیەي
ئاوی تیوپ، بۆیەي
ئەکرلیک؟

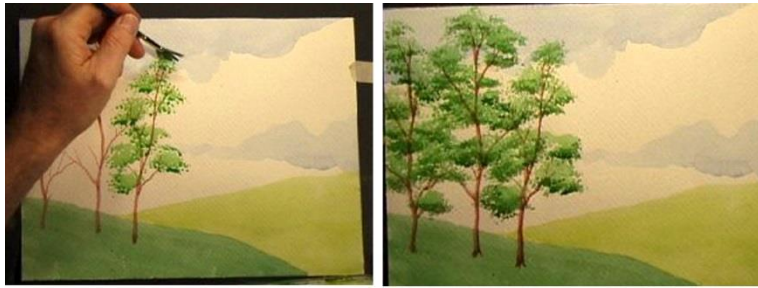
۲. ئەو کەرەستەو
شمەکانەي پێویستن

بۆ کیشانی تابلویەک بە بۆیەي ئاوی چین؟ بیانژمیرە.

برگه‌ی خوئاماده‌کردن

گومانی تیدانییه، له‌لای قوتابییه‌کان کارکردن به بۆیه‌ی ئاوی جوړیک له خوشی و چیژبه‌خشین ده‌بینریت، جا ئهم گورانکارییه له‌کاتی وانه کرداره‌کییه‌کاندا به‌روونی به رووخساری قوتابییه‌کانه‌وه دیارده‌بییت و جوړیک ئاسووده‌یی هه‌ستی پیده‌کریت. ئه‌وه‌ی بۆ مامۆستای وانه‌ی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ریش گرنگه ئه‌وه‌یه، چون ئهم خوشییه بۆ کاره‌که‌ی ده‌قوزیته‌وه‌و له خوشییه‌کی رووکه‌شییه‌وه ده‌یگوریت بۆ خوشییه‌کی کرداره‌کی و له‌وانه‌که ره‌نگی پیده‌داته‌وه.

شایانی باسه قوتابی له‌م قوناخه‌دا زور ئازایانه‌و چاونه‌ترسانه ده‌توانیت مامه‌له له‌گه‌ل ئهم جوړه بۆیه‌دا بکات، چونکه ئهموونی رابردووی ده‌وله‌مندی کردووه به‌زانیاری، ئنجا به‌کرده‌وه کاری تیدا ئه‌نجام داوه.

ره‌نگکردن به بۆیه‌ی ئاوی پۆلی سییه‌می بنه‌رته وینه‌ی 6

هه‌ندیك نمونه‌ی کاری پۆله‌کانی پیشووتر پیشانی قوتابییه‌کان ده‌دات و له شیوازو چۆنییه‌تی کارکردن ئاگاداریان ده‌کاته‌وه. (وینه‌ی 6)

یەكەى وانەكەو ناساندنى

جۆرهكانى رهنكى ئاوى: چەند جۆر بۆيەى ئاوى ھەيە، ۋەك: بۆيەى وشك، بۆيەى تىوپ، ئەكرىلىك، گواش، بۆيەى تۆز...

پلەى رهنكى: برىتییە لە كالى و تۆخى رهنگەكان. واتە بە يەك رهنگ دەتوانریت چەندىن پلەى رهنكى دروست بكریت بەھۆى كالكردن و تۆخكردنەو، يان تىكەلكردنى رهنگەكان لەگەل يەكترى بە شىۋەيەك، كە ھەست بە جوانى كارە بەرھەمھاتوۋەكە بكریت.

فلچەى بۆيەى ئاوى: ھەروەك لە سالانى رابردوودا ئاماژەى پىدرا ئەوھزانرا، كە پىويستە فلچەى بۆيەى ئاوى پىويستە نەرم بىت، ئەوھ بەبىر قوتابىيەكان بەيئەنەو.

كاخەزى كانسن: كاخەزىكى زبرى شىۋە ئەستورە، دوو سوودى ھەيە، يەكەم: بە ئاۋ ناتويتەو، دووھمىش لەكاتى بۆيەكردن بەھاي رهنكى بۆيەكە دەپاريزىت و جوان دەريدەخات.

پاليت: قاپىكى فرەچالە، بۆ مەبەستى بۆيەگرتنەو بەكارديت، بەتايبەت پاليتى بۆيەى ئاوى لە پلاستىك دروست دەكرىت و رهنكى سىپىيە.

كەرەستەو شمەكى كاركردن

كاخەزى كانسن، كاخەزى (A4)، پاليت، فلچەى نەرم، بۆيەى ئاوى، پەرداخىك ئاۋ، قەلەم سوڤت.

پلانی فیرکاری

ئامانج: فیرکردن له ریگه‌ی چالاکییه‌وه.

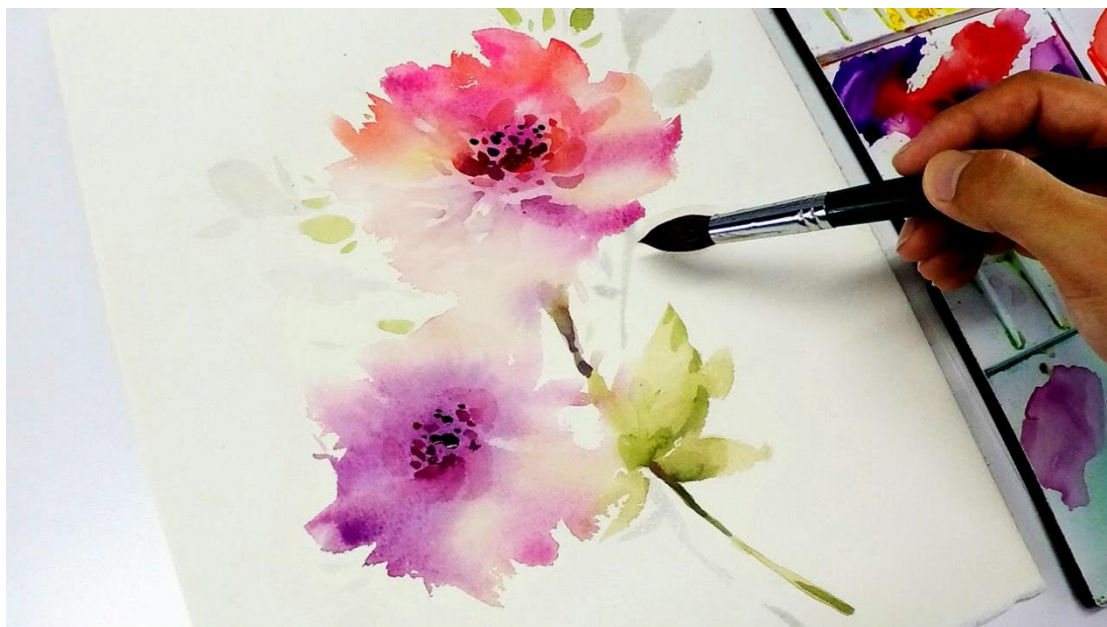
چالاک: جیبه‌جیکردن له وانه‌ی کرداریدا، له‌گه‌ل ئه‌رکی ماله‌وه.

بو ئه‌وه‌ی ماموستا چالاکییه‌که‌ی جیبه‌جی بکات پیویسته ئه‌م هه‌نگاوانه بگریته‌به‌ر:

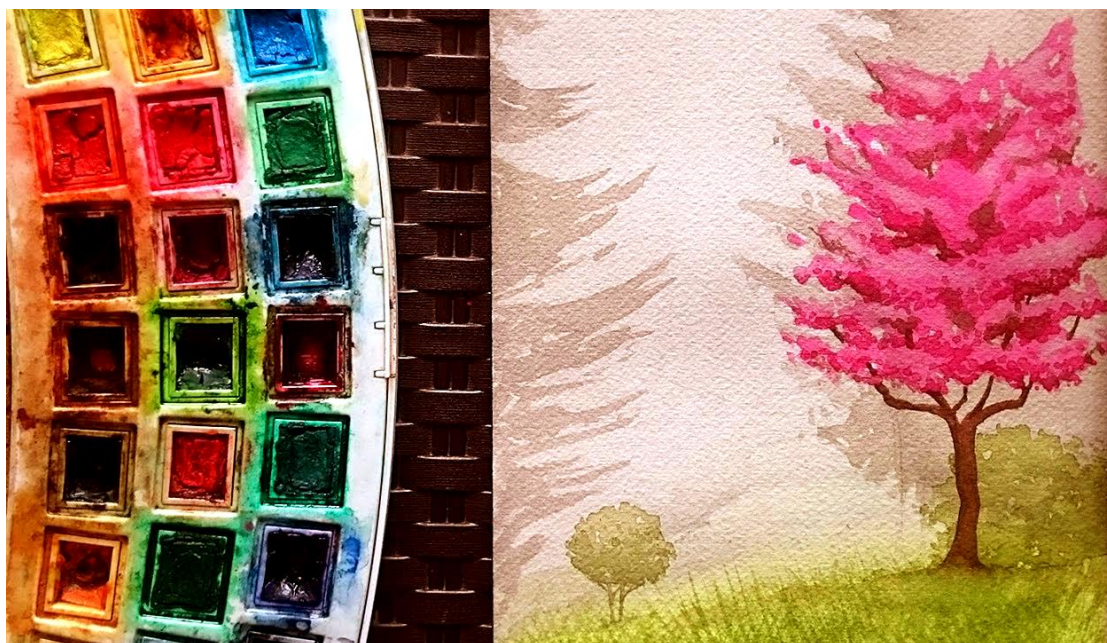
۱. داوا له قوتابییه‌کان بکه کاخه‌زیکی کانسن، یان فایلکی سپی ئاماده بکه‌ن بو نیگارکیشان.
۲. سه‌ره‌تا به‌قه‌له‌م ره‌ساس به‌نه‌رمی هیلکارییه‌کی ساده‌ی شتیکی بینراو بکیشن به‌ومه‌رجه‌ی توخ نه‌بیته.
۳. دوا‌ی دلنیا‌بوونه‌وه له هیلکارییه‌که‌ ئه‌و ره‌نگانه دیاریبکه‌ن، که مه‌به‌ستیانه به‌کاری بهین.
۴. پیویسته قوتابییه‌کان ئاگادار بکرینه‌وه له‌وه‌ی، که پیویسته سه‌ره‌تا به‌پله‌ی ره‌نگی سووک و ته‌نک ده‌ستیپیکه‌ن و ره‌نگی توخ دانه‌نین، چونکه ئه‌گه‌ر ره‌نگی توخ دابنین، ئه‌وا بیگومان دواتر ده‌توانن پله‌ی ره‌نگی تری له‌سه‌ر چه‌سپ بکه‌ن، به‌لام ئه‌گه‌ر ره‌نگی توخ دابنین، ئه‌وا ناتوانریت ره‌نگی کالی له‌سه‌ر دابنریت.
۵. هه‌ولبده ره‌نگه‌کان زور توخ و ئه‌ستور نه‌بن و ره‌چاوی پله‌ی ره‌نگی بکه‌ن، چونکه زووتر کاخه‌زه‌که وشک ده‌بیته‌وه.
۶. ماموستا به‌سه‌ر کاره‌کانه‌وه ده‌گه‌ریت و جار جار ه‌ش فلچه له‌قوتابییه‌کان وه‌رده‌گریته و ده‌ستیک له‌کاره‌کانیان وه‌رده‌دات، تا متمانه‌ی کارکردنیان به‌خویان زیاتر بیته و له‌هه‌له‌کانی خۆیشی ئاگادار بکریته‌وه و بزانیته له‌کویدا هه‌له‌ی کردووه؟ تا له‌کاری داها‌توودا دووباره‌یان نه‌کاته‌وه.
۷. دوا‌ی ته‌وا‌بوون له‌کارکردن، ماموستا رسته‌یه‌ک به‌په‌ت له‌پۆله‌که‌دا هه‌له‌ده‌واسیته و به‌فاقه تابلۆکانی پیداهه‌له‌ده‌واسیته، تا وشک ببه‌وه‌و دواتر هه‌مووان کاری یه‌کتر ببینن.
۸. پیویسته قوتابی ره‌چاوی پا‌کو‌خوا‌ینی کاره‌که‌ی، ئنجا هۆلی فرمه‌به‌سه‌ت، یان پۆله‌که‌ی بکات.

چالاکي

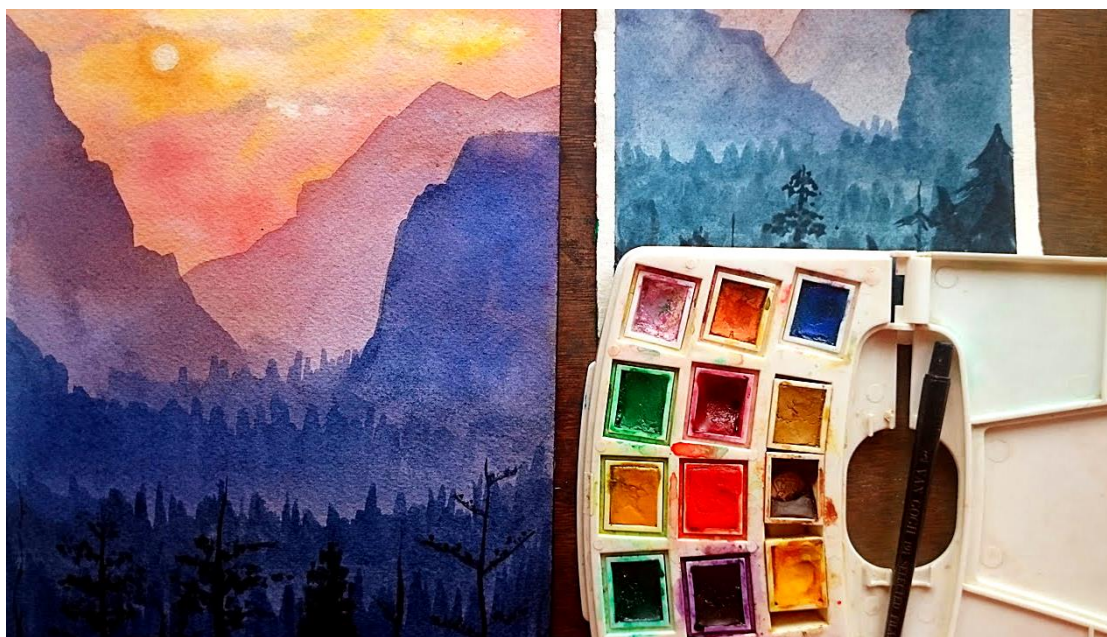
به پيئي ٺه و کارانهي دانراون پيويسته هيلکارييه کان ساده و ساکاربن، وهک
ٺه م نمونانهي لاي خواره وه:

نمونهي کاري يه که م

نمونهي کاري دو وه م

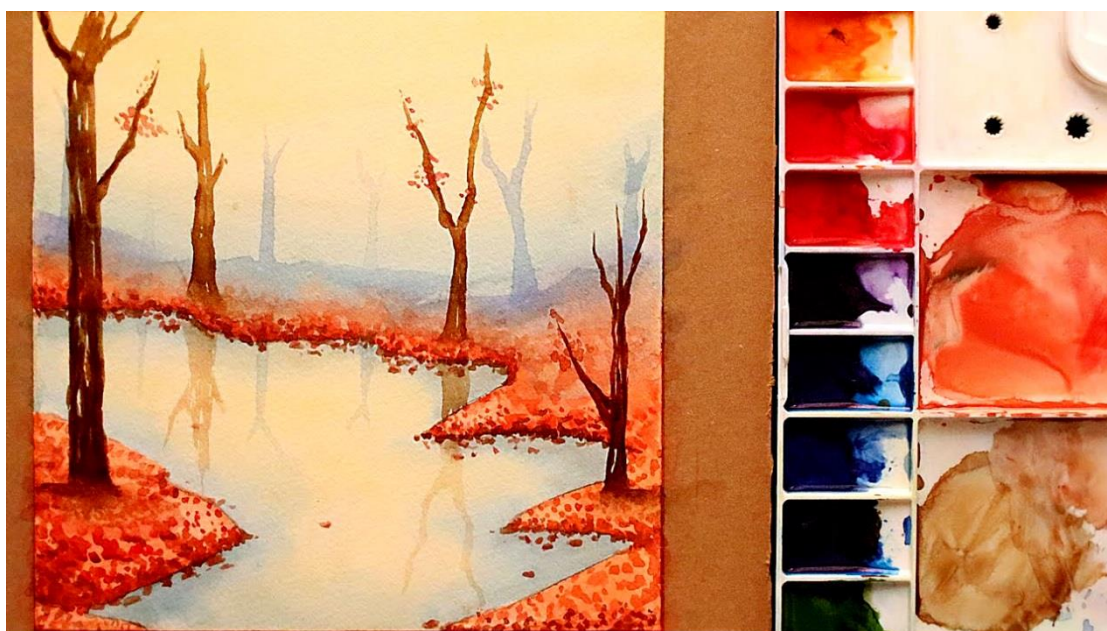
نمونه‌ی کاری سیّهم

نمونه‌ی کاری چواره‌م

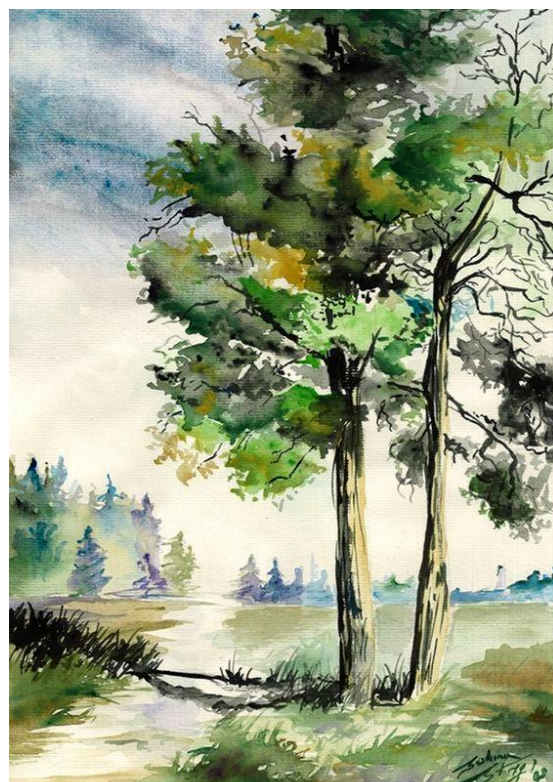
نمونه‌ی کاری پینجه‌م

نمونه‌ی کاری شه‌شه‌م

نمونه‌ی کاری حه‌وته‌م

نمونه‌ی کاری هه‌شته‌م

نمونه‌ی کاری نۆیه‌م

قوتابییه‌کان بی ئه‌وه‌ی به‌قه‌له‌م
 ره‌ساس هیلکاری بکه‌ن، ئه‌وا ده‌توانن
 راسته‌وخۆ به‌ره‌نگی ئاوی کاره‌که
 ئه‌نجام بده‌ن، به‌لام پیویسته
 بیروکه‌یه‌ک، یان دیمه‌نیکی راسته‌قینه
 له‌به‌رچاویاندا هه‌بیته‌.

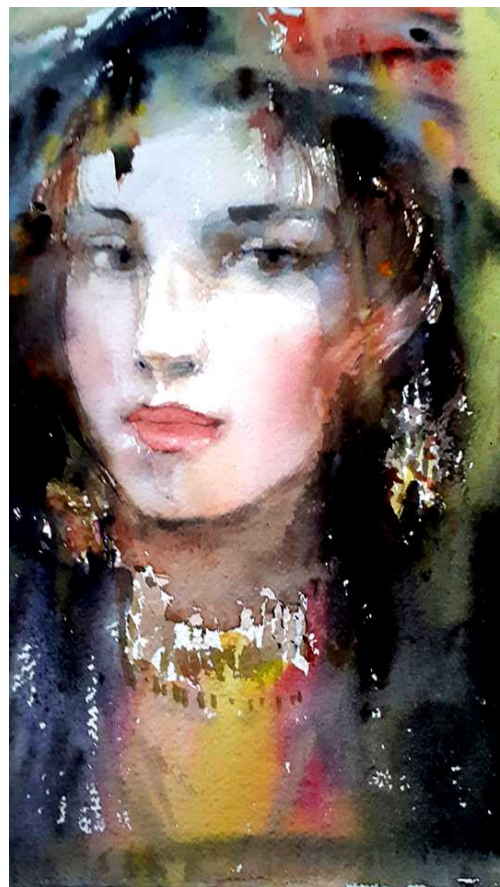
هه‌روه‌ها نابیته‌ به‌خه‌یالی
 خۆیان کاره‌که ئه‌نجام بده‌ن، چونکه
 له‌ هیلکاری و ره‌نگه‌ راسته‌قینه‌کان
 دوور ده‌که‌ونه‌وه‌و ناتوانن، وه‌ک
 خۆیان گوزارشت له‌ شته‌ بینراوه‌کان
 بکه‌ن.

لاله عه‌بده

هونه‌رمه‌ندی کورد «ره‌حیم عه‌بده ئەمین» ناسراو به «لاله عه‌بده» له‌سالی (١٩٤٧) له‌شاری سلیمانی له‌دایکبووه. به‌شی شیوه‌کاری له‌په‌یمانگه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی به‌غدا له‌سالی (١٩٧٠) ته‌واو ده‌کات. هه‌روه‌ها له‌سالی (١٩٧٨) به‌شی نیگارکێشان له‌ئه‌کادیمییه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی فلۆره‌نسا له‌ئیتالیا ته‌واو ده‌کات. هه‌موو که‌ره‌سته‌کانی نیگارکێشانی تا‌قیردۆته‌وه‌و له‌بواری بۆیه‌ی ئا‌ویشدا چه‌ندین تابلۆ نا‌وازه‌ی کێشاوه‌و خاوه‌ن تاییبه‌تمه‌ندی خۆیه‌تی له‌کارکردندا.

چەند تابلوۆيەكى ترى بۆيەى ئاوى ھونەر مەندى كورد «لالە عەبدە»:

عه‌دنان كه‌ریم

هونه‌رمه‌ندی كورد «عه‌دنان كه‌ریم ره‌شید» ناسراو به «عه‌دنان

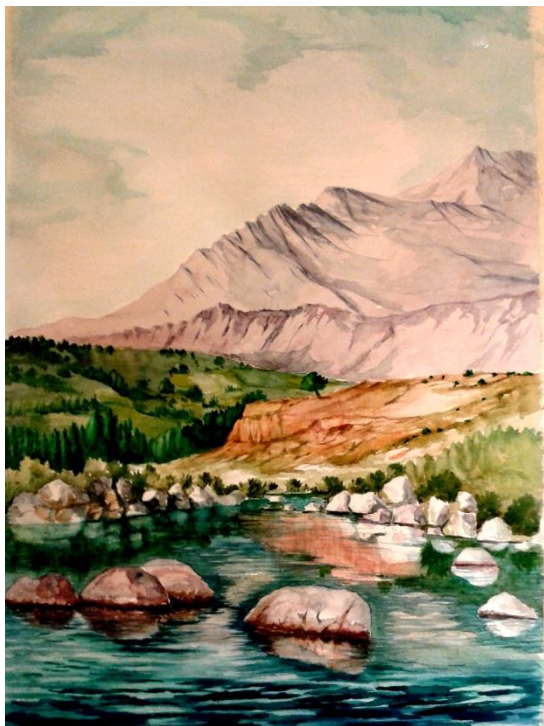

كه‌ریم» له‌سالی
(۱۹۶۳) له‌شاری
كه‌ركوك
له‌دایكبووه. له‌سالی
(۱۹۸۵) به‌شی

شیوه‌کاری - لقی نیگارکیشان له
په‌یمانگه‌ی هونه‌ره‌جوانه‌کانی سلیمانی
ته‌واو ده‌کات. له‌سالی (۲۰۱۲) بر‌وانامه‌ی
ماجسته‌ر له‌بواری په‌روه‌رده‌و فی‌رکردن
له‌زانکۆی ستوکهۆلم له‌ولاتی سوید
به‌ده‌س‌تده‌هینیت. به‌ش‌داری چه‌ندین

پیشانگه‌ی شیوه‌کاری له‌ناوه‌وه‌و ده‌روه‌ی کوردستان کردووه‌و خاوه‌نی
تایبه‌تمه‌ندی خۆیه‌تی له‌بواری نیگارکیشان به‌بۆیه‌ی ئاوی. باب‌ته‌کانیشی
زیاتر گوزارشتن له‌بواری سروشتگه‌رای. هه‌روه‌ها به‌یه‌ک‌یک له‌گۆرانیبیژه
به‌تواناکانی کوردیش داده‌نریت و خاوه‌نی چه‌ندین ئه‌لبومی گۆرانیبیه.

تهوہری شہ شہم

ہونہری کار دہستی Art Handicrafts

تهوهر: هونهري كاردهستي
بابهت: كار كردن به دار
كاتي دياريكراو: ٤ بهشهوانه

سووده به دهستهاتووه كاني ئه م وانويه

سووده زانياريبه كان

١. به شيويهه كي ساده تيدهگات له بههاكاني دارو له لايه ن مروقهوه له ديروزه مانه وه بو كاري فرهمه به ست سوودي ليوه رگرتووه.
٢. ئاشنا دهبييت به جوړه كاني درهخت له كوردستاندا.
٣. ئه و به شه ي درهخت ده ناسييت، كه داري ليده رده هينرييت.
٤. كاره كوڤنه كان ده بييت، كه له دار دروستكراون.
٥. سوود له و رهگ و لاسكي درهخته فريدر او و فه راموشكراوانه ي ناو سروشت و ه رده گرييت بو به ه مهيناني كاريكي جواني هونه ري.
٦. له كاري جوان و سوود به خش تيدهگات.
٧. ده توانييت كه رهسته و شمه كي جياواز له دار دروست بكات.

سووده كارامه بيه كان

١. ده توانييت ئه و لاسكه داره زيادانه به مشار بپرئيت.
٢. ده توانييت لاسك و چه پهره زياده كاني داره كه به مقهستي دار بپرئيه وه خشت و ريگ و پوخته بكات.
٣. ده توانييت به ليگر، يان به چه قو، پووي داره كه سبي بكات، دواتر به سمارته ساف و لوسي بكات.

سووده ويژدانيبه كان

١. ده توانييت باسيكي رهگ و لاسكي درهخت بكات.
٢. ريز له كاره كاني رابردوو ده گرييت و به هادارده بييت له لاي.
٣. به جوش و خرؤش ده بييت له كاتي كار كردندا.
٤. ههستي به خوواني له لاي گه شه ده كات و توانا كاني خو ي ده بييت.

نامانجی وانه‌که:

چاوه‌پروان ده‌کريټ له‌کوتايی وانه‌که‌دا قوتايی:

۱. کورته باسیک ده‌بارهی به‌کاره‌یتانه‌کانی دار له ژيانی پوژانه‌ی مروڤدا باس بکات.
۲. ئاشنا بوون به‌هه‌ندیک درهخت له کوردستان و سوودو به‌هاکانیان ده‌زانیت.
۳. دیاریکردنی ئه‌وبه‌شهی درهخت، که داری لیده‌رده‌هینریت.
۴. ناسینی ئه‌و که‌ره‌سته‌و شمه‌کانه‌ی له‌دار دروستکراون.
۵. تیده‌گات چوون ده‌توانریت سوود له ره‌گ و لاسکه فه‌رامو‌ش‌کراوه‌کانی درهخت وه‌ربگیریت؟
۶. له‌کاری به‌کومه‌ل تیده‌گات و ریز له‌کاری هه‌ره‌وه‌زی ده‌گریت.

۷. به‌ئامیرو که‌ره‌سته‌کانی دارتاشی ئاشنا ده‌بیست و ناوه‌کانیان فی‌رده‌بیست و به‌کاری هه‌ریه‌کیکیان ده‌زانیت.

۸. ده‌توانیت تاییه‌تمه‌ندی هه‌ربه‌شیک له به‌شه‌کانی درهخت باس بکات.

که‌ره‌سته‌و شمه‌کی دارتاشی

۹. ریز له‌کاری پيشه‌گه‌ر ده‌گریت.

۰۰۱۰ له‌کاتی کارکردندا هه‌ست به‌جوش و خروشی ده‌کات.

فیرکاری پیشوخت

۱-۱ کورته باسیک له باره ی سووده کانی درهخت بۆ قوتابییه کان باس بکه و شیوازی سوود وهرگرتنه که ههر له دیرزه مانه وه پوون بکه وه.

۲-۱ هه ندیک وینه ی ئه و درهختانه ی له شاره که تدا هه ن نمایش بکه.

۱-۲ پرسیار له قوتابییه کان بکه، تا ناوی ئه و درهختانه ی له کوردستاندا هه ن بیانژمیرن، یان ناویان بهینن.

دارگوويز

۲-۲ گرنگی و به های دارگوويز بۆ قوتابییه کان پوونده که مه وه.

۳-۲ ئه و که رهسته و شمه کانه ی له دارگوويز دروستده کریت به وینه پیشانی قوتابییه کانی ده.

۴-۲ بۆ قوتابییه کانی پوونبکه وه، که درهخت چه ند به سووده و پوویسته پاریزگاری لیبکریت و نابیت به شه به سووده کانی ببریته وه.

۱-۳ له قوتابییه کان پیرسه، که کام به شی درهخت گرنگه بۆ دهرهینانی تهخته؟

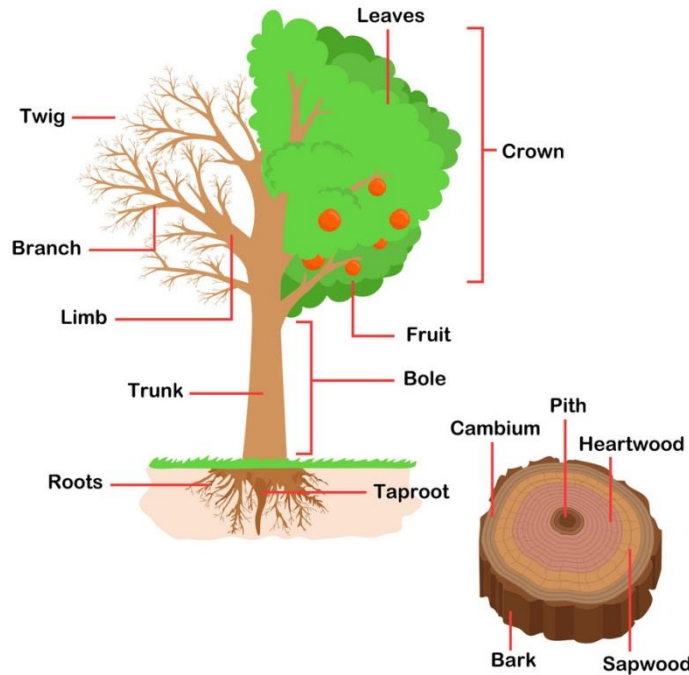
پوویسته ماموستا گرنگترین جوړه کانی درهخت له کوردستان بۆ قوتابییه کان باس بکات و له وان هه ش دارگوويزو داربه پوو چنارو ئه سپیندارو هه یزه ران و دارتوو... هه روه ها به های هه ریه ک له و درهختانه ش هه ر له به ره که یه وه، تا قه دو لاسکه کانی بۆ قوتابییه کان پوونبکاته وه. بۆ ئه و مه به سه شه ش ماموستا ده توانیت سوود له پرۆگرامه کانی تری خویندن وهرگریت و زانیاری زورتر له و باره یه وه کوبکاته وه.

هه روه ها پوویسته ماموستا شوین و جیگه ی پووانی ئه و دارانه بۆ قوتابییه کان پوونبکاته وه. بۆ نمونه دارگوويزه زی له ناوچه ی فینک و ئاوداره. داربه پوو هه زی له شوینی شاخاوی و سه خته، ئیدی به م شپوهیه زانیارییه کان بۆ قوتابییه کان بخره و.

له هه مانکاتیشدا جوانی و به نرخی داری کوردستان پیشان ده. بۆ نمونه کاتیک قه دی دارگوويزیکی وشکبوو قاش ده که هیت ناو دارگوويزه که به نه خشی زورجوان و شه پۆلی سه رنج راکیش رازاوه ته وه، که ئه وه ش هاوکارده بیت بۆ دروستکردنی که ره سه ته ی جوانی رازاوه، ئه وه جگه له پته وی و به هیزیه که شی.

۲-۳ سووده‌کانی هه‌ربه‌شیکێ دره‌خت بۆ قوتابییه‌کان ڤوونبکه‌وه.

۱-۴ چه‌ند که‌ره‌سته‌و شمه‌کیکی دروستکراوی خۆجییی به‌ قوتابییه‌کان پیشان بده.

۲-۴ پیویسته ئه‌و وینانه‌ی

پیشان ده‌دریین

هۆکـاـری

دروستکردنه‌که‌یان

ڤوونبکریته‌وه.

۳-۴ له‌و شاره‌ی

تییداده‌ژیت هه‌ندیک

که‌ره‌سته‌و شمه‌کی

باو پیشانی

قوتابییه‌کان بده.

۴-۴ ئه‌وه بۆ قوتابییه‌کان

به‌شه‌جیاوازه‌کانی دره‌خت

ڤوونبکه‌وه چه‌ون ده‌توانریت سوود له‌ دارو لاسکی فری‌دراو وهر بگیریت.

۱-۵ ناوی هه‌ندیک کاری به‌سوودو جوان ده‌هینم.

۲-۵ جیاوازی نیوان ده‌سته‌واژه‌ی کاری به‌سوودو کاری جوان بۆ قوتابییه‌کان ڤوونده‌که‌مه‌وه.

۳-۵ له‌کاتی کارکردندا پیویسته ره‌چاوی ئاستی جوانکاری و لایه‌نی سووده‌که‌شی بکریت.

۱-۶ هه‌ندیک که‌ره‌سته‌و شمه‌کی پیویست بۆ کارکردن نمایش ده‌که‌م.

۲-۶ ناوو کاری هه‌ریه‌ک له‌و که‌ره‌سته‌و شمه‌کانه بۆ قوتابییه‌کان ڤوونده‌که‌مه‌وه.

۱-۷ هه‌ندیک پارچه‌ ره‌گ و لاسکی دار ئاماده‌ ده‌که‌م له‌ وانه‌که‌دا.

۲-۷ هه‌ندیک بیروکه‌ ده‌وروژینم له‌لای قوتابییه‌کان و هانیان ده‌ده‌م، تا بییر له‌شتیکی جوانی هونه‌ری بکه‌نه‌وه.

۳-۷ دلنیا‌ده‌بمه‌وه له‌وه‌ی، که‌ ئایا ئه‌و بیروکه‌یه‌ی دایان‌پرشتوو له‌گه‌ل شیوه‌ی ره‌گ و لاسکه‌کاندا ده‌گونجییت، یان نا؟

۱-۸ شیوازی جیبه جیکردنی بیروکه که بو قوتابییه کان پرونده که مه وه.

۲-۸ دستپیک هانی قوتابییه کان

بده ده سستبکن به
لیکردنه وهی پارچه که وچ و
پو وچه کانی داره که وه
ریککردن و پوخته کردنی.

۳-۸ ئه وه بو قوتابییه کان

پرونده که مه وه، که پیویسته
مقه ست و مشارو چه قو به
وریاییه وه به کار بهین و
ئاگاداری خوزامدارکردن بن.

۴-۸ ئاگاداریان ده که مه وه، که

ئاگاداری خویان بن له چیخ

و درک و چه پهری زیاده، تا زامدار نه بن.

۵-۸ داوا له قوتابییه کان ده که مه به برپه ند پرووی داره که ساف و لوس

بکن و به رزی و نزمی تیدا نه هیلن.

تابلوییه کی هونری له دار کۆلدراو

۶-۸ له باره ی چۆنییه تی ئاماده کردنه که وه له گه ل قوتابییه کاندا له

گفتوگو کردندا ده مینمه وه.

۹-۱ له بهای ئه و کاردهستییه تیدهگه م و هاوته ریبه دهکهم له گهل کاری

دارتاشیکی دهسترهنگینی
کورد، که کومه لیک کاری
جوانی به رهه مدار
دروسته کات.

۹-۲ له قوتابییه کان ده پرسم
له باره ی گرنگی و سوودو
قازانجی هونه ری
کاردهستی و کاریگه ری
له سه رگه شه ی باری
ئابووری و کومه لایه تی.

۱۰-۱ هه میشه له کاتی کارکردنا هانی قوتابییه کان ده دم.

۱۰-۲ له گهل قوتابییه کان کاردهکهم و هاوکاریان پیشکesh دهکهم له کاتی
کارکردنا.

وروژاندن

دهتوانریت قوتابییه کان بوروژینرین له ریگه ی:

۱. هۆکاره کانی فییرکردن.

۲. وانه ی کرداره کی.

هۆکاره کانی فییرکردن

هۆکاری یه که م: له ریگه ی داتاشووه کورته فیلمیک، یان وینه ی هه ندیک له و
درهخته به ناوبانگانه ی له کوردستاندا هه ن بو قوتابییه کان نمایش دهکهم و
سووده جوړاوجوره کانیان و بایه خی ئابووری و هونه رییان بو
پوونده که مه وه.

هۆکاری دووه م: نمونه ی هه ندیک که رهسته ی که له پووری کوردی پیشان
ده دم.

هۆکاری سییه م: وینه ی هه ندیک له و پاشماوه دارو درهخته وشکبوانه ی له نیو
سروشندا فه راموشکراون پیشان ده دم.

ھۆكاری چوارەم: نمونەى ھەندىك رەگ و لاسكەدارى سروشتى نمايش دەكەم.

ھۆكاری پىنچەم: ئەگەر كرا تابلۆيەكى ھەنگاوەكانى كارکردن دروستدەكەم و پيشانى قوتابىيەكانى دەدەم، تا لە ھەنگاوەكانى كارکردندا بەرچاويان پروونىيت.

جىيەجىكردن

ئامادەکردنى رەگ و لاسكى دار، تا ئامادەبكرىت بۆ دروستکردنى شتىكى جوان و ھونەرى بەسوود.

ئامادەکردنى وانەكە

كەرەستەو شمەكى پىويست:

- كۆكردنەو ھو ئامادەکردنى رەگ و لاسكەدارى فرىدراو و فەرامۆشكراو لە نىو سروشتدا.
- كەرەستەى برىن و قرتاندن (مشار، مقەست)، كە شياوبىت بۆ ئەو تەمەنە.
- بەبەند - كارتىخ، سمارتە، كۆنكەر - درىل.
- ھىلم، سىكۆتىن.

نرخاندن و ھەلسەنگاندن

لەكۆتايى وانەكەدا پىويستە ھەلسەنگاندن و نرخاندن بۆ وانەكەى ئەنجام بدات، تا لەئاست و تواناى قوتابىيەكان تىبگات و لەكۆتايىشدا تواناى خۆيشى لاپوون دەبىت بەم شىوہيە:

نرخاندن

- ئەو ئامانجانەى بەدەستھاتوون.
- ئەو ئامانجانەى بەدەستتھاتوون.
- ئەولايەنە باشانەى لەوانەكەدا پروويانداوہ.
- ئەولايەنە خراپانەى لەوانەكەدا پروويانداوہ.

هه‌سه‌نگاندن

۱. ئەو رینگایانەى له ئامانجە کە دا نە هاتوونە تە دى.
۲. ئەو رینگا باشانەى گیرانە بەر له وانە کە دا.
۳. ئەو رینگایانەى خالە لاوازە کان لادەبات و دەیانسپریتە وە.
۴. چاودێرکردن و پێداویستییە بەردەستە کان.

دوا ئاراستەى مامۆستا بۆ قوتابییەکانى:

۱. داوا له قوتابییەکان بکە، ئەگەر کارەکانیان بۆ تەواونە کرا، ئەوا دەتوانن لە ماله‌وه تەواوى بکەن.
۲. داوا له قوتابییەکان دەکەم هەموو ئەو پاشماوە و چەپەرەى بە جێماوە کۆى بکەن و هەو بیخەنە شوینی مەبەستە وە.
۳. هاوکاریان دەکەم له کۆکردنە وەى شتەکان و پاککردنە وەى پۆله کە دا.

هه‌سه‌نگاندن

ژ	هه‌سه‌نگاندن له کاتى جێبه‌جێکردندا	
	به‌لى	نه‌خیر
۱		کەرەستەى ئامادە کردووە؟
۲		له‌کارى هەر وه‌زى تىگه‌یشتوو؟
۳		پابه‌نده به‌ کاره‌که‌وه؟
۴		ئاره‌زووى کارکردن ده‌کات؟
۵		پشيووى دروستده‌کات؟
۶		پابه‌نده به‌ کاته‌وه؟
۷		بیرۆکه‌که‌ى باشه؟
۸		له‌کارکردندا پاک و خاوینه؟
۹		به‌دروستى کەرەستەکان به‌کارده‌هینیت؟
۱۰		هاوکارى پيشکەش به‌ هاوڕیکانى ده‌کات؟
۱۱		کاره‌که‌ى تەواو ده‌کات؟
۱۲		له‌کاتى کاردا هێمن و بێده‌نگه؟
۱۳		دواى کار ژیرخوى پاک ده‌کاته‌وه؟

نمونه‌ی چند کاریکی هونه‌ری له دار دروستکراو:

دروستکردنی په یکه‌ر له ریگه‌ی کولینی دار

شوان پهباتی

هونه رهنندی کورد «شوان محهمه د سه عید» ناسراو به «شوان پهباتی» له سالی (۱۹۷۱) له شاری سلیمانی له دایکبووه. له سالی (۱۹۹۳) په یمانگهی هونه ره جوانه کانی سلیمانی به شی شیه کاری - لقی په یکه رسازی ته واو کردووه. ده رچووی به شی باخچه ی مندالان له کولیتی په روه رده ی بنه په تی له زانکوی سلیمانییه بو سالی خویندنی (۲۰۱۹). له کوردستاندا به شاری له چه ندین پیشانگهی شیوه کاریدا کردووه. خاوه نی تاییه تمه ندی خو یه تی له کولین و ناماده کردنی داردا. هه روه ها مه تریالی جیاواز تیکه لی کاره کانی ده کات و له شیوه ی Mix ده ریان ده خات. کاره کانی له ریالیزی و ده ربرینخوازییه وه نزیکن.

حه مه فه ره ج هه له بجه یی

هونه رمه ندی کورد «حه مه فه ره ج ئه حمه د موراد» ناسراو به «حه مه فه ره ج هه له بجه یی» له سالی (۱۹۴۶) له هه له بجه له دایکبووه. خانه ی مامۆستایانی سلیمانی له سالی (۱۹۶۷) ته واکردوووه. له سالی (۱۹۶۲) کار کۆلینی داردا دهکات و خاوه ن ئه زموونیکێ زۆره له و بواره دا، به تایبهت سوودی له داربه پوو و دار قه زوان وه رگرتوووه و کاری کۆلین و پوخته کردنی له ره گ و کۆته له کانیدا کردوووه. هه ره له کاتی مامۆستایه تیدا هۆکاره کانی فیرکردنی له دار دروستکردوووه. سه ره په رشتیاری وانه ی هونه ره.

فهره نگوک

ئینگلیزی	عەرهبی	کوردی
Stability	إستقرار	ئارامگرتن، ئوقره گرتن، تویتکه گرتن
Liberty	الحرية	ئازادی
Level	مستوى	ئاست
Simplification	تبسيط	ئاسانکردن
Familiar	مألوف	ئاسایی، باو، ئاشنا
Assyrians	آشوريين	ئاشورییهکان
Assyrian	الاشوري	ئاشوری
Attention	الانتباه	ئاگاداری، وریاکردنهوه
Moral	أخلاق	ئاکار
Instrument	آلة، أداة	ئامیر، ئامراز، که رهسته
Readiness	الاستعداد	ئامادهیی
Preface	تمهيد	ئامادهکردن، ئاسانکردن، پیشهکی
Preliminary	تمهيدي	ئامادهکاری، ئامادهیی
Thickness	ثخانة	ئهستوری، سهختی، دژوار
Attitudes	الاتجاهات	ئاراستهکان
Tendency	ميل، أسلوب	ئارهزوو، ههز، مه بهست
Prism	المنشور (نشور زجاجي)	ئاویزه
Consciousness	الوعي	ئاگامهندی
Experience	اختبار، تجربة، خبرة	ئهزموون (تاقیکردنهوه)
Experimental	اختباري، تجريبي	ئهزموونگهری
Acad	أكد	ئهکهه
Acadian	أكديين	ئهکهه دییهکان
Result	نتيجة	ئههجام
Imagination	التخيل، تصور	ئههئیشهکردن، خه یالکردن
.Envy Jealousy	حسد، غيرة	ئیرهیی، ئیرهیی، چکۆسی، کندۆسی، هه سوودی
Handicraft	أعمال يدوية	ئیشی دهست، کاردهستی

Conventional	تقليدي	باو
Valuable	قيم	بايه خدار، به نرخ
Promotion	ترويج، تعزيز	بره وپيدان، پيشخستن
Generalization	التعميم	بلاوگراوه (گشتاندن)
Basis, Basics	اساس، عنصر اساسي	بنه رته، بنچينه
Basics of Design, Principles of Design	أسس التصميم	بنه ماکانی نه خشه سازی
Self conscious	واع ذاته، الوعي الذاتي	به خوژان
Self consistent	متاوق الاجزاء، منسجم مع ذاته	به خوگونجاو
Self approbation	الاستغراق في الذات	به خووه گلان
Self indulged	منغمس في الذات، الانغماس الذاتي	به خووه گلاو
Comparison	مقارنة	به راورد، به راورد کردن، به راوردکاری
Visible	قابل للرؤية	به ريبين (به رچاو)
Response	استجابة، الاستجابة	به رته ک
Voluntary Reaction	الاستجابة الارادية	به رته کی خوازه کی
Seek	التماس	به رکه وتن، گه پان
Perception	المدرک الحسي	به ره ه ست
Manager	مدير	به ریوه بهر
Inference, deduction	أستدلال	به لگه هیتانه وه، به ره انجام
Induction	الاستقراء، تجنيد، احداث، تقليد، تخليد	به لگه هیتانه وهی مادی
A paragraph	فقرة	به ند، برکه
Intuition	الحدس	به هره
Creative	خلاق	به هره دار
Acquired	المكتسب	به هره گیر
Field	مجال	بوار
Learning field	مجال التعليم	بوارى فیربوون
Inheritance	وراثة	بوماوه یی، ره گه ما
Poster color	أصبغ البوستر	بویه ی پوستر
Gouache color	أصبغ الجواش	بویه ی گواش

Water color	أصباغ المائية	بویه‌ی نأوی
Acrylic color	أصباغ أكريليك	بویه‌ی نه‌كريليك
Quick Thinking	تفكير السريع	بیرکردنه‌وه‌ی خیرا
Recollection	استذكار، تذكر	بیرهینانه‌وه
Ideas	أفكار، فكرة	بیرۆكه
Boredom	ملل	بیزار، بیتاقه‌ت، بی ئومید
Vision	الرؤية	بینگه
Optic	البصري	بینه‌وه‌ر
Anxiety	قلق	بیئارامی، په‌ژاره، بیئوقره، دووډل
Reward	ثواب، مكافأة	پاداشت، خه‌لات
Prophylaxis	وقاية	پاراستن
Blocks	كتل	پارچه، توپه‌ل
Hindsight	الاستبصار الخلفي، الادخار المتأخر	پاشیبینی
Background	خلفية	پاشخان، پاشینه
Thrift	ادخار	پاشه‌که‌وتکردن، زورکردن
Motive	الدافع	پالنه‌ر
Space	مساحة، الفضاء، مسافة	پانتایی
Reinforcement	تعزیز، تقوية، تعزز، تعمق	پنه‌وکردن، به‌هیزکردن، راهیزان
Dynamic	حركي، ديناميكي	پرجووله، جووله (بزیو)
Dynamic character	شخصية الديناميكية	پرجووله، که‌سییه‌تی پرجووله، جرین
Forget it	فزولي	پرسن، کونچکاو (له‌بیری بکه)
Project	مشروع	پروژه
Program	برنامج	پروگرام، به‌رنامه
Educational programs	برنامج تعليمية	پروگرامی فیئکاری
Plan, policy, outline, schedule, schema	خطة، برنامج، خريطة، هدف، غاية	پلان، نه‌خشه‌ریگه
Scheme	مخطط	پلانیو‌دارپیزراو

Educational Plan	الخطة التعليمية	پلانی فیکاری
Evolution	تطور	په ره سه نندن
Education	تربیة	په روه رده
Spectrum Colors	الوان الطیف	په لکه زیږینه
An example	مثال	په ند، نمونه
Curiosity	حب الاستطلاع	په یدوژی (له دوو گه پان)
High Relief	نحت البارز	په یکه ری به رزه پروو، په یکه ری هه لتوقیوو
Low Pictorial	نحت مبسط	په یکه ری ته خته پروو
Relationship	علاقة، صلة	په یوه ندی
Classification	تصنيف	پولینکردن
Depict	وصف	پیا هه لدان، باسکردن
Collapse	طي	پچانه وه، قه دکردن، لولدان
Winding	متعرج	پیچاوپیچ، به رزونم
Prophecy, forecast	تنبؤ، تكهن	پیشبینی، نوقلانه
Artisan	حرفي، صناعي	پیشه گهر
Identical	مطابق	پیکچوو
Structure	بنية	پیکهاته
Elements of abstraction	عناصر التجريد	پیکهاته پروته له کییه کان
Artistic elements	عناصر الفنية	پیکهاته هونه رییه کان
Structure	تركيب، بنية	پیکهاته، پیکهاته ی هونه ری، بنه مای هونه ری
Design Elements	عناصر التصميم	پیکهاته کانی نه خشه سازی
Rebuilding	ترميم	پینه کاری، ده ستپیداهیان
Measure	قياس	پیوانه
Criterion	معیار، محک	پیوهر
Need for knowledge	الحاجة الى المعرفة	پیویستی زانیاری، زانستخوازی
Biological need, Biochemistry	الحاجات البيولوجية أو الحيوية	پیویستییه بیولوژییه کان، زینده کی
Educational board	لوحة تعليمية	تابلوی فیکاری
Low Relief	نحت نافر	تاشینی دیار (په یکه ری)

		پووبه‌رز)
Experiment	تجربة	تاقیکردنه‌وه، ئەزموونکردن
Acceleration	تسارع	تاودان
Edgy	منفعل	تاوگیر
Emotion	إنفعال	تاوگیری(هه‌لچوون بو ئەم دەسته‌واژه‌یه به‌کارنایه‌ت، چونکه مرۆف هه‌لناچیت، به‌لکو تاویک گیرده‌بیت)
Emotions	إنفعالات	تاوگیریه‌کان
Privacy	خصوصية	تایبه‌تمه‌ندی
Fear	خوف	ترس
Flat	منبسط	ته‌خت
Translation	ترجمة	ته‌رجومه (وه‌رگیژان)
Architecture	العمارة، هندسة معمارية. فن معماري، أسلوب بناء	ته‌لار، ئەندازیاری ته‌لارسازی، هونه‌ری ته‌لارسازی، شیوازی ته‌لارسازی
Formation	تكوين، تشكيل، بنية	ته‌واوکردن
Preparation	الاستعدادات، تنظيم، تنسيق	ته‌یاری، ریکخستن، خوئاماده‌کردن
Ability	قدرة	توانا
Adaptability	قابلية التكيف	توانای خوگونجاندن، توانای راهاتن
Visual elements	العناصر البصرية	توخمه‌بینه‌وه‌رییه‌کان، پیکهاته‌بینه‌وه‌رییه‌کان
Anger	غضب	تو‌په‌بی
Anatomy	تشريح	تو‌یکاری
Notice	الملاحظة	تیبینی
Introspection	استبطان، التأمل	تیرامان
Contemplating	التفكير	تیرامان، لیوردبوونه‌وه، سه‌رنجدان
Satisfying, Satiation	الاشباع، اشباع	تیربوون
Look	تمعن	تیروانین، دیکه‌تدان،

		تیبینکردن
Irradiation	اشعاع	تیشکدان
Rivalry	تناحر	تیکبه ربوون
Damage	عطب	تیکچوون
Destruction	هدم، تخریب، تدمیر	تیکدان، پروخاندن
Concord, Accord	تفاهم، وفاق	تیکگه یشتن
Mix	خلط	تیکه لاوکردن
Dysfunctional system	اختلال النظام	تیکه لدايي
Scrimmage	مشاجرة	تیکه لقران (تیکه لپزان)
Comprehension	استيعاب	تیکه یشتن
Common understanding, Mutual understanding	الفهم المشترك	تیکه یشتنی هاوبه ش
Learning theory	نظرية التعلم	تیوری فیربوون
Delinquent	جانح	جرین، لاسار، سه رکیش
Delinquency	الجنوح	جرینی، لاساری
Esthetic, aesthetic	علم الجمال، جمالي	جوانناسی، جوانزانی
Discrimination	تمییز	جیاکردنه وه، جیاکاری
Individual Differences	الفروق الفردية	جیاوازی تاکایه تی
Disparity, inequality, difference, variance, disproportion, Contrast	تفاوت، تباین، فارق، غیر متساو	جیاوازی، جودایی، نایه کسان
Integration	تکامل	جیبه جیبوون، ته و او بوون
Application	تطبيق	جیبه جیکردن
Execution	أداء، تنفيذ، إعدام، إنجاز، إجراء، عمل حاسم	جیبه جیکردن، به جیبه ینان
World	العالم	جیهان
Globalization	العولمة	جیهانگیری
Print With a	طباعة بالبصمة	چاپگری په نجه مؤر

Fingerprint		
Behaviour therapy	العلاج السلوكي	چاره‌ی ره‌فتاری، چاره‌کردنی ره‌وشتی
Activity	نشاط، فعالية	چالاکی
Observation	مراقبة	چاودیری (چاودیری‌کردنی شتیک)
Ream	غصن	چل
Repression	کبت	چه‌پانندن، سه‌رکوتکردن
focus, concentration, concentricity, condensation	تکثیف، تکاثف، ترکیز، تلخیص، نتاج التلخیص، کتلة مکثفة	چه‌سپانندن، چه‌قاندن، دامه‌زاندن
Axial education	تربیة محوري	چه‌قی په‌روه‌رده
Concept	مفهوم، فكرة	چه‌مک، بیروکه
Square	مربع	چوارگوشه
Taste	ذوق (الذوق الفني)	چیژ (چیژی هونه‌ری)
Gustation	الذوق	چیژ، تام
Artistic taste	التذوق الفني	چیژی هونه‌ری
Desire, Inclination	رغبة، ميل	هز، ئاره‌زوو
Dot	النقطة	خال
Dotting	تنقيطي، تنقيط	خاله‌کوته
Point Faded	نقطة تلاشي	خالی ونبوون
Abreaction	تفريغ، تنفيس	خالیبونه‌وه، دامرکانه‌وه، ره‌وینه‌وه
Purity	صفاء	خاوینی
schedule	جدول	خشته
Sad	محزن	خه‌مگین
Depression	الاكتئاب، هبوط	خه‌موکی، دلته‌نگی
Dreams	الاحلام	خه‌ون، خه‌ونبینی
Fantasia	التخيل	خه‌یالبازی، فه‌نتازیا
Habit	عادة	خو
Self Realization	تحقيق الذات	خوبه‌دیهنان
Self assertion	تأكيد الذات	خوچه‌سپانندن
Self- centeredness	التمركز حول الذات	خوخویی

(Autocentrism)		
Self closing	ذاتي الانغلاق	خوداخەر
Self accusation	انتقاص ن ت الذات، الاتهام الذاتي	خوداشكندن، خودانه گومان، خوتاو انبار كردن
Self reformation	اصلاح الذات	خودروستاندن، خوچا ككردن
Self expression	التعبير عن الذات	خودهر برين، گوزارشت كردن له خود
Inborn	فطري	خوړسكى، ره چه له كي، سروشتي
Self discipline	ذاتي الانضباط	خوړي كخه
Self abuse	اذلال الذات	خوشكندن
Joy	فرح	خوشي
Self acting	ذاتي الفعل، آلي	خوكار
Self action	الفعل الذاتي	خو كاري
Self control	ضبط النفس	خوگري، دانبه خوداگرتن
Self rising	ذاتي الاخمار، ذاتي قابل للاخمار	خوگور (وهكو خوړسك)
Self denial	إنكار الذات	خونايانندن، نكولي له خو كردن
Self abandonment	التخلي عن الذات	خونه ويستي
Self contradictory	مناقض نفسه	خوه له وشين
Egoism	أنانية	خوويستي (خوپه رست)
Self	الذاتي	خوي
Family	الاسرة	خيزان
Customs and traditions	العادات و التقاليد	داب و نه ريت
Isolation	عزل	دابړان، تهريك كردنه وه، جيا كردنه وه
Distribution	توزيع	دابه شكردن
Invention	إبداع	داهيتان
Inventor	مبدع	داهينه ر

Incubation	حضانة	دایه‌نگه، گۆشگری
Innovation, Invention	ابتکار	دروستکردن، دروستکردنیکی داهینه‌رانه
Creating symbols	خلق الرموز	دروستکردنی هیما
Mental hygiene Psychological health	الصحة النفسية	دروستی دهروونی، دروستی دهروونایه‌تی
Long	طویل	دریژ
contradiction	تناقض	دژبه‌یه‌ک
Volunteer	تطوع	دلخواز، دلخوازانه (خۆبه‌خش)
Stupid (Moron)	الغبي (المأنون) الغباوة (المورونية)	ده‌به‌نگ، لاژک، که‌وده‌ن، گه‌وج
Expression	تعبير	ده‌برین، گوزارشت
Expressionism	التعبيرية	ده‌برینخوازی
Projection	الاسقاط	ده‌پوقین، چوکلە، ده‌په‌رین
Insight	الاستبصار	ده‌روونبینی
Inner self	ناشيء في باطن الذات	ده‌روونزا
Psyche	نفس، روح	ده‌روون، گیان
Conclusion	استنتاج	ده‌رئه‌نجام
Handmade	يدوی	ده‌ستکرد (به‌ده‌ست دروستکراوه)
Artificial	اصطناعي	ده‌ستکرد، دروستکراو
body	هيئة	ده‌سته
Fanaticism	التعصب	ده‌مارگیری
Enrichment	إثراء، خصوبة، سعة، أناقة، ترف	ده‌وله‌مه‌ندی
Mental retardation	التأخر العقلي	دواکه‌وتنی هۆشه‌کی
Repeatability	التكرار	دووباره‌بوونه‌وه
Situation	حالة، وضع، موقف، حال، ظرف، مرکز	دۆخ، بار، چۆنیه‌تی
Development	استنباط	دۆزینه‌وه، داهینان،

		هه لئيجان
Phenomenon	ظاهرة	ديارده
Formalism	صوري	ديتهنى، ويتهىي
Learning debate	مناقشة التعلم	ديمانهى فيربوون
Sight	منظر	ديمهن
Oscillation	تأرجح، تذبذب	رارا، دوودل
Ornament	زخرفة	رازاندنه وه
Adornment	زخرفة	رازاندنه وه (رازاندنه وهى بنميچ)
Ornamentation	تزيين، تزين (مصدر زينة)	رازاندنه وه (شتيک برازينينه وه)
Lavish	زخرفة	رازاندنه وه، نه خشاندن
Reality	حقيقة، واقع	راستی
Real	حقيقي، واقعي	راستيهىكى، راستيتي
Analysis, Explanation	تحليل، تفسير	رافه، رافه كردنى بابه تيک
Stretch	تمطط، تمتد	راکيشان، دريژبو وه وه، کشان
Communication	اتصال	راگه يشتن، په يوه نديگرتن
Habituation	التعود	راهاتن (گونجاندن، سازاندن)
Strengthening	تقوية	راهيزان
Training	تدريب، تدرب، تمرين	راهينان
Yarn and textile	غزل و النسيج	رستن و چنين
Integration	تکامل	ره خسکان، ته و اوکاري
Critic	ناقد	ره خنه گر
Art critic	الناقد الفني	ره خنه گري هونه ري
Behaviour	سلوك	رهفتار، ره وشت، کردار
Diffuse Behaviour	السلوك المشتت	رهفتار بلاو، رهفتاري په رشوبلاو، ره وشتي په رتوبلاو
Behaviorism	السلوكية	رهفتاريه تي، ره وشتايه تي
Sex	الجنس	ره گهن، نه ژاد

Instinct	غريزة	رهمهک
Daltonism Achromatism	عمى الالوان، عمى الالوان العام	رهنگ کویری
Paint, color	لون، صبغ، طلاء	رهنگ، بویه
Dyer	صبغ، صابغ	رهنگکار
Colouring, coloring	تلوين بشكل فني	رهنگکردن به شیوهی هونهری
Cool color	الالوان الباردة	رهنگه ساردهکان
Primary color	الالوان الاولية	رهنگه سه رهنه تاییه کان
Warm color	الالوان الحارة	رهنگه گه رهنه کان
Pastel color	لون الباستل	رهنگی پاستیل
Tempra color	الوان تمبرا	رهنگی تیمپرا
Oil color	اللون الزيتي	رهنگی رونی
Glass color	لون الزجاج	رهنگی شوشه
Fresco color	ألوان الفريسكو، ألوان في الهواء الطلق	رهنگی فريسکو
Dyeing	خضاب، صبغ	رهنگی کردن، رهنگکار
Gouache color	ألوان الغواش	رهنگی گواش
Water color	الالوان المائية	رهنگی ناوی
Acrylic color	لون الاكريليك	رهنگی نه کریلیک
Course of development	سير النمو	رهنه ندی فراژووتن
Perspective	منظور	روانگه
Artistic Vision, Technical vision	الرؤية الفنية	روانگهی هونهری
Abstract	تجريد	روته لهک (روتکراوه، دامالدر او له وینه، دامالدر او له شیوه)
Frustration	احباط (خيبة)	روخاندن، سه رهنه که ووتن
Lot, Platform	مسطح	رووته خت
Feel	لمس	رووگه
Optical Contactor	الملامس البصرية	رووگه بینه وه ریبیه کان
Method	طريقة	ریبان، ریگه

Rhythm	إقاع	رېتم
Irregular Rhythm	إقاع غير منتظم (غير رتيب)	رېتمی رېکنه خراو
Sequence	تسلسل	رېزکردن، زنجیره
Attribution	نسب	رېژه
Rule	قاعدة	رېسا، ياسا
Arrangement	ترتيب، تنظيم	رېکخستن، سازکردن
Regulator	منظم	رېکخه ر،
Labial/ Orally	شفوي	زاره کی
Kindergarten	روضة الاطفال	زاروځانه، باخچه ی مندالان. زاروځک: به کرمانجی یاتی مندال. خانه: به هه ورامی یانی ئه و شوینه ی لیی کوده بڼه وه، یان خانو. زاروځانه، کتومت له بری وشه ئینگلیزییه که دانراوه.
Cognition	معرفة	زانباری، زانیار
Kataphasia	التهته، ثقل اللسان	زمانگرتن، لال، زمان په لتی
Linguistics	علم اللغة	زمانه وانی، زمانناسی
Compelling	اجبار، قهر	زورلیکردن
Intelligence	ذكاء	زیره کی
Androgyny, Effeminacy	تخنث	ژنانی، نه میری
Culture	ثقافة، الحضارة	ژیاری، شارستانییه ت
Environment	البيئة	ژینگه
Simplicity	بساطة	ساده بوونه وه
Adaptation	التكيف	سازان، راهاتن (خوگونجانندن)
Nature	طبيعة	سروش ت
Naturalism	المذهب الطبيعي	سروش تگه رایي
Passional nature	الطبيعة الانفعالية	سروش تی تاوگیر
Inspiration	الهام	سروش
coin	عملة	سکه (دراوی کانزایی)

Confidence limits	حدود الثقة	سنوری متمانه
Resources	مصادر	سه رچاوه
Springs	منابع	سه رچاوه، سه رچاوه كان
Brawler	مشاكس	سه ركيش
Contemplation	تأمل	سه رنجدان، تيرامان، ليوردبوونه وه
Attractive	جذاب	سه رنجراكيش
Quotient	الحاصل	سه رئه نجام، ئه نجام
Triangle	مثلث	سيگوشه
Expert	خبير، صاحب خبرة	شارهزا، به ئه زموون
Skill, expertise, experiences	مهارة، خبرة، ممارسة	شارهزايي، كارامه يه، ليزاني
Comb	مشط	شانه، شه
Agitation, disturbance	إضطراب	شله ژان، نارپكي
Spectrum	طيف	شه به ننگ، تارمايي، پله ي رهنكي
Passion	شغف	شه يدايي، په روش
Analysis	تحليل	شيكردنه وه، شروقه كردن
Light and Lysiss	تحليل الضوء	شيكردنه وه ي رهنك، شيكردنه وه ي رووناكي
Style, method, manner, way, mode, technique	اسلوب، نمط، سلوك، نسق، نوع، وضع	شيوان، شيوه، رپگه
Direct style	اسلوب مباشر	شيوازي راسته وخو
Engineering forms	أشكال الهندسية	شيوه ئه ندازه ييه كان
Form, Figure	صورة، شكل	شيوه، ديمه ن، وينه، روخسار
Wide	واسع، عريض، شاسع	فراوان
Abundant	كثير، الوافر	فره
Diversity	التنوع	فره جوړي
Polychrome	متعدد التلوين	فره رهنك
Polychrome,	متنوع، متنوع الالوان	فره رهنك، جوړاو جوړ

miscellaneous		
Frottage	فروتاج	فروتاج
Brush	فرشاة، فرشاة	فلچه
Porcelain	بورسلین	فه فوری، پورسلین
Fantastic	خیالی	فه نتازی، خه یالی
Learning	تعلیم	فیربوون
Festival	مهرجان، احتفال	فیسٹیفال، ئاههنگ گیزان
Size	حجم، مقاس	قه باره
Charming, Revis	رائع	قه شهنگ
armor	درع، صفائح معدنية واقية	قه لغان
Pencil	قلم رصاص	قه له م ره ساس
Gulp	بلع	قوتدان
Pyramid	هرم	قوچهک
Graph paper	ورقة الرسم البياني	کاخه زی به یانی، کاخه زی وینه ی به یانی، کاخه زی میلیمه تری
Good Performance	حسن الاداء	کارباشی (که سیک کاری باش نه انجام دهدات)
Touching	مؤثر	کارتیکه ر
Reaction	رد فعل، رجع	کاردانه وه، په رچه کردار
Interaction	تفاعل	کارلیتکردن
Metal	معدن	کانزا
Practicability, procedure, practice	عملية، إجراءات، طريقة، أسلوب	کردار، کرداری، پراکتیکی
Practical	عملي	کرداره کی، کرده یی
Glue	صمغ	که تیره
Raw material	مواد خام	که ره سته ی خاو
Person	شخص	که س
Personality	الشخصية	که سایه تی
Atmosphere, General mode	وضع، وضع العام	که ش، دوخ، دوخی گشتی
Utilization	استخدام، استغلال، انتفاع	که لگوه رگرتن، به کارهیتان

Superposition	تراکب	که له که بوون، چوونه سه ریه ک (بوشیوه ئەندازەییەکان بە کار دیت)
Short	قصیر	کورت
Barrier	حاجز، عقبه	کۆسپ، به ربه ست
Drilling	حفر	کۆلین
Society	مجتمع	کۆمه ل، کۆمه لگه
Formation	تکوین، تشکیل	کۆمه له کردن، که له که کردن
Problem	مشکله	کیشه، گیر و گرفت، ئاریشه، گرفت
Psychological conflict	الصراع النفسي	کیشه ی دهرونی، ململانی دهرونی
Humour, Funny mock	سخریه، سخر	گالته: بابه تیکی هونه ری، یان ئە دە بی، که ببیته هوی پیکه نین
Winged ox	ثور مجنح	گای بالدار
Convulsion	تشنج	گرژ بوون، بارگرژی
Muscle tension	توتر عضلي	گرژی ماسوولکه یی
Group	مجموعه، فئه	گروپ، کۆمه له
Psychological node	العقدة النفسية	گری دهرونی
Pottery, Crockery	فخار	گلجوشی
Ceramic	سیرامیک، فخار	گلینه کاری، سیرامیک
Bright	لماع، مشرق	گهش، پووناک، دره وشاوه
Optimism	تفائل	گه شبین، خوشبینی
tour	جولة، سفرة، زیارة	گه شت
Professional tour	جولة الفنية	گه شتی هونه ری
Development	نمو	گه شه
Growth	نمو	گه شه، وه رار
Developing the ability to criticize	تنمية القدرة على النقد	گه شه پیدانی توانستی په خنه گرتن
Motor growth	النمو الحركي	گه شه جووله
Gallery	جاليري، صالة عرض فني	گه له ری، گالیری

Adult	راشد	گهوره، ههراش، پيگه ييو
Agree	توافق	گونجان، ريککه وتن
Consistency	التناسق	گونجاندن
Color Scheme	نظام الالوان	گونجاندى رهنگى
Canvac	خيش	گونيبه، گوش، په رچه مى ره شمال، قوماشيکى زير
Cemetery	مقبرة	گورستان
Modulation	تحوير	گورين (گورانكارى له چينه كانى دهنگدا)
Isolation	منعزل	گوشه گير
Solitary	منعزل، وحيد، فريد، منفرد	گوشه گير، ته نيا،
Introversion	انطواء	گوشه گير، كه سيك په ننگه خواته وه، خويده خواته وه
Social isolation	انعزال اجتماعي	گوشه گيرى كومه لايه تى
Skewness, deviation	انحراف	لادان
Refraction	انحراف، انكسار	لادان، شكانه وه
Slanted	مائل	لار، خوار، ليژ
Aberration	جنوح، انحراف، ضال، شان	لاسارى، سه ركيش، ريزپه ر
Imitation	تقليد، المحاكات	لاسايبكردنه وه، لاساكردنه وه، ده مه لاسكى، چاوليكيه رى
Profile	جانبى	لاوه كى
Biased	منحاز	لايه نكيه ر
Capacity, literacy	الكفاءة، القابلية	له بار، چوستى، توانست، ليها توويى
Body	جسم	له ش، به دن، جه سته
Physical	جسدى	له شه كى، ته نيه تى، جه سته بى
Similarity	التمائل	له يه كچوون، وه كيه كبوون
Polished	أملس، صقيل	لوس، ساف
Proceedings,	إجراءات، محضر، متابعة،	ليپرسينه وه، به دوا دچوون

procedure, steps	مقاضاة، أحداث، التصرف	
Development	تطوير	لېز يادکردن، پوره پيدان
Convergence	التقاء، نقطة التقاء، تجمع	لېکنز يکړدنه وه
Investigation	إستقصاء	لېکولینه وه، به شوینداگه ران
Skilful	بارع، متفنن	لېهاتوو
Muscle	عضلة	ماسوولکه
Fatigue	التعب، اعياء	ماندوو بوون، کولدان، شهکه تېوون
Backward child	طفل متخلف	مندالی دواکه وتوو، بیرکول
Mongolism (Down Syndrome)	المنغولية (تلازمة داون أو تناذر داون)	مهنگولی (داون سیندروم)
Seal	ختم، علامة، طابع	مور (وهک مورى فهرمى دهولت)
Museum	متحف	موزه خانه
Midi	ميدي	میدی، میدییه کان
History	تأريخ	میژوو
Art History	تأريخ الفن	میژووی هونه ر
Mesopotamia	بلاد ما بين النهرين	میسوپوتامیا، ولاتی نیوان دوو پووبار
Brain	دماغ	میښک، دهماغ
Unfit	غير مناسب	ناجوړ (نه شیاو)
Agnosticism	اللايرادية	نازانکاری، بیخوویستن
Contradiction	تناقض	ناکوکی، دژواری
Conflict	صراع	ناکوکی، ململانی، کیشه
Alienation	إغتراب، خلل عقلي، انسلاخ، تغرب، ضیاع	نامویی، تاران، نامویی دهرونی، که سیکی هوشرویشتووه
Inartistic	غير فني، بدون موهبة	ناهونه ری، بیهونه ری، بییه هره
Abnormal	شاذ، غير عادي	نائاسایی، نامو
Price	سعر، ثمن	نرخ، بهها

Evaluation, Estimate, Estimation	تقدير، تقييم، التثمين، التخمين	نرخاندن، خه ملاندن
Assessment	إضفاء، التقويم	نرخاندن، هه لسه نگاندن
Sample	عينة	نمونه
Design	تصميم	نه خشه سازى
Embroidery	تطريز	نه خشه كارى به دهرزى و دهزوو، دهزوو كارى، دهرزى كارى
Deep Engraving	نقش غائر	نه خشى چال (ليگرتن)
Skin disease	المرض الجلدي	نه خووشى پيست
Software	البرمجيات (الحاسوب)	نهرمه به رنامه
Mores / Tradition	عرف، عادات	نهريت (داب و نهريت)
Dissonant	متنافر	نه شياو، ناله بار، جياواز
Constant	ثابت، ثبوت	نه گور، جيگير، چه سپاو
Fillet	زخرفة ناتئة ضيقة	نه خشاندى ته نك
Secret	سر	نهنى
Trait	سمة	نيشانه، هيما، مورك
Oil painting	رسم بألوان الزيتي	نيگار كيشانى روئى
Children's drawing	رسوم الاطفال	نيكارى مندالان، وينه مندالان
Belonging	الانتماء	هاتنه ريز، گه شه كردن، لايه ندارى
Cooperation	تعاون	هارى كارى، هاو كارى، هه ره وهز
Suspense	تشويق	هاندان، لاشيرين كردن
Proportionality	تناسب	هاوتايى، هاو ريزه يى
Modern	معاصر	هاو چه رخ، مؤديرن، نوئى
Balance	توازن	هاوسه نك
Poising, Pond	اتزان	هاوسه نكى
Synergy	التضافر	هاو كارى، يارمه تى
Idea	فكرة، فكر	هزر، بير، بيروكه
Teenager	المراهق	هه رزه كار

Adolescence	مراهقة	هه رزه کاری، بالقبوو
Feeling	شعور	هه ست
Unacenessia	عدم الاحساس بالذات	هه ست به خو نه کردن
Consciousness	إحساس، حس	هه ست کردن
Sensation	إحساس	هه ست کردن
Sensory Perception	الادراك الحسي	هه ست کردن
Feelings	الاحاسيس	هه سته کان
Sense of Accomplishment	الاحساس بالانجاز	هه سته به جیهینان
Aesthetic sense	الحس الجمالي	هه سته جوانناسی
Sensitive "Sensitivity"	حساسية	هه ستیاری، هه سته وهری
Portfolio	حقيبة	هه گبه
Educational bags	الحقائب التعليمية	هه گبه ی فیرکاری
Chance	فرصة	هه ل
Relief	بارز، نافر	هه لتوقیو، پووبه رز (په یکه ری پووبه رز)
Cavalletto, Stand	ستاند، حمال	هه لگری تابلو، ستاند، راگر
Attitude	موقف، إتجاه	هه لویت، ئاراسته
Clay	صلصال، طین	هه ویر، هه ویری قورکاری
Art	الفن	هونه ر
Artist	فنان	هونه ر مهند
Fine Arts	الفنون الجميلة	هونه ره جوانه کان
Artistic	فني	هونه ری
Art Printing	الفن الطباعة	هونه ری چاپگه ری
The art is the language of communication	الفن هو لغة التواصل	هونه ری راگه یشتن، زمانی هونه ری راگه یشتن، هونه ر زمانی په یوه ندیکردنه
Abstract art	فن تجريدي	هونه ری پووته له ک
Graphic arts	فن جرافيك (الفنون التصويرية)	هونه ری گرافیک
Modern art	الفن الحديث، الفن المعاصر	هونه ری هاوچه رخ
Cause	سبب، علة	هو

Practical Hall	قاعة عملية	هۆلى فرهمه بهست، هۆلى کردارهكى، ئەزمونگه
Line	خط	هیل
Drawing	تخطيط	هیلکاری
Lines	خطوط	هیلهكان
Horizontal Line	خط الافقي	هیلی ستوونى
Symbol	رمز	هیما، سیمبول
symbolism	رمزية	هیمایه رایى
Allegoric, allegorical, Symbolic	رمزي	هیمایى
Slow learner	بطيء التعلم	هيواش فيربوون، سست فیربوون
Meaning	مدلول	واتا، ناوه رۆك، كرۆك
Accuracy	الدقة	وردى، پوختى
Excitation	إثارة، الاثارة	وروژاندن
Delayed Response	إستجابة مرجأة، رد متأخر	وه لامدانه وهى دواخراو، به رتهكى دواخراو
Conscience	وجدان	ویژدان
Imagingation	خیال، تخيل	ویناکردن، خه یالکردن، وینا، خه یال
Image	صورة	وینه
Image mental	صورة ذهنية، صورة العقلية	وینه بیریه كان
Pictorial Relief	التجسيم التصويري الغاثة التصويرية	وینه ی به رجه سته كراوی
Illustration	رسوم الايضاحية	وینه ی روونکاری
Assistant	مساعد	یاریده ده ر
Monochrome	أحادية اللون	یه کرهنگی، یه کرهنگ
Proportionality	التناسب	یه کسانبوون، هاوتایى
Lesson units	وحدات الدرس	یه که کانی وانه
Lesson Vocabulary	مفردات الدرس	یه که کانی وانه، وشه کانی وانه
Vocabulary	مفردات	یه که ی زمان، یه که، وشه

سه‌رچاوه كوردییه‌كان

- تاهر، عبدالستار. قاموسی ده‌روون ناسی، ئینگلیزی- عه‌ره‌بی- کوردی، چ ۱، چاپخانه‌ی عه‌لاء ، به‌غدا، ۱۹۸۵.
- خال، شیخ محه‌مه‌د. فه‌ره‌نگی خال، چ ۲، ده‌زگای چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی ئاراس، هه‌ولیر، ۲۰۰۵.
- خال، شیخ محه‌مه‌دی. فه‌ره‌نگی خال، چ ۲، له‌ بلاوکراره‌کانی ده‌زگای ئاراس، هه‌ولیر، ۲۰۰۵.
- سوبحانی، جه‌لال مه‌حمود عه‌لی. ئیدیۆم له‌ زمانی کوردیدا، به‌پۆه‌به‌ریتی چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی سلیمانی، ۲۰۱۲.
- عبدالله، مجید. فه‌ره‌نگی سه‌رچاوه، عه‌ره‌بی- کوردی، چ ۲، له‌ بلاوکراره‌کانی کتیبخانه‌ی زانیار، سلیمانی، ۲۰۱۴.
- عمر، محمد. فه‌ره‌نگی مه‌ورید، ئینگلیزی- کوردی، چ ۲، له‌ بلاوکراره‌کانی کتیبخانه‌ی زانیار، سلیمانی، ۲۰۱۳.
- عه‌بدول، جه‌مال. فه‌ره‌نگی زاراره‌ هونه‌رییه‌كان، چ ۱، ده‌زگای چاپ و په‌خشی سه‌رده‌م، سلیمانی، ۲۰۱۱.
- عه‌لی، خه‌لیل. بنه‌ماکانی په‌روه‌رده‌ی هونه‌ر له‌ زارۆخانه‌و خویندنگاكان. چ ۲، چاپخانه‌ی ته‌ژنه، سلیمانی، ۲۰۱۶.
- عه‌لی، خه‌لیل. په‌روه‌رده‌ی هونه‌ری له‌ باخچه‌ی ساوايانه‌وه‌ تا دوا قوناخی بنه‌په‌تی، چ ۱، چاپخانه‌ی یاد، سلیمانی، ۲۰۱۴.
- محه‌مه‌د، مه‌سه‌عوود- زاراره‌سازی پپوانه، چ ۲، ده‌زگای چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی ئاراس، هه‌ولیر ، ۲۰۱۱.
- مسته‌فا، محمد، فه‌ره‌نگی زاراره‌کانی هونه‌ر، ئینگلیزی- کوردی، چ ۲، له‌ بلاوکراره‌کانی خانه‌ی چاپ و بلاوکردنه‌وه‌ی چوارچرا، هه‌ولیر ۲۰۱۲.

سه‌رچاوه عه‌ره‌بییه‌كان

- ابراهیم، أسعد میخائیل، مشكلات الطفولة و المراهقة، دار الافاق، بیروت، لبنان، ۱۹۹۹.
- أبو غزالة، هیفاء. دلیل المرشد التربوی، عمان، ۱۹۸۵.

- أحمد، سهير كامل. التوجيه و الارشاد النفسي للصغار، مركز الاسكندرية للكتاب، مصر، ٢٠٠٢.
- بادويلان، أحمد بن سالم. خطوات و أفكار فى تربية الاطفال، ط ١، دار الحضارة للنشر والتوزيع.
- بسيونى، محمود. نحت الاطفال، ط ١، دار المعارف، مصر. (د، ت).
- بكار، عبدالكريم. تأسيس عقلية الطفل، دار الوجوة للنشر و التوزيع، ٢٠١٥.
- البهامر، سعدية محمد علي، سيكولوجية المراهقة، دار البحوث العلمية، الكويت، ١٩٩٩.
- التربية الفنية للصف السادس الابتدائي - دليل المعلم، وزارة التعليم، المملكة العربية السعودية، ٢٠١٦.
- جودت سعادة. تعليم المفاهيم للموضوعات المختلفة، دار الكتاب، بيروت، ١٩٨٧.
- حافظ، نور، المراهق، دار الفارس للنشر، ط ٢، بيروت، لبنان، ١٩٩٠.
- رابح، تركي، أصول التربية والتعليم، ط ١، ديوان المطبوعات الجامعية، الجزائر، ١٩٨٩.
- رفعت الزغلول - عماد الزغلول. علم النفس الادراكي، دار الشروق، عمان، ٢٠٠٣.
- رياض، عبدالفتاح. التكوين فى الفنون التشكيلية، ط ١، (د.م) دار النهضة، ١٩٧٤.
- الزعبي، أحمد محمد. مشكلات الاطفال الفنية و السلوكية و الدراسية (أسبابها و علاجها)، دار الفكر، ٢٠٠٥.
- زهران عاطف زكريا. تنمية قدرات الطفل -الدار الوطنية الجديدة، الرياض.
- زهران، حامد عبدالسلام. التوجيه و الارشاد النفسى، جامعة عين الشمس، ١٩٧٧.
- زهران، حامد عبدالسلام، علم النفس النمو(الطفولة و المراهقة)، ط ٥، عالم الكتاب، القاهرة، مصر، ١٩٩٥.

- سلامة، ياسر. الألعاب الحركية و العقلية للمدارس، دار عالم للثقافة، ٢٠١١.
- سوزانا ميلر. سيكولوجية اللعب، ت: يسي، رمزي حليم، ط ١، المكتبة العربية، القاهرة، ١٩٧٤.
- السيد، فؤاد زهبي، الاسس النفسية للنمو في الطفولة الى الشيخوخة، دار الفكر العربي، القاهرة، مصر، ١٩٩٥.
- صنورة، مصري عبدالحميد. سيكولوجية التذوق الفني - دار المعارف، القاهرة - ١٩٨٥.
- طالو، محى الدين. الفنون الزخرفية، ج ١، دار دمشق، دمشق، ١٩٩٤.
- طالو، محى الدين. الفنون الزخرفية، ط ٥، ج ٢، دار دمشق، ١٩٩٧.
- عبدالحميد، جابر. الاشراف والاستشارة، القاهرة، ١٩٧٨.
- عبدالستار ابراهيم و محمد فرغولي. السلوك الانساني، نظرية علمية، دار الكتب الجامعية، القاهرة، ١٩٧٤.
- عبدالفتاح رياض. التصوير الملون. ط ١، مكتبة الانجلو المصرية، القاهرة، ١٩٦٥.
- عبدالكريم، احمد محمد على. نظم تصميم الفنون البصرية، ط ٢، اطلس للنشر والانتاج الاعلامي، الجيزة، ٢٠١٣.
- عبدالله، عبدالكريم. الاساليب والدوافع الفنية، كتاب بعنوان (فنون الانسان القديم)، مطبعة المعارف بغداد، ١٩٧٣.
- عبدالمجيد، مروان، النمو البدني والتعلم الحركي، دار العلمية الدولية للنشر والتوزيع، ط ١، الاردن، ٢٠٠٢.
- عبدالمطلب أمين القريطي. مدخل الى سيكولوجية رسوم الاطفال - دار المعارف، مصر: ١٩٩٥.
- عزت، دري حسن. الطب النفسي، الكويت، ١٩٨٩.
- علاوي، محمد حسن، سيكولوجية النمو للمربي الرياضي، ط ١، مركز الكتاب للنشر، القاهرة، مصر، ١٩٨٨.
- عمر، محمد ماهر محمود. المقابلة فى الارشاد والعلاج النفسي، الاسكندرية، ١٩٨٥.

- عويسى، عفاف أحمد. التعامل مع الاطفال علم، فن، موهبة، الناشر: مكتبة الزهراء، القاهرة، ١٩٩٤.
- فرج، صفوة. الذكاء و رسوم الاطفال - القاهرة - ١٩٨٦.
- فليب فنكس. فلسفة التربية، ت: محمد النجى، دار ماكروهيل، فرانكلين، القاهرة، ١٩٨٥.
- الكعبى، فاضل. الابداع و أثره فى ثقافة الطفل، دار إثراء للنشر والتوزيع، عمان، الاردن، ٢٠١٥.
- الكعبى، فاضل. الطفل والهوية الثقافية، دار إثراء للنشر والتوزيع، عمان، الاردن، ٢٠١٥.
- لوفيلد، فيكتور. طفلك و فنه، ت: سامى جمال و يوسف قطف، مكتبة الاداب، مصر، ١٩٦١.
- مجاهد، عبدالمنعم. دراسات فى علم الجمال. دار الثقافة، القاهرة، ١٩٩٠.
- محاسنة، عمر موسى. مناهج التربية المهنية و استراتيجيات تدريسها و تقويتها، دار عالم للثقافة، ٢٠١٥.
- محمد الحمحامي و أمين الخولي، أسس بناء البرامج التربوية البدنية و الرياضية، ط٢، دار الفكر العربي، القاهرة، مصر، ١٩٩٨.
- محمد الحيلة. مهارات التدريس الصفى، دار المسيرة للنشر، عمان، ٢٠٠٢.
- محمد طيطي و آخرون. أنتاج و تصميم الوسائل التعليمية، دار عالم للثقافة، ٢٠١٥.
- محمد، على عبدالمعطي. الابداع الفنى و تذوق الفنون الجميلة، الازرايطة: دار المعرفة الجامعية، ٢٠٠٠.
- محمد، مصطفى حنفي. مجالات فى التربية الفنية، دار المفردات، ١٩٩٧.
- مطر، أميرة حلمي. علم الجمال و فلسفه الفن - دار المعارف، القاهرة، ١٩٨٩.
- ممدى، شوقى. أساليب تعديل السلوك الصفى فى المرحلة الابتدائية، دار عالم للثقافة، ٢٠١٤.

- مهدى، محمد عبدالفتاح. مستويات النفس، الناشر: الملتقى المصري للابداع و التنمية، ٢٠٠٢.
- المهنا، عبدالله. التخطيط لتدريس التربية الفنية -مكتبة الفلاح، الكويت، ١٩٩٣.
- نشواني، عبدالمجيد. علم النفس التربوي، دار الفرقان، عمان، ١٩٨٥.
- هانى، وليد عبدالبنى. استخدام و توظيف تقنيات التعليم فى الحصة الصفية، دار عالم للثقافة، ٢٠١٥.
- هانى، وليد عبدالبنى. أنشطة و تطبيقات فى صعوبات التعلم، دار عالم للثقافة، ٢٠١٥.

سه رچاوه ئينگليزييه كان

- Arheim, Rudolf, Art and Visual Perception, universi, California Press. 1954.
- Bousquet, Monique. Curso De Ceramica, Editorial El Drac, S.L. Spain. 2000.
- Bozeman. W,C, Educational Technology: Best Practices from Americanc Schools, N J: Eye on Education. 1996.
- Brown, et. Al. AV Instuction: Techology, Media and Methods, New York: McGraw- Hill Book Company. 1977.
- Casey, Carl, "Incorporating Cognitive Apprenticeship in Multi- Media". Education Technology Research and Development, 44(1),71-83. 1996.
- Charlotte-Hug. Margo Veillon.N.P.N.D.
- Cosentino, Peter. The Ecylopedia of Pottery Techni Ques, Running Press Book Publisheres, Pennsylvania. 1990.

- Edwin Moore. Flona Mackenzie Moore. Concise Dictionary of Art and Literature.N.P.N.D.
- Gage and Beryline, "Education Psychology Chicago Ran McNally. 1996.
- Hill, Simona. Folk art Gifts, Lorenz Books, Published in the U.S.A by- New York. 1999.
- Jurgen weineck.Biologie de sport. Edition vigot. Paris. France .1997.
- Kackny; Jeffreery Quality in School Environments: Amultiple, Case Study. A: 4963. 12, no, 57, DAL, ph.D, Milwaukee, 1996.
- Kestrom, J.M. (1998) the Untapped Power of Music: Its red in the Curriculum and Its Effect on Acadmic Achievement. Nassp Bullentin, 82,34-43.
- Korte.sport de competition. Edition vigot. Paris.france.1997.
- la dislave.H. entrainement de foot balle. Edition group Esc.lyon. france.1984.
- Lemon- Jane: 2004, Metal Thread Embroidery. B.T. Bats fort, London Nn imprint of Chrysalis Books Grouppic.
- Lendal Haskell. Art in Early Childhood Year.N.P.N.D.
- Leo Carles Daley, Philosophy of Education, N.Y: College Notes, Inc., 1966.
- Martin, S, "Infusing Cognitive Strategies into Teacher Preparation Programs", Educational Leadership. 42(3). 1984.

- Meyer, H, "Unterrichtsmethoden, I, Theorie und Comelese Frankfurt am Main. 1991.
- Newman, F, M, "Higher Order Thinking in High School Social Studies" An Analysis of Classrooms, Teachers, Students. 1988.
- Sally Moomaw and Brenda Hieronymus. More Than Painting (Exploring to Wonder of Art in Preschool Land Kindergarten). N.P. 1999.
- Shertzer, B, and Stone, S, Fundamentals of Guidance, Houghton Mifflin, Co, 1981.
- Smith Othanal, B. et.al., Fundamental of Curriculum Development. Wordbook Com. 1957.
- Solga, Kim, make print, 1991 Clare finney, Cincinnati, Ohio.
- The international Encyclopedia of Education. Research and Studies V6 M-O, 1985.
- Thomassina Smilh: Finger Puppet London, Newyork, 1996.
- Travers, Esessential of Learning, N.Y. MacMillan, 1977.
- Wilson Brent and Wilson Marjory, "Teaching Drawing From Art, Davis Publication, Inc, U.S.A.
- Wolff. Th.F. and Geahigan, G. Art Criticism and Education. USA: The University of Illinois. 1997.
- Wood, D. Drawing Research and Development (Art & Design Education). USA: N.P. 1992.
- Zelanki, P. and Fisher, M.P. The Art og Seeing. USA: NJ. Prentice-Hall. 1994.

-